Henry von Heidenstam.

3 1761 07588024 5

Swed.
H4654

SAMLADE SKRIFTER

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

EV. 7. 1

HANS ALIENUS

I

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

HANS ALIENUS

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

FJÄRDE UPPLAGAN

I

169423.
23. 2. 22.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Was wir als Schönheit hier empfunden
Wird einst als Wahrheit uns entgegengehn.

Schiller.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1919

I.

LÖFTET

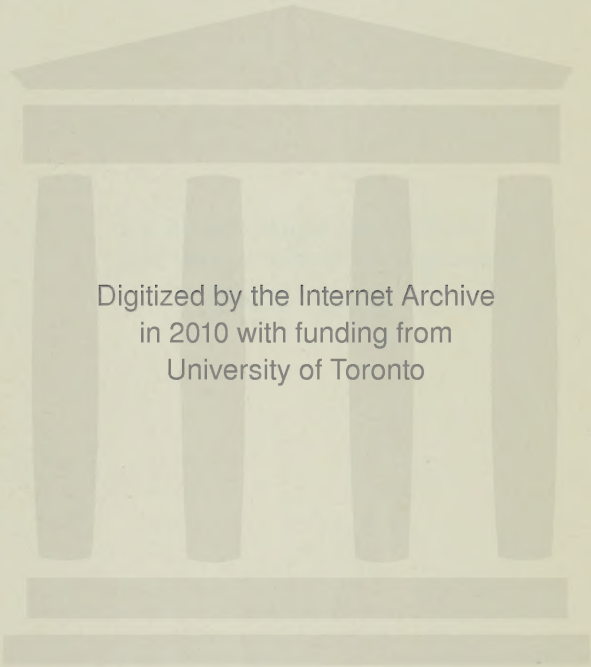
Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/samladeskrifter07heid

Jag sörjer ej att livet går sin kosa
från barnets oro upp mot gubbens lugn.
Jag vördar gubben vid sin kakelugn
och lyssnar gärna till hans svala prosa,
där minnet av hans ungdom skymtar fram
liksom en spräckt gitarr, betäckt av damm
och fläckad utav vin och utan strängar.
Vad är det liv, som bländande jag fann?
Är det ett natthärbärge utan sängar,
där halvt i sömn vi trängas om varann?
Jag spörjer ej om gåtors svar; jag spörjer
hur natthärbärget likt ett tempel vart.
Jag sörjer ej — och även om jag sörjer,
i purpur sörjer jag och ej i svart,
ty också i det största kval vill varmt
jag prisa detta liv, som kallas armt.

Ack, dö ej, dö ej, kraft att stolt förlåta
vart mulet öde och i tårar le,
att som en dåre glädjedrucket gråta,
där andra gråta i förtvivlans ve!

När nu jag sitter i min lövsal just,
har kvällens djupa stillhet väckt en lust
att dikta in i rim på gamla sätten
en saga om en svuren brödraed,
och om en sorglös by, som sov på slätten
fullkomligt gömd bland frusna äppelträd.

Hans Alienus där med ränseln satt
vid dryckesbordet sent en vinternatt
och stirrade bland bränderna i spisen.
Re'n brann på fönstret morgonstjärnan matt
bland frostkristallerna och isen.
På golv och bänkar lågo vid sin mugg
ett lustigt konstnärshovs gestalter sträckta
bland kavaletter och bland halvt betäckta
statyer, ärrade av mejselns hugg,
och alla ljus och lampor voro släckta.
Det var en tyst westfalisk vrå på landet,
som härbärgerade det muntra bandet.

Hans Alenius var ej bygdens barn.
Han var en främling här som allestädes
och föga hjälte för den tid, som glädes
åt träskodiktens snaps och kaffekvarn.
Han hade bänken nära elden makat.
Hans växt var ung. Han hade nyss trätt in.
Hans rock var kantad med ett gråsprängt skinn
och vätt av snön, som äppelträden skakat.

Han drack av ölet, som var mörkt och gott,
och talte från sin bänk om livets lott:

— Omkring mig sucka människor och klaga
och dikta till sin tröst en framtidssaga.
Med sitt »i morgon» döda de »i dag».
Det är mig som vid kvällens tioslag,
när kyrktornsväktarn tutar i sin lur,
en gammal hedning slagit botten ur
sin tomma, allra värsta dryckeskanna
och höll den som en lur intill sin mun
och sjöng ur djupet av sin mumiebrunn:
»Ditt sekels framtidsdröm skall du förbanna,
ty framtidsdrömmar äro gistna fat,
som ständigt fyllas och som, ständigt flat,
du nästa morgon finner lika tomma.
De äro romantikens blåa blomma
planterad i en jakobinerluva.
Förljuva stunden. Sluta upp att ruva.
Du vet för visst, vad jag, vad var man vet,
där bor i människan en sjuk poet,
som om han får all jordens härlighet
och stek och vin och fullt av mynt i skrinet,
likväl som fordom gråter blod i vinet.
Vad rör det också dig, så framt du samlar
åt dina dagar fröjders överflöd,
om världen bättras eller om hon ramlar
en timme efter sedan du är död.
Kan blott en enda från sin sotsäng visa
tillbaka på ett liv mer rikt än ditt,

då är ditt liv en hjärtlös orättvisa,
då res dig vred och glödga vapnet vitt,
och röva sist, om himlen ock skall skändas,
en lycka som är mer än denna endas.
Likt trött i nattens köld med skägget fruset
en hungrig vandringsman kan lyssna stilla
till festens buller i en bommad villa,
så lyss försagd på avstånd ständigt du
till all den fröjd, som gömts i stundens nu.
Bryt lustigt in dig i det stängda huset.
'I morgon' gycklar. Vad du äger, njut.
När almen, som du satt med egna händer
vid älsklingsbänken utanför din knut,
till sist växt upp och längtad skugga sänder,
då orkar, gubbe, du ej mer dit ut.
Och barnen, som du sövt och smekt, de få
på hakan skägg och snegla sniket styggt
mot dina åkrar och det hem du byggt.
Är det för dem, de hårda otacksamma,
du fjättras vid de filistéers kvarn,
fly bröllopsbädden, där två blinda stamma,
och dräp dig, när du får ditt första barn.
Dock — av din ätt skall du den siste bli,
ty ingen son skall födas av din säd.
Hans Alienus, sjunk i mullen ned
av fröjder omvärvd utan sorg och suckan
som skådespelarn hurtigt lindad i
sin röda kappa sjunker genom luckan.» — —
Du stolta sannings härskri i mitt öra!
Du korp som kraxar på ditt hesa mål!
Du dryck, där livets makter sammanföra
så hälsans ört som gift i samma skål!

Behåll ditt gift, men skänk mig övermodet
att leva lycklig för att dö som vis.
I mina heta ådror sjunger blodet,
och varje fiber sjunger livets pris.
Hur ljust står allt och hur oändligt rikt!
Förhoppningar och glada drömmar hopa
ett berg av skatter på min väg och ropa
om glada dagars gång. Jag svindlar likt
en konung, när på knä i koret dignad
i kröningsstund han hör sin riddarvakt
med höjda värjor hyllande hans makt
mångstämmigt jubla: korade, välsignad! —

Då nu Hans Alienus detta sagt,
sjönk han i tankar, och han hade lagt
sin ränsel under armen som en puta.
Allt som den sjunkna brasans dager blev
mer röd på rummets vägg och frusna ruta,
förlängdes skuggorna och draget drev
dem mot varann likt negrer, vilka pruta
med lyfta händer om en eldröd väv.

Hans Alienus följde med sin blick
förvridna skuggorna och dämpat sakta
men upprymt ordet från hans läppar gick:
— Jag brukar ofta skuggorna betrakta.

Det sista mörkrets andar gå på jakt.
De följa oss på huk i dansens takt,
i gillets varma luft vid stråkars läten.
I våra fjät de smyga hamn vid hamn,
och hungrigt söker deras andefamn
att fånga nya rov åt evigheten.
Ack, när jag vet, att en gång släpa stumt
de oss dit ned, där allt är ovisst skumt,
hur värms ej hjärtat för de få, de vänner,
som mött mig i min ungdoms vandringsår.
Snart var av oss på spridda vägar går,
och deras sista milsten ingen känner.
Er blick blir hård, förändrade bli dragen,
och åren tysta snart ert sorl, er sång,
men låt oss mötas här som nu en gång
om femtio år trefaldighetssöndagen.
Dock bleve tomt att dricka och att svira;
ett större, högre syfte ensamt kan
församla oss ånyo. Låt oss fira
om femtio år — en fest för människan.

Hans Alienus' granne lät en skur
av häpna infall från sin tunga vandra.
Han satt där munter och med en statur,
som knappt Vulkanus skulle nänts att klandra.
Hans bröst och mage tyckte man på spe
så kupigt välvda ovanför varandra,
att han från sidan liknade ett B.
Ett slätat dalkarlshår betäckte gult
hans huvud, som var mera friskt än fult;

men tungomålet var en god germans,
ty alla voro tyskar utom Hans.
Först log han länge men blev tankfull sedan.
När han tog ordet, var han allvar redan.

— En fest för människan... Skall något narra
oss till ett möte efter femtio år,
då tarvas påfund, nya och bisarra,
och ingen vanlig konstnärsmaskerad förslår.
Vår Alienus har sin egen hjärna,
som stundom tänder ett fyrverkeri.
En fest för människan, som hånfullt vi...
Nåväl, för min del må vi jaka gärna.
Ett pepprat självhat hört till våra nycker.
Det är på tiden att det är förbi.
Det blir till sist dock mera mening i
hans festförslag än man i början tycker.
Nu alltså reser sig envar och trycker
sin högra hand på min och över den
vi lova högt likt sammansvurna män:
Trefaldighetens dag om femti år
vi skaka åter hand, där nu jag står.
Blott de få fattas, vilka Karons flotte
fört till den kust, som ingen lämnat än.
Ni, mina bröder, ack att ödet måtte
förskona oss att sakna någon vän! —
Här finns i byn — och det är nog måhända —
en enda gata, och där denna enda,
som mellan husen leder smal och krum
med hög ranunkel mellan sina stenar,

styr ut på fältet och försvinner skum
som i ett valv bland äppelträdens grenar,
där står från munkarnas och klostrens dar
en manshög, murad stenfot, som bär kvar
en sådan skåplik nisch med gallerdörr,
i vilken helgonbilder skeno förr.
Där sitter ännu, frätt av regnets droppar
och gränsle på en ärgig glob av koppar,
en lysvedsaktigt murknad man av trä.
Hans helgonhuvud hava yxor fällt.
Det kristushuvud yngre tider ställt
på bildens axlar är en skräck att se.
Det är av gips och blodigt rött av rosten,
som stänkt dit in, och sista vinterfrosten
har brutit huvudet i bildens knä.

Den bilden må, så gott en mejsel kan,
när vi med minnen från ett liv som gamla
sett högtidsdagens morgonsol oss samla,
förvandlas till en bild av — människan.
Kring den är stället, där vid lövklädd tunna
och långa bord på gräsets gröna vall
till festligt tåg all trakten mötas skall,
när tiden kastat femtio försvunna
begravna vintrar för sin fotapall.
Av barnen skola två och två i sänder,
när darrande vid stråkars melodi
de höra alla klockor stämma i,
gå fram och smycka med små späda händer
det gamla minnesmärket, i vars fred
den skygga svalan blickar ut från redet,

och lägga kvist vid kvist kring sockeln ned
— och helst en kvist av ett förädlat träd,
av körsbärsträdet eller äppelträdet.

Visst hjälpte bygdens snidare till rätta
den tupp, som förr på kyrkans spira red
liksom en plump på toppen av en etta,
men vilken ortens son är man att sätta
på helgonbildens bål ett huvud sist,
om ej jag själv, som format långt för detta
vår altargrupp, där med en oljekvist
välsignade ur koret änglar sträcka
små vita armar över prästens hår.
De synas långt från torget varje vår,
då portarna slås upp i pingstens vecka.
Skall likväl säkert forskas ut
vem slumpen väljer, må vi lotta.
Här äro tärningarna. — Nio, åtta,
två, fyra! Snart är tärningskriget slut.
Hans Alienus, drick nu raskt i botten,
ty ordningen är din. På rummets golv
för dig jag kastar tärningarna. — Tolv!
Hans Alienus, just på dig föll lotten!

Det var ett skämt av ödet. Nyss beträdes
min tröskel av en man. Han lyfter av
sin lätta ränsel, ställer bort sin stav.
En främling här och allestädes,

han ser sig tveksam kring till dess jag bjuder
min hand förvånad och en stol till sist.
Väl gästens namn Hans Alienus ljuder
i örat obekant, men utan frist
bli snart vi bröder. Vinterkvällen skymmer
och medan så jag ordnar själv vårt bord
till detta samkväm, kedjas ord vid ord.
Vi blotta öppet fröjder och bekymmer.
Han värmer kläderna, som snön har vätt,
och av sin levnads öden han förenar
en länk av skinande och mörka stenar,
den bjärtast brokiga jag kanske sett.
Och, mina gäster, kan det er behaga,
vill med hans lov, fast på mitt eget sätt,
jag nu berätta er hans levnadssaga.

En svensk professor slog en morgonstund
ihop sin bok och började polera
de gyllne brillorna och for som flera
till Tiberns gamla stad att konstatera,
att nya Rom står på det gamlas grund
och att på Corson romarna flanera.
Han såg på allt med sträng professorsblick.
På en brunett försåg han dock sig illa
och bröllop blev där innan året gick
och nio månader förflöto stilla.
När då en kväll professorn just slog korken
i vinbuteljen och från bordet steg,
blev där ett spring och tissel i hans väg;
och klockan tolv precis kom redan storken.

I nattrock svept som höljd i en brahmans
högtidligt lagda dräkt gick fadern vaken,
och knäsatt blev hos honom, lyst av staken,
en brunögd pilt, och denne pilt var Hans.

Professorn tog ett lexikon förströdd
och strök försiktigt dammet av med ärmen
och skrev med klar och prydlig stil på pärmen:
»— Till Hans, min son, den gången han blev född!
I vaggan vaknar du en morgonstund
bland spetsar, vilka kanta mössans linning,
och nedan välver sig din späda tinning
så hög som ämnad för en kronas rund.
Omkring dig mullra inga hemska floder,
i skuggan krafsar icke ulvens klo.
På rummets tröskel vaktar hemmets ro
och lutad över vaggans kant din moder.
På väggen blänker skön och rik tapet.
Där hänger hennes myrtenkrans bevarad.
Du undrar storögd, du som intet vet,
men småningom var gåta blir förklarad.
Du får en lustig Noaks ark, min prins,
och kor och hästar beta täckets siden,
och likt en tjänare, som sagor minns,
står uret i sin vrå och ropar tiden.
I varma tyg man kläder din gestalt
och likt en väntad ser du ordnat allt.
När du i parken prövar första stegen,
stå blomstren bugande i rad längs vägen.
I träldom spira örterna på tegen.

Den själ, som dåsat under djurets panna
som musslan sover i sitt trånga skal,
går världen runt och hämtar hem det sanna
till mänskopannans rymligt välvda sal.
Men tag, min son, ett råd så gott som två.
Det främsta blir dock aldrig att förklara,
ej att vid sidan sitta och se på,
men livets största bud är: Du skall v a r a!» —

Professorn hade, och det var hans tur,
svagt bröst och räntebärande kuponger.
Han gav på båten lugnt sin professur
och satte bo med små rococo-ur,
statyer, bokskåp, tavlor och schäslonger.
Men smek och kyssar följdes snart av ånger.
Hans hustru älskade att leva gott,
ha ekipage och sitta på teater.
Ur marken växte kurtisörer brått.
Hon tog sig snart en Messalinas later,
och han var skeptiker men hon bigott.
Då lyfte han en dag från spiselkanten
sitt ekschatull och höjde utan bry
sin gamla talisman, en blank ecu.
Han ställde sig en vacker dag på slanten
och rullade från Rom som på ett hjul.
Vår Hans fick följa på den långa färden
till Sveriges bygd, där blåsten röt på fjärden
och skogen svårmodsfull stod död och gul.

Var dag, som kom, lät främlingskänslor sprida
allt större kyla mellan far och son.
Som främling växte Hans vid faderns sida.
Han var en tigerunge, rövad från
sin moders djungel, men med klor att strida.
I ständig tvekamp levde han och stöttes
till marken jämt av spetsigt stränga svar.
När traktens åtta gamla fastrar möttes,
de viskade förtrytsamt om hans far.
Som svagast måste Hans till sist dock böja
sin vilja under faderns utan knyst.
Vid dörren stod han, blyg och sjukligt tyst
med gamla ansiktsdrag och urväxt tröja.
Förspilld låg faderns levnad. Skygg och trött,
sarkastisk, melankolisk, utan vänner,
han satt i ensamhet likt en, som känner,
att livets löften vissnat ned och dött.
Hans gång var rak, hans huvud tungsint blekt,
men självfullt vackert. Hårt och svärmiskt vekt
i ständig skiftning lågo över dragen.
Som skicklig zoolog var jämt han sysselsatt
och krävdes vila efter strävsam natt,
då dröjde han vid svarvstoln halva dagen.
Gick han med sonen till sitt middagsbord,
i rummet byttes ej ett enda ord,
och tyst blev fatet mellan båda buret.
Där hördes blott kastanjeträdets kvist,
som rasslade mot fönsterrutan trist,
och pendelns knäppar i det vita uret.

Så växte Hans i öde fadershus
och ensligheten fick han kär och flydde
ur hemmet skyggt, när vagnars buller tydde
på grannars ankomst, sällskapsliv och krus.
Han lekte ensam. Med en papperskrona
och med en dammborstspira värdigt krönt
och i en bordduksmantel pyntad skönt
han kunde timvis på en vindsskrubb trona.
Väl halva världen allt från Teherans
basarer ända hän mot Fingals grotta
låg för hans fot, och furstar måste blotta
sitt huvud stumt för rasande kung Hans.
Hans grymhet var förfärlig som hans makt.
Han gav ett tecken åt sin trogna vakt
och slott och städer blevo skonlöst brända.
Han sken av purpur, majestät och prakt.
Han drogs av sexspann mellan festligt tända
förgyllda fyrfat på en char av ek,
och vimplar ringlade från torn och murar.
— Men åren skredo och på gossens lek
de slungade från höjden hagelskurar.

Kung Hans blev yngling, växte från sin kolt
och gjorde mot sin egen tron revolt,
men även mot sin faders stränga välde.
Han trädde i hans rum en dag och ställde
sig vid hans svarvstol och förmälde kort
i fyra ord: Jag ämnar resa bort.

Hans fader hejdade sitt hjul och fällde
sitt svarvjärn häpen. Hårt men öppet klart
betraktade han sonen snabbt och höjde
därefter handen och gav hjulet fart.
Och spånor stänkte, medan eggen plöjde.
Men sonen fortfor: Det min längtan vart
att se min moder. Trenne år jag sparat
vart mynt, jag fått, och hemligt det bevarat.
Jag ämnar resa redan om en kvart.

Vid dessa hastigt sagda ord han vände
sig utan handslag, gick ur faderns rum
med sammanbitna läppar, blek och stum.
Förvånad kusken på hans önskan spände
för släden hästen, vilkens bjällra klang,
och blanka länder röko under nätet.
Vid kuskens sida tog han plats på sätet.
Den glatta meden över drivan sprang
bland fält, där höstens svultna kråkor höllo
en sammankomst och skatorna kring dem.
Och långt bland flingorna, som vita föllo,
försvann hans övergivna fadershem.

Förfärad halvt men segerglad tillika
och klädd i yppigt böljande och rika
venezianska spetsar, plym, chinjong
och allt som var på modet då för tiden,
slöt honom modern i sin famn av siden.
Hon grät, hon kylde med eau de Cologne

förgråtna ögon, grät på nytt och tryckte
sin son till hjärtat likt en mor som ryckte
sitt barn ur en förfärlig drakes klor.
Snart fanns ej ting i huset hos hans mor
från källaren och ända upp till vinden,
som ej blev hans vid första minsta vink.
Och när hon kysste honom ömt på kinden,
då blev hans skuldra vit av hennes smink.

Hos jesuiter sattes Hans i skola.
Som rörd av trollspön bytte han person.
Hans blick blev glad. Hans läppar lärde gnola
en sång, som ej gick efter mässans ton.
Bland vilda upptåg trivdes nu han helst,
och ben och armar voro jämt i fara.
Om ej av slumpen hundra gånger frälst,
all världens väg han hade raskt fått fara.
Mot vetenskapen sträckte ej han famnen,
men kunde mången vacker klassisk strof.
De flesta skalder kände han till namnen
och var en smula resefilosof.
Han gömde oftast böcker ouppskurna,
men kände månget kulinariskt spratt,
som syntes båda prästerna besatt.
När han fick mjölk, så lät han mjölken surna
och åt den sur som soppa med en sked.
Det färska smöret lät han salta ned.
Och vatten drack han ur en uppgrävd urna.
Han visste allt och hade allting sett.
På sin fiol han spelade duett
med yngste patern, vilken sken av fett.

Musiken hördes över hela trakten.
Som vassa knivrisp skar hans långa drill.
Han kunde alla stycken utantill,
men sällan längre än till fjärde takten.
När då hans moder, pudrad som ett skarn,
besökte honom för att klokt förmana:
Vad skall du bli, om ej du väljer bana?
Gav jämt han svaret: — Lyckans söndagsbarn!

Hans moder fortfor med en knyck på nacken,
var gång som Sveriges namn blev sagt:
— Min pys, allt gott må för din fot bli lagt,
jag lämnar dig ju ej på bara backen;
men vilka domar, vilka vassa ord
kan ej tant Sverige med sin jungfrutunga
bland sladderfruar vid sitt kaffebord
försmädligt spetsa mot de unga.
Vad är du väl? Hur skall du presenteras
en gång i ädla titelsvenskars ring?
Vad är min Hans? Hur skall han tituleras?
Hans Alienus han är ingenting. —
Han smekte muntert hennes kind och hand
och drog i hårdknut hattens sidenband
och lät så raskt sitt svar improviseras:
— Sörj ej för titeln. Mången bar en värre.
Den tillkom annars män i kungaskrud.
Den tillkom göteborgare och Gud.
Hans Alienus' titel den är h e r r e. —

Nåväl, han vann till sist en lägre plats
vid det bibliotek, där seklers anda
har skåplagts i Hans Helighets palats,
och nu och fordom sina tankar blanda.
Han fyllde redan två och tjugu år,
och askonsdagen låg hans mor på bår.
Där skrida nu i Vatikanens bleka
och slutna fornvärld likt en dröm hans dar,
men stundom täljer han en stav och drar
på ystra strövtåg för att le och leka.
Han är ett barn av tvenne dödsfiender.
De slitas om hans själ med jättehänder
som sol och töcken brottas i en däld,
som öknens horder föra krig om källan,
ty han är frukten av ett famntag mellan
en nordländsk enslighet och sydländsk eld.
Det är ett streck, det är ett skämt av ödet
att välja honom mitt bland överflödet
av konstens män, som här jag sammanfört. – –

Hans Alienus hade tankspridd hört
skulptörens skildring. När den nu var slutad,
sprang han från bänken, där han suttit lutad.
Hans stämma dallrade. Hans öga sken
som spörjande i tankens rymder hän:

– Ni, mina vänner, svara var man kan
få den modell bland lantbysjälars massa,
den flicka, gosse, gumma eller man,
som har ett huvud kungligt nog att passa
till en symbolisk bild av människan?

En annan toge, och han gjorde rätt,
bestyret med den gamla bilden lätt.
Jag älskar den, som på det hela taget
gör allting lugnt och tar sin middagslur,
i det att tobakspipan glider ur
hans hand och bränner hål på överdraget.
Men denna vårfest, den bröt upp en port
till själens lönvalv, där jag innestängt
de tankar, som om människan jag tänkt.
Jag sätter alla på ett enda kort.

I, mina vänner, I som knappast kunnen
förneka helt, fast död, fast övervunnen
vi kalla medeltiden och försvunnen,
att ändock litet var av er är lik
en barsk, på Kölnerdômens vindar funnen,
abbotstaty med Shaksperesveck kring munnen
och ögonbrynen lyfta i gotik!
Det sjukas trötta tankar blevo era.
Det vore skada på en vacker lera
och på den brutna bilden i sin cell,
om han fick huvud efter er modell.
En upphöjd människa vill mången tro
en tungsint svärmare, som ej vet ro.
Helt annorlunda har jag tänkt mig henne
som en som lugnt och klart kan se och tänka,
en jordisk Zevs med hälsans bruna änne,
fullkomligt nöjd och lycklig med »i dag».
Och endast hennes klassiskt rena drag
vill också jag åt bildens huvud skänka.

Men leran lyder icke mina händer!
Min andes ämnen så till ont som gott,
mitt eget väsen kan jag forma blott.
Till dess om femti år jag återvänder,
skall lycklig med mitt soliga »i dag»
jag leta fram en byst, som mejselns slag
gjort värdig henne, vilkens fest man reder.
Och i min ringhet skall jag stund från stund
betrakta denna bild, som i er rund
en gång skall kransad blicka ned på eder.
Åt mina drag jag röva vill från hans
en bleknad glimt, en mattad återglans.

Han tystnade med ens, men ej av ånger;
bland gillets sorl och larm, bland ordens flod
förnam hans öra tydligt hesa sånger,
som sjöngos under golvet, där han stod.
Ur källargången, där till husets heder
ett hundraårigt öl låg gömt på fat,
steg dystert mellan golvets glesa bräder
en sinnesrubbad gummas sång och prat:

— Och aldrig den stund, som är, förslår
att skänka fullkomlig lycka.
»I morgon» — »i morgon» eller »i går»
är lytta nuets krycka.
Där stunden dövas i joller och rus,
där svalkas mitt kval, där är mitt hus.
Ve, ve mina dagar, ve!

Jag dränker i ölet den timme, som slår.
Den stund, som är, rår ödet om;
den stund, som var eller än ej kom,
rår tanken om, den är vår.

Du siar om kvällen, eldad av tro,
min samtid, ett släkte, du,
som med Jupitershuvud i grekisk ro
skall njuta dagarnas nu.
Men människan diktar om kvälln på sitt rum
så mycket, som faller till bläddror och skum,
när hon sovit på dikten om natten.
Hon är taskspelarns flaska med dubbla rum,
det ena med vin, det andra med vatten.
Ve, ve mina dagar, ve!
»I morgon» är dröm och en dröm är »i går».
Med drömmar jag dövar den stund som slår. —

Hans Alienus hörde allt och hörde,
hur sångerskan för källartrappan steg
med långsam gång och re'n vid låset rörde.
Hon trädde fram på tröskeln i hans väg
och om sin haka tankfullt handen krökte.
Han vände liknöjt henne ryggen, sökte
ånyo upp sin bänk och sporde först,
när han mot dagens anbrott släckt sin törst,
sin granne undrande och allvarsam:
— Säg, medan du på sejdellocket gläntar,
vad vill den kvinnan där, som stigit fram
och forskande i mörka dörren väntar?

En sinnesrubbad gissar jag — och re'n
en timme såg jag henne stå allen.
Hon närmar sig. Hon skrider, böjd av år
och hukad bakom möbelradens karmar.
Hur vårdslöst sveper hennes svartgrå hår
kring skrynklig hals och senigt magra armar.
I nacken vaggar av och an en knäckt
påfågelsfjäder, och hon bär som dräkt
kring bröst och rygg ett bleknat sammetsstycke,
på skuldran fästat i ett mässingssmycke.
Påfågelsfjädern har hon för att ståta,
vill, fåfäng, locka blicken på sin sorg.
Av alla hycklerskor på öppet torg
är smärtans den, som minst jag kan förlåta.
På vänstra höften hänger i en kedja
en mugg av tenn och hennes läderbörs.
Hon höjer sig och står likt en som törs
befalla kort och ej är van att bedja.
Hon stannar re'n i skuggan bak din stol.
Stig upp, min vän, och se dig om. Hon vänder
mot mig sitt huvud, medan brasan tänder
i mässingssöljans blanka rand en sol. —

Kamraten gned belåten sina händer.
– Var tyst. Man skrattar åt dig, kära bror.
Jag ser ej någon, men jag ser och tror,
att du har tittat alltför djupt i glaset.
Släng tömda sejdeln efter käringaset! —

Hon stod i glödens sista matta ljus,
men hennes ord begrovos i den sena
och muntra dryckestimmens sus och dus.
Hans Alienus hörde dem allena.

— Du vill bli lycklig, arma kryp, du vill.
Tror du man pockar sig till lyckans gåva?
Den ger jag dem, som vakta svin och sova.
Du trotsar mig som funnes jag ej till.
Hur blekt, hur tomt, hur ömkansvärt är detta
vårt grå »i dag», som gäspar i vår krets!
Med sitt »i dag» är blott en gud till freds.
Bygg du av spindelväv, av tankens lätta
förspridda dun en pyramid, vars spets
är drömmen att en gång få ståtligt sätta
Kronidens huvud på det multna trä't,
kring vilket eder stolta fest skall firas.
Jag, kvalets gudom, följer dina fjät,
och av min hand skall dig ett gissel viras.
Jag är Den Gamla Heliga som stod
på havets släta botten under tången
re'n i den första tidens vattuflod,
och i min hand är ännu jorden fången.
Har jag ej förr med riset på mitt knä
lärt dig och dina vänner A-B-C
och lärt dig i de äldsta böcker läsa
förvirrade begrepp av tusen slag!
Sjöng jag dig ej till sömns med samma hesa
och vilda visa, som jag sjöng i dag?
Tag allt vad livet bjöd och sammanfatta

av ord vid ord av minsta drag vid drag
en jättebild, och denna bild blir jag.
Jag står i sorgehus, i ystert lag,
och varje gång vi mötas, vill jag skratta. —

Hans Alienus strök sin panna lätt
som för att jaga bort den syn han sett.
— Är jag den drucknaste bland dessa druckna?
Vad vill den kvinnan med sin spruckna
och hesa röst? Vad vill ni mig, min fru? —

Den Gamla stod i gillets sorl och larm
med armarna i kors på vissnad barm:

— De andra äro druckna, icke du.
Ett grundligt rus gör ögats synkrets trängre.
Töm blott på nytt en sejdel eller tu
och icke heller du skall se mig längre.
Jag är gudinnan, som behärskar alla.
När vid ett samkväm skratt och sånger skalla,
då kan en ensam man, som ej ryckts med
av löjet och den yra lustbarheten,
se mig gå fram bak dryckesbord och säten
och dystert blicka över laget ned.
Du är min träl och trotsar mig förmäten,
vill lämna puppan, fälla vildens skinn.
Kronidens huvud vill ur skyn du röva.
Du ropar mig till tvekamp! Låt oss pröva,

om Alienus' kraft besegrar min!
Jag är det onda, ty jag är det fula.
Allt vad du vidrör skall till stoft jag smula.
Vid mina händer skall du föras in
i Hades' töckenluft, i det förflutna.
Och när du husvill men med blommor knutna
kring dina hår från undervärldens dörr
ånyo hälsar dagens varma stjärna,
skall hennes stråle synas blek mot förr.
Vart hän du även dina steg må ärna,
en främling skall du bliva var du går.
När du bland bröder från din ungdoms år
vill sitta ned och deras händer skaka,
din stämma dem en främlings synas skall,
och i din hand skall deras vila kall.
Din samtid för jag framåt, dig tillbaka.
Ej under egen ås hos barn och maka
skall du med dina fränder skifta bröd,
men fredlös skall du vandra till din död.
Jag mot det fadershus, som känslolös
du lämnat, skall med öppna händer slunga
ett moln av öden klagande och tunga
likt gråa ekon ifrån hedenhös.
Med blod jag fläcka skall din ätt.
Så har jag tuktat mina undersåter
från far till son och vägde aldrig sätt.
Först när du hemmets tröskel böjd beträtt,
av nåd jag skänker dig åt jorden åter. —

Den Gamla sjönk tillhopa trött. Hon gick
ur rummet lutad. Med beslöjad blick

stod Alienus stum, tills sorlet väckte
hans fjärran burna tankar och han räckte
förströdd sin hand till avsked med en nick:

— Ej känd, ej väntad kom jag hit till orten.
Och plötsligt som jag kom från er jag går.
En kamp mot onda makter förestår.
Trefaldighetens dag om femti år
skall jag vid hanegället slå på porten. —

Han drog sin färde. Slättens dimmor togo
sin färg av gryningen, som bräckte gul.
En gränslös snöslätt; ett förfallet skjul,
vars svarta luckor blåste upp och slogo,
och långt i skymningen ett ensamt ljus.
Det kom från brasans sista glöd, som dogo
där konstnärshovet sov i tystnat hus.

I.

Hans Alienus bevistar mässan och åker till en bagarbod.

Ett brusande slagregn kastade sina tunga droppar över Vatikanen, det stumma gengångarslottet, där antiken bor i jordvåningen och renässansen i paradsalarna, och där ett medeltids hov lever i drömmande tillbakadragenhet, avsöndrat från världen och oberört av tiden. Här dukades inga festbanketter, och inga hovfröknar viskade bakom sina solfjädrar om galanta äventyr. Inga skrytsamma hornsignaler eller gläfsande jaktkoppel omgåvo palatset med det buller, i vilket hov bruka trivas; och fursten själv var en eremit, som vitklädd likt en hellenisk präst levde klosterliv i några få sparsamt möblerade rum.

Regnet väckte för ett ögonblick den oregelbundna jättebyggnaden, piskande tak och fönster och de tjugu gårdarnas flata stenar. Skurarnas plaskande genljöd genom de långa, snörräta gallerierna, genom de i vinklar och bukter sammanslingrade gångarna och de ändlösa trapporna. Hillebardiärerna, som klädda i bredrandiga knäbyxor och barett posterade vid huvudingångarna,

svepte kring sig sina kappor, och framför det av mässing sirligt formade glödfatet i vaktrummet vid Bronsporten framsmugglade en av dem en rutig påse med dominobrickor.

I denna stund av buller urskildes mellan regnbyarnas smattrande ljudet av fotsteg samt vagnshjuls rullande, och uppe i sala dei paramenti ifördes den helige fadern sin yppersta högtidsdräkt. Över hans fotsida rock av guld- och silvertyg häktades en skjorta av spetsar, och kring hans av ålder hopsjunkna skuldror sveptes den vida guldstickade, djupröda manteln av siden. Den sammanhölls över bröstet av ett stort diamantsmycke, som brann och skiftade vid hans rörelser, och över hans lilla vissna gubbansikte skimrade tiaran, den tredubbla kronan.

Det var gengångarslottets furste, som, själv en gengångare från det förflutna, trätt ut ur sin enslighet och frambesvurit sitt hov av skuggor.

Vid den heliga faderns sida gick en kardinal med hans spetsnäsduk och inkommen i sala ducale besteg påven la sedia gestatoria, den med guldornament och purpursammet smyckade bärtronen, som på sammetsklädda stänger långsamt lyftes i höjden av palfrenierna. Deras sidensars med blomsterrankor i upphöjd sammet och deras strumpor lyste i vinröda georginers och kameliors förnäma prakt, och gravlagda århundradens alla bländande eller smekande färger uppflammade omkring den sakta framåtskridande bärtronen. Runt ett högt kors fördes gulbleka vaxljus och bakom toppiga mitror syntes blanka svärd, burna rätt i höjden på harneskklädda skuldror och grönaktigt skiftande

i strimman, som spelade in genom en av fönstrens gamla glasrutor. I detta högtidståg av färger fattades intet, allt från daggens obestämbara glitter till den dunkelröda pionens blodfärg. Violen och heliotropen återfunnos i de andliga funktionärernas soutane, narcissen och liljan i vita spetsskjortor, i stelt veckade fräs, i bleka fina ansikten, som skymtade förbi, när kammarherrarna tågade upp i burgundisk dräkt, med plymkrönt barett, gyllene halskedja och trikåer och med handen på värjfästet. Det var en blomsterfest utan blommor, men med doft av rökelse, och inne i trängseln av vallmo och gulaste solros men skiljande sig från alla genom sitt stolta allvar framskred, buren av prinsarna Orsini och Colonna, den färg, som var den ryktbara, av dikt och sägner omspunna svarta tulipanens. Högtidståget liknade en lång blomsterrabatt, vars olikfärgade kalkar böljade i sakta blåst, och kring den lysande bärtronen vaggade ovan allas huvud och med anor från Nimrods och Thebes fresker två flabelli, två högskaftade stora fläktor av strutsfjädrar.

Då sala ducale och sala regia tillryggalagts och bärstolen framskymtade inom ramen av capella sistinas dörr, liknade på avstånd den vithårige, framåtlutade påven en kringburen bild. Över hans själfulla ansikte låg oföränderligt samma vänliga småleende och det återspeglades på de fina och kloka ansiktena i hans närhet. Välsignande lyfte han tre fingrar, medan körens barnsligt spröda stämmor utan orkesterackompanjemang uppstämde sitt: Tu es Petrus. Likt en ljusflod, som genom

en plötsligt öppnad port bryter in i en svart kolbod, intågade medeltiden och renässansen i det dystert halvskumma kapellet, där en svartklädd nutid böjde knä.

Då ett tankspritt öga irrade över de kvinnliga åskådarnas slöjor och framåtböjda ansikten, upptäckte det ett linfärgat hår, som vid vissa rörelser blev synligt under ett svart spetsdok. Detta hår var glanslöst slätkammat och bildade en intetsägande ram kring en välvd och alltför hög panna, som påminde om ett barns. De ljusblå ögonen voro rödkantade och tycktes överansträngda av nattvak. Näsan var spetsig, och så väl ansiktet som den träskurna lilla gestalten med framhävt och dock platt bröst, påminde om den komiska Apollo från Tenea.

Den blonda damen såg ut att vara mellan tjugufem och trettio år och lyfte allt emellanåt en pincenez till ögonen, utan att någonsin trycka den fast. Hon hade fått plats mellan två yngre italienskt mörkhåriga väninnor, med vilka hon ivrigt samtalade viskande.

— Elena! viskade hon till flickan vid sin vänstra sida.

Elena böjde sitt huvud en smula för att lyssna, och det blonda huvudet fortsatte att viska på grammatikalisk italienska och utan ett enda aldrig så obetydligt språkfel, om också icke fri från utländsk brytning.

— Har du sett att Hans Alen... Alienus står där borta vid sångarnas estrad?

Elena vände sig åt sidan.

— Jag kan icke upptäcka honom, men Jason ser jag på estraden.

— Hans Alienus står strax nedanför. Att du icke ser honom!

— Jo vänta, nu fick jag reda på hans huvud. Han står och grimaserar, tycker jag.

— Han är naturligtvis rörd. Han påstår ju själv, att det är han alltid, utom när han sover. Jag förstår bara icke, hur en fyra och tjugu års människa kan trivas i den här luften. Ja, förlåt mig, jag vill visst inte såra dina religiösa känslor. Jag menar bara, att sådana här kyrkliga teaterstycken passa just ej vidare väl ihop med oss praktiska och nyktra nutidsvarelser. Men man har ju hört, att yttre pomp och ståt kollrat bort starkare hjärnor än hans.

— Men, kära Betty, han är ju vatikansk tjänsteman.

Denna invändning kom icke från Elena, utan från Bettys andra väninna. De tre flickorna lutade sina huvud samman, tisslande och viskande.

— Men hans sinne är alldeles icke religiöst anlagt, svarade Betty. — Jag skall säga dig, Giggia, att jag är alldeles övertygad om en sak, nämligen den, att han har bara skaffat sig den här platsen vid biblioteket för att få spatsera i praktfulla rum och se effektfulla kostymer kring sig. Glitter och grannlåt är ju den herrns förtjusning. Vet ni, här om dagen frågade jag honom, om han inte ville bli präst.

— Det bleve en befängd präst. — Det var Giggia, som inflikade denna dom.

— Visst bleve det en besynnerlig präst, men vilken gränslös tillfredsställelse skulle det icke bereda honom att få ga i knäbyxor och svarta silkesstrumpor. Det sade jag honom också.

— Nå?

— Jo, han ville just ej lyssna på mitt förslag. Man kunde väl skaffa sig knäbyxor utan att behöva bliva präst. Det var ju vars och ens rätt, påstod han, att kläda sig efter tycke och smak. Han hade visst hemma, trodde han, ett par gamla svarta byxor, som han kunde skära av vid knäna.

Giggia och Elena böjde sig djupt ned och började småskratta, men Betty, som var äldst och förståndigast, fortsatte i samma dämpade ton som nyss:

— För resten begriper jag inte, att han inte på de många långa år, som han legat här nere, ens kunnat lära sig att tala språket fullt grammatikaliskt riktigt. Tänk, i övermorgon blir det nio veckor sedan jag for från Sverige och åtta veckor sedan jag kom hit och blev inackorderad hos er och ändå reder jag mig ju redan tämligen ordentligt med ert språk.

— Nog tycker jag, att jag förstår honom, när han talar, svarade Elena.

— Förstår! Ja visst. Men han gör bockar. För att retas med mig talar han ibland också alldeles på tok med flit. Han vet, att ingenting förtryter mig mer än att höra människor, som inte kunna uttrycka sina tankar i ett korrekt språk.

— Hur har du inte också arbetat under de här veckorna, Betty!

— Det var ingenting i jämförelse med hur jag pluggade italiensk grammatik innan jag reste hemifrån. Men tala inte om böcker. Då känner jag som ett styng genom hjärtat, över att inte få lära mig så mycket jag vill. Tänk så mycket det finns att lära sig. Jag skulle vilja läsa och läsa hela mitt liv.

Betty satt fortfarande vänd åt sidan och såg bort mot sångarnas estrad utan att tänka på det. Så småningom vaknade hon åter upp och höll sin pincenez framför ögonen utan att klämma fast den. Hon tyckte, att de påvliga sångarna sågo bleka och pussiga ut. Jason, som stod vid estradens hörn, kände hon, ty han var inackorderad i samma italienska familj, som hon själv. Han stod alldeles klotrund i violett dräkt med sitt nothäfte i handen och hans ögon kisade som små svarta springor i det skägglösa, mjölkaktigt vita ansiktet, som blev ännu blekare genom dagerns återstrålning från den vita, krusade spetskragen.

Då Bettys blick ånyo glidit ned från estraden till trängseln av åskådare, bland vilka Hans Alienus stod, vände hon sig slutligen mot altaret och viskade till sina väninnor:

— Han är i alla fall en narr.

Nu Giggia:

— Vilken?

— Hans Alen — Alienus.

— Hör du, Betty, varför säger du så ofta Alenius?

— Därför att, när fadern där hemma bär det enkla och naturliga namnet Alenius, så är det litet

svårt få i sitt huvud, att sonen skall heta Alienus. Namnet låter ju dessutom så tungt och antikvariskt.

— Det är ju någon historia om den där namnförändringen?

— Ja, du vet att fadern och han äro brouillerade. Det är en lång berättelse. Har du några pastiljer kvar, Giggia, här är så varmt.

— Här är struten, men nu få vi visst lov att vara tysta, annars bli våra grannar störda.

Några av fruntimren i närheten hade börjat kasta otåliga blickar på de tre viskande flickorna, och Betty skyndade att åter höja pincenezen, betraktande ceremonien vid altaret.

Mässan sjöngs med darrande och bruten stämma, och ovan rökelseskyarna framblickade i mörknande färger ytterstå domens sammanslingrade gestalter samt svårmodiga sibyllor och profeter. Det leende, varmed påven inträtt, tycktes i stilla ro återstråla från hela palatset utom från dessa mörka figurer.

Efter en stund kunde Giggia ej längre uthärda sin egen tystnad utan viskade i ett oemotståndligt begär att säga något:

— Mamma sade ju till Jason, att han skulle bedja Hans Alienus vara välkommen till frukosten?

— Du hedrar visst Hans Alienus med dina tankar för jämnan?

— Det var ju du själv, som nyss började tala om honom?

Nu blandade Elena sig i samtalet.

— Tant glömde att säga till Jason, men vi kunna ju låta vagnen, som väntar på borggården,

köra ned till Bronsporten, så möta vi honom där, när han går. Så långt inne i kapellet som han står, hinner han ej före oss dit ned. — Men vi måste vara tysta. Det går icke an att prata på det här sättet.

Ingen yttrade något på en lång stund, men slutligen kunde icke heller Betty sitta längre tigande. Hon rådde icke för det, men hon måste säga något, vad som helst, och så fick hon ej fatt i annat än några ord om att pastiljerna voro för söta.

Nu voro de andra båda flickorna emellertid helt och hållet försjunkna i bön. Endast Elena gjorde en liten svag nick för att visa att hon hört, men icke ville svara. Betty fick ett sarkastiskt uttryck.

Palestrinas melodier ljödo, fulla av mildhet, föråldrat klara och oskyldiga, burna av sångarnas flöjtlikt mjuka stämmor. Påvens bärtron lyftes åter i höjden och försvann i kapellets dörr. Det blev rörelse bland åskådarna, trängsel och villervalla, ett handgemäng under vilket alla bemödade sig om att knuffa sig fram till utgången så fort som möjligt.

— Varför går det så långsamt, Elena? frågade Betty.

— Jag kan inte trängas på det här sättet. Om Giggia och jag tappa bort dig...

— Om vi tappa bort varann, råkas vi vid Bronsporten. Den som kommer först väntar.

Avståndet mellan de båda flickorna och Betty blev större och större. Giggia och Elena läto sig

endast föras av strömmen, oupphörligen förbigångna av andra ivrigare naturer, medan Betty med en guvernants vana att bereda sig väg mellan lekande barn lugnt men viljefast bröt sig fram genom trängseln. — Snart var kapellet nästan utrymt, medan en stark doft av rökelse ännu fyllde luften.

Då lade Jason i det ögonblick han skulle lämna sångarnas estrad sin hand på Hans Alienus' skuldra med orden:

— Nå, Hans Alienus, är det sant, att du är stött på Michelagniolo? Elena och Giggia berättade, att om Michelagniolo levde, skulle du under förevändning att låna honom några scudi locka in honom på en vinstuga och omvända honom från hans dystra världsåskådning.

Jasons stämma var späd som en ännu ej till målbrottet hunnen gosses, endast något vassare och gnälligare. Hans Alienus vände sig mot estraden och räckte sin hand till hälsning.

Jason fortfor:

— Du kunde lika fullt hava mycket att lära av fondmålningen där borta. Se på den helige Bartolomæus, som står där uppe med sin avflådda hud i handen och liksom säger: Ha ni tagit huden av mig, få ni också giva mig någon ersättning, åtminstone medlidande. — Han är en förståndig man, för han vet, att har man inte ett litet martyrium att flagga med här i världen, går det rent åt fanders. Men svara mig uppriktigt på en sak.

— Och den är?

— Hur kan du, som — förlåt att jag talar

rent ut — inte är någon verkligt troende, ha tålamod att gång på gång bevista våra kyrkfester?

Hans Alienus var tämligen mager. Det skägglösa långa ansiktet med de tättliggande sneda ögonen fick huvudsakligen sitt uttryck av den fågelaktigt framspringande näsan och de mörka ögonbrynen. Hans hud var starkt solbränd och kom därför tänderna att blänka, när han skrattade. Han hade en vana att, då han blev tilltalad, ett ögonblick betrakta den talande, innan han svarade, och han såg den påvlige sångaren rätt i ögonen.

Bakom Jasons orörliga ansikte, vilket liknade ett skalat päron med två kvittenkärnor, uppsteg aldrig en tanke, och Hans Alienus erinrade sig ganska väl, att han några dagar förut själv sagt det där om den helige Bartolomæus. Emellertid svarade han:

— Delvis har jag haft lika mycket nöje av festen som de andra, och delvis har den också varit ett uttryck för m i n tro.

— Det var besynnerligt.

En äldre präst med mörk skäggbotten, smala sammanbitna läppar, kroknäsa och långt grått hår hade stannat bredvid dem och följde samtalet. I övrigt var kapellet redan tomt, och betjäningen började nedlyfta några av dekorationerna framme vid altaret, på vilket en korgosse släckt ljusen. En lång blå strimma av rökelse ringlade under takets målningar och liksom kom dem att röra sig. Pergamentsrullen tycktes darra i sibyllans hand.

Sakta knarrande med vänstra skon och lutande huvudet åt sidan med ett oföränderligt småleende yttrade prästen:

— Jag förstår, att musiken och själva skådespelet måste behaga. En människa utan skönhetssinne är lytt — grova förbrytare sägas ofta vara det. Det har alltid varit min dröm, att när Europa drunknar i stenkolsrök och tidningspapper, skall den helige fadern lasta alla sina marmorskatter och sitt bibliotek på skepp och segla till en annan trakt, till Palestina, till ett ännu oskärat land. All skönhet och förfining skall följa honom dit, och medan det utlevade Europa faller i ruiner, skall där fjärran bland ännu naturfriska folk en renad kristendom grunda det tusenåriga riket. — Nå, det var, som sagt, en dröm och den var säkert icke i er smak, min unge vän. Men jag måste draga på munnen åt samtiden, som kallar sig hednisk och ändå är lika enfaldigt rädd för det skönas djävulskonster som en bredtrutad gammal abbedissa. Samtiden tycker sig likna huvudbilden där på fondmålningen, tror sig vara en luthersk kraft — Kristus, vilken muskelstark som en tyngdlyftare på en marknad slungar domens åskor över världen — men högrenässansen skulle skratta åt henne.

Hans Alienus svarade med samma artiga småleende som prästen:

— Samtidens och de första kristnas läsarefasa för det skönas syndfullhet besticker mig icke. Hela min varelse samlas i en brännpunkt. Jag har en lika outsläcklig skönhetstörst, som om jag levde vid renässansens midsommar. Men det anses för-

bjudet att tillstå sådant i en naturvetenskaplig tid. Till och med gamla akademici skulle korsa sig inför en så uppriktig bekännelse. Säg däremot, att gungstolen och saffransbullen är allt vad den utdömda skönhetsdriften behöver, och man skall trycka er hand och berömma ert djupsinne.

Den tanken ligger dock nära, att de beständigt skärpta anfallen på asketidealen, och till dem hör vördnaden för det fula, endast äro förspelet till en framtid, då ungdomens händer lyfta en försvunnen hedendoms skönhetsdyrkan ur graven, ehuru på en nylagd grundval. En skönhetsdyrkan i förnuftets klara solljus är ingenting annat än tillbedjan av livet i dess högsta former och livets framtidsmål. En staty i Vatikanens museum har mer framtidsdröm i sina linjer än alla våra mest omständliga förteckningar på människosläktets önskningar. Framtidens religion sökes allmänt i panteism. Men vad menas egentligen därmed?

Nu prästen:

— Känslan kan ej värmas av ett bullrande maskineri, där hjulen drivas med blod.

Nu Hans Alienus med stigande hetta:

— Icke heller är ett nedsölat bord med kemikalier eller spritluktande preparat något altare. Det är ett arbetsbord rätt och slätt, och dessa döda föremål äro lika litet tillbedjansvärda som väte eller klor. Endast naturens mest åtrådda fullkomlighet kan människan tillbedja, och därmed tillber hon även sitt eget önskningsmål och det framtidsmål, som livet söker närma sig genom henne. Men det fullkomliga är det sköna. Därför vaknar den

aningen, att människosläktets slutreligion blir — skönhetsdyrkan.

Prästen skakade på huvudet, alltjämt knarrande med sin vänstra sko, och yttrade allvarligt:

— Min unge vän lever icke i framtiden och icke i det förflutna utan i dag, i ett dekadanssekels förruttnelse.

— Därför innesluter jag allt vad jag önskar, all min verksamhet, alla mina tankar så natt som dag i den till en passion uppsvallande föresatsen att bryta loss mitt liv från denna tid.

De tre samtalande hade långsamt skridit bort genom kapellet och försvunno över tröskeln, medan deras steg genljödo över det tomma golvet.

Samtalet och den nyss avslutade kyrkfesten sysselsatte Hans Alienus' tankar. Han var vid strålande lynne och full av sjudande livslust. Det var honom ett välbehag att känna bröstet lyfta sig och andas, att känna musklerna knyta sig vid fotens steg. Han ville njuta livet i fulla drag så länge han var ung, alltså ungefär till dess han fyllde trettio år. Att leva lycklig var hans stora mål. Han skulle icke en gång som gubbe kunna förebrå sig att ha mördat sin ungdoms glädje med onödigt självplågeri. Då han slutligen låg på sin sotsäng, skulle han samla en skara barn kring sin bädd och säga: Avundens mig, mina kära unga. Avundens den gamle Hans Alienus, ty han var en vis man redan i de år, då han ännu icke var någon man. Han har förstått att framleva sina dagar i jämvikt och outsäglig glädje. Från ett melankoliskt barndomshem gick han ut i världen

och stannade fri och självständig, utan fosterland, utan överhet, utan vänner, utan något som helst band i en solig klassisk bygd, där intet nordiskt gråväder spridde sitt svårmod. Han njöt dock ej livet som ett själlöst djur eller en liderlig vällusting. Han drack sig ej rusig, åt sig ej övermätt. Han läste, han tjänstgjorde vid påvliga biblioteket för att lättare spåra upp den urmodiga litteratur, som intresserade honom, han spelade fiol och han trivdes i storslagen enslighet. Hans hus var ljust och stilla som ett kapell, helgat åt lantlivets gudar. Han var lyckans och glädjens överstepräst. Det var hans stolthet, hans fåfänga, om man så vill, att vara lycklig. Han var lyckans söndagsbarn.

Sedan prästen med det oföränderliga småleendet avlägsnat sig, befriade sig Jason från sin soutane och sin veckade skjorta i ett tämligen kyligt avklädningsrum och ledsagade Hans Alienus utför trapporna till det långa, snörräta galleri, som ledde till Bronsporten.

Grupper av herrar och damer kommo eller gingo, och ekot lekte med ljudet av deras röster. Långt på avstånd i galleriet, som skenbart smalnade och höjde sig likt en backe, uppfångade Hans Alienus den första skymten av de tre väntande flickorna. De voro ännu på så stort avstånd, att de snarare liknade prydligt svarvade dockor än fullvuxna människor, men för vart steg blevo de större och tydligare att känna igen. De kommo hastigt närmare och närmare över det i varmt solsken och blåkalla slagskuggor randade golvet, och deras

ansikten överdrogos i ständig växling av skugga och sol, medan draget lyfte deras svarta slöjor i vida bågar.

Alla tre voro helt och hållet svartklädda, och Bettys lilla figur rörde sig taktfast och beslutsamt. Giggia var undersätsig med breda sammanvuxna ögonbryn, och hennes glänsande bruna ögon öppnades aldrig mer än till hälften. Hon hade små skrattande gropar vid knogarna på händerna, vilka slängde litet för mycket. Hon hade ej ännu romarinnans värdiga hållning. Hon kastade huvudet åt sidan och gick ej alldeles rakt fram utan vårdslöst i bukter som unga flickor bruka göra, då de grubbla på något och tro sig osedda. Elena, som syntes några år äldre, var längre och smalare och hade det syskondraget med en bild, att hennes gestalt mer ådrog sig uppmärksamheten än ansiktet. Hennes drag voro regelbundna och färglösa, ögonen undvikande och stilla. Hennes nedvikna krage bars tydligen ej för allra första gången, och på den bara handloven, kring vilken den enkla stenkolsormen glidit ned, hade hon en gul fläck som av någon färg eller syra. Klänningslivet var på sina ställen blankt i sömmarna och slöjan skiftade av ålder redan något i grågrönt.

När Betty genom sin höjda pincenez upptäckte Hans Alienus och Jason, började hon skratta, men ljudlöst och kyligt. Jason satte vid vart steg en egendomlig knyck åt vänster, så att hon kom att tänka på en haltande klocka. Men det var dock icke så mycket åt honom hon skrattade, som åt Hans Alienus. Var han klok? Han hade verkligen

tagit henne på orden och »skurit av byxorna vid knäna», kom i svarta strumpor och skor. Han bar en låg mjuk filthatt och en kort rundskuren jacka, vars laxfärgade foder slog upp.

— Vet ni av, att ni ser högkomisk ut i den där kostymen! började genast Betty på bruten, men mönstergill italienska.

Då Hans Alienus, som hälsade på de båda italienskorna, icke genast fick svaret färdigt, fortsatte Betty att kasta handsken.

— Hans Alienus tycks just inte vara vid sitt allra artigaste lynne i dag. Så är det, när man är excentrisk, antingen går man och hänger huvudet eller också slår man över till en munterhet, som kan taga ned huset. Men nu skall jag berätta något, som skall glädja er.

— Glad är jag alltid.

— Inte alltid.

— Alltid när jag har sett något så vackert som nyss.

— Tag ni både era silkesstrumpor och skrudarna där uppe och lägg dem under en modern kritiks synglas, och det blir bara så och så många skålpund silke och guldtråd av alltihop.

— Men jag tycker om så och så många skålpund silke och guldtråd.

— Det är dumt av er det. Emellertid är ni bjuden på frukost till Almerinis och där kan jag få höra er öva er litet i språk.

— Äro vi inne på filologien nu igen. Ego, mei, mihi...

— Nå, vocativus?

— Ego har ju ingen vocativus.

— Ni, som sysselsätter er så mycket med ert kära ego, borde väl ändå skaffat det en vocativus, så att ni också kunde tilltala detta kära ego i patetisk stil. Tycker ni för övrigt, uppriktigt sagt, att det är så underligt om jag, som i alla mina dar särskilt svärmat för att undervisa i språk och just nu rest hit för att lära mig italienska, också lägger en smula vikt på detta ämne?

— Nej, för all del, för all del. Det är n i det, men jag lägger vikt på annat. Ledsamt nog vågar jag emellertid inte antaga frukostbjudningen. Jag har inte tid. Jag är upptagen i dag.

— Skall ni gå till skräddaren?

— Det skall jag icke, men här ser fröken Betty en rulle papper. Ni vet, att vår tid är glasögonsormarnas, och fast jag alldeles inte ämnar bli en av dem, har jag ju därför ingen grund att undvika den lycka, som kan ligga i andliga sysselsättningar. Jag har ingen tjänstgöring i dag i biblioteket och ändå ärnar jag mig dit upp. Jag har tänkt att på lediga stunder till egen förströelse skriva en filosofi om livets önskan. Den skulle begynna med en redogörelse över förkristna musiken.

— I förrgår var ni eremit, oåtkomlig eremit, i går tog ni lektioner i fiolspel, i dag är ni dandy rätt och slätt, och nu ämnar ni bli lärd. När så framtidens glasögonsormar, som ni så artigt skulle kalla dem, råka i delo om en tvistig fråga, komma de att skaka sina peruker och säga: Vi få väl gå till hyllan och taga ned Hans Alen... Alienus;

han är i alla fall den enda tillförlitliga källan. — Men allt det där talade ni ju redan om för åtta veckor sedan, då vi första gången råkades.

— Nej, gjorde jag det? Nåja, varför skulle jag brådska med något så föga viktigt. Vanligen går jag helst ute i fria luften.

— Just därför begriper jag inte heller, hur ni kan taga för er ett så besvärligt arbete, ni som säger att melankoli och svårmod och sådant kommer av att människorna inte äro tillräckligt lata. Å, jag blir så ond, när jag tänker på allt, som ni pratar!

Han visste att Betty i sin tidigaste ungdom varit religiöst sinnad, läsare, som det kallades. Med tiden hade hon väl satt nya meningar i de gamlas ställe och ömsat katekes, men alltid med samma behov av en stenhårt orörlig ytterlighetstro.

Vana vid Bettys och Hans Alienus' beständiga ordkrig hade de båda italienska flickorna småskrattande åhört dem under tystnad, men nu blandade Giggia sig i samtalet med halvslutna ögon och lutade sig på sitt slynaktiga sätt än åt den ena sidan och än åt den andra.

— Ni brukar ju själv säga, att människan skall taga dagen som den kommer så länge hon är ung, och det är hon till bort åt trettio års ålder, och det är långt dit. Vad betyder en dag för Hans Alienus, lyckans söndagsbarn?

Han vände sig till Elena, som ännu ingenting sagt.

— Hjälp mig bara att maskera min reträtt på något sätt. Livet är nog kort, men icke så kort,

att man ej med en axelryckning kan kasta en dag genom fönstret. Finns det plats för oss alla fem i vagnen?

— Ni får taga Jason i knät, svarade Elena och hennes blick snuddade förbi Jason och gled efter dörrpostens marmor ut i det fria, där de efter regnbyn ännu våta stenarna liksom överdragna med blå emalj återstrålade luftens färg.

— Det visste jag hela tiden, att ni skulle följa med, gäckades Betty.

— Jag också, flöjtade Jason och gick ned mot porten, där Giovanni, flickornas betjänt, en lång mager karl i livrock, väntade.

— Om jag förstode varifrån Jason fått en sådan vidunderlig stämma, viskade Betty halvhögt.

Elena nöp Giggia i armbågen, och Hans Alienus granskade noga schweizarnes vackra dräkt.

Efter en dryg minuts tystnad blev Jason ånyo synlig i porten, och en täckvagn körde fram. Giovanni öppnade vagnsdörren med värdighet, och då alla fem stigit in, svingade han sin långa magra kropp upp på kuskbocken och vagnen rullade bort över Petersplatsen.

— Då vi fem nu sitta så här familjärt sammanpackade i en täckvagn, kan man knappast tro, att vi endast varit bekanta så kort tid, började Hans Alienus.

— Åtta veckor äro ändå något, svarade Betty. Jag vet inte hur det kommer sig, men utomlands går det fortare att stifta bekantskap än där hemma. Men det var i alla fall det där svenska brevet, som gjorde oss bekanta.

— Det var det. Ni kan döma om min förvåning, då jag, som på många år inte sett en rad svenska, en vacker dag får ett brev från Sverige. Jag har levat i ensamhet, har... Men nu komma vi från ämnet.

— Er tanke har visst i allmänhet svårt att följa räta plogfåror.

— Kanske det, fröken Betty, men loja ök ha så mycket lättare för den konsten. Vad var det nu emellertid vi skulle säga? Jo, då stod där i brevet, att det var en fröken, en frigjord ande, som ville inackordera sig någonstädes i Rom för att...

— För att lära sig italienska. Och så annonserade ni i en romersk tidning, svarade Betty. — Allt det där kunna vi ju förut.

— Och så besvarade mina föräldrar annonsen, fortsatte Giggia, och min älskvärda kusin Elena, som skulle skriva rent svaret, gjorde två stavfel på två rader. Och så, och så!

— Ja, men det är något, som ni inte ha reda på, och det är, att brevet hade en hel sida om, hur väl vi skulle förstå varann, fröken Betty och jag, efter vi båda två voro moderna människor.

— Men den spådomen slog fel.

— Emedan jag inte tillräckligt glasögonshögtidligt funderar på förhållandet mellan régime indirekt och...

Betty pekade på honom.

— Inte bara därför, men därför att ni inte är någon modern människa.

— Det var då ett sant ord. Förlåt, fröken

Betty, men jag måste in i bagarboden där borta. Giovanni, säg åt kusken att stanna!

— Vad skall ni göra i bagarboden? Är ni hungrig? frågade Giggia, och Hans Alienus, som stuckit ut huvudet för att hejda vagnen, drog det åter tillbaka och svarade:

— Jag har gjort ett löfte att aldrig passera den här gatan utan att köpa en vetebulle i boden där till höger.

— Och gatan passerar ni, var gång ni går till vatikanska biblioteket.

— Och var gång köper jag en vetebulle.

Vagnen stannade och Hans Alienus stod med ett språng inne i boden, innan Giovanni hunnit hasa sig ned från kuskbocken. Jason såg efter honom undrande.

— Det var också ett påhitt, yttrade Elena.

Betty svarade:

— Ser du inte ett vackert ansikte där inne bakom bagardisken? Det är naturligtvis lockbetet. Och han skulle vara modern, han! Nå, i grund och botten är det ju hans livsmål att icke vara det.

Hans Alienus trädde ut ur bagarboden ätande på en stor vetebulle. Som han stod där i boddörren med svarta silkesstrumpor och alldeles vit av mjöl på ena rockärmen, liknade han en alltför solbrynt Hamlet, vilken upprymt stillande sin matlust bakom kulissen råkat stjälpa puderburken över sin kostym.

— Om ni kunde tänka er ett sådant bröd,

ropade han, lugnt stående kvar på stentröskeln och bitande stora stycken ur bullen.

— Färskt bröd är inte bra för magen, svarade Betty ur vagnen. Och ni klagar ju så ofta över, att er hälsa inte är stark.

— Jag har förstört den här i bagarboden.

— Borsta åtminstone av mjölet från ärmen. Och där på axeln har ni märken efter en mjölig hand!

Hans Alienus försökte böja huvudet åt sidan och se på axeln och mumlade en smula förläget:

— En så livlig fantasi som fröken Bettys är bestämt inte modern. Om ni nu allihop emellertid stiga ned ur vagnen, skola vi plundra bagardisken ordentligt.

Elena förklarade allvarligt, att det icke passade sig. Vad tänkte de på? Men hennes ord träffade Betty som en elektrisk stöt.

Om något passade sig eller icke vore ganska likgiltigt. Icke kunde Elena väl bry sig om att fråga efter, vad folk sade, och antagligen sade man ingenting alls, ty ingen frågade efter om de gingo in i en bagarbod eller ej. Betty hade intet emot att få en mättande vetebulle ovanpå all den luftiga andliga spisen i Vatikanen.

Betty och Giggia stego ur vagnen, men Elena gjorde svårigheter, skakade på huvudet och såg frågande på Jason. Han höjde axlarna till tecken av fullständig undergivenhet, och Giovanni stod vid vagnsdörren med den galonerade hatten i hand och nedslagna ögon utan någon annan

mening om saken än den, att han i vilket fall som helst endast hade att lyda.

Betty fortsatte att övertala och småsnärta. Var det något farligt kanske att gå in i en bagarbod mitt på ljusa dagen! När hon nu äntligen hade fått komma utomlands, ville hon också känna sig obesvärad och fri.

Elena tänkte för sig själv, att hon icke var utomlands utan hemma, men hon kunde i ivern ej omsätta sin tanke i ord. Hon lade bönboken på framsätet och steg motvilligt ur vagnen. Jason följde efter henne. Då alla voro inne i boden vände sig Hans Alienus hastigt på klacken och ropade till kusken:

— Kör ni hem. Vi gå hellre.

Kusken, som just begagnat tillfället att öppna sin snusdosa och höll prisen på tummen, gapade förbluffad, och ögonvitorna blänkte i hans rödbruna Napoleonsansikte. Men då Hans Alienus vänt honom ryggen och han lyft prisen till näsan, drog han med en lustig plirning munnen till örat, slog en hel serie av konstmässiga klatschar med sin piska och lät vagnen rulla bort, medan Giovanni, orörlig och utan ett leende över sitt långdragna ansikte, stannade på gångbanan utanför boddörren.

Bagarboden bestod av ett välvt rum, uppfyllt av mjölsäckar, tunnor, bröd och maccaroni. En liten dörr vid ena kortväggen ledde in till en större sal med stengolv, brokigt målade väggar och långa, grova träbord, omgivna av bänkar — en vinstuga, som nu på dagen stod utan gäster.

Betty kastade en sned blick på bagarflickan, som med mjöliga händer skyndade ut genom en trång sidodörr åt gårdssidan för att tillropa sin fader, att kunder anlänt. Därefter utvalde Betty med Jasons hjälp en av diskens vetebullar. Jason var mycket uppmärksam mot henne, och hon gav sin lugna, kyliga glättighet fritt lopp.

I uppsluppen vild pojkaktighet grep Hans Alienus en bleckskopa, som, till hälften fylld av mjöl, stack upp ur en av de öppna säckarna.

— Där har du, Jason! ropade han och murade Jasons svarta nacke kritvit.

I ett ögonblick hade Jason gjort sig till herre över en annan mjölsäck och en annan bleckskopa, och kriget var i full gång. Halvt förargad, halvt mån om att på alla lovliga sätt begagna sig av att vara fri, att vara utomlands, kom snart Betty till Jasons undsättning och började överösa Hans Alienus med mjöl. Till och med Giggia kunde icke hålla styr på sina fingrar utan lät dem dyka ned i en säck för att hämta ammunition. Hela boden sveptes i vita moln, och Elena var den enda, som med korslagda händer höll sig fullständigt neutral och lät sitt ansiktsuttryck berätta, att hon var mycket förståndig och allvarlig. De svarta kläderna blevo grå. Ingen kunde se upp, och mellan skratten och de dämpade nödropen hördes Jasons gälla diskant, hostande och storknande.

Inträngd mellan två säckar och skyddande sig med handen, gjorde Hans Alienus ett försök att öppna det ena ögat för att utforska fiendens ställning. I detsamma uppfångade han en skymt av

Giggias knubbiga hand, som förrädiskt närmade sig i bakhåll och måttade efter hans bleckskopa. Han gjorde sig hastigt fri, rågade skopan och jagade efter Giggia, som flyende och högljutt ropande ilade ut genom gårdsdörren. Just på tröskeln stötte hon ihop med den återvändande bagarflickan, som förbluffad och oförmögen att fatta, vad som var å färde, steg åt sidan med ett: Mamma mia!

Giggia fortsatte i hejdlös flykt över den vida gården, och mjölet, som yrde från hennes kläder, omhöljde henne i ett moln, men Hans Alienus följde henne hack i häl och behöll den pösande slöjan i sikte. Hon slingrade sig vigt in mellan rosenbuskarna, vilkas blomningstid länge sedan var förliden, men vilka kastade ett regn av förtorkade blad i hennes spår. Hon grep fast med handen kring en silverpoppels stam och sprang in i en smal av förvuxna myrtenhäckar kantad gång, som snart vek ut på en rund av ännu tätare häckar omhägnad plats. Längre kunde hon ej komma; bakom häcken var en mur. I mitten plaskade ett springvatten i det omvälvda locket till en fornromersk sarkofag, och runt omkring lågo gulrandade fragment av en nymfs bål och en korinthisk kapitäl. Otaliga skalbaggar och andra bjärtfärgade, smaragdgröna insekter surrade mellan de mörka myrtnarnas lövverk, och en skara rödaktiga småfåglar lyfte med en skärande drill.

Giggia trängde sig in mellan fontänen och häcken. I det sinkade marmorlocket, som en gång skylt en hednisk prætors multnande drag, speglade vattnet oroligt dallrande den av flykten

upphettade flickan, som böjde sig så djupt framåt, att slöjans snibb hängde ända ned till vattenbrynet. Hon gömde det mjölpudrade ansiktet bakom de vitt utspärrade fingrarna. Mitt ur spegeln sprang den frustande strålen i höjden, liksom den unga människan i den första kärlekens blomstermånad, ett ögonblick speglande allt vad livet har färgfullt och ljust, svingar sig upp mot en solhimmels höjd, som aldrig kan nås, för att sammanstörtande snart åter försvinna i den mull, ur vilken hon framgått.

Hans Alienus stannade och höjde lekfullt hotande mjölskopan över hennes huvud. Hon gömde ännu ivrigare ansiktet under sina händer, men höll alltid fingrarna tillräckligt vitt isär för att kunna se mellan dem. Händerna räckte ej till att skyla underläppen och hakan, och det syntes hur hon skrattade. Med ens lät hon händerna sjunka och rätade upp sig som om hon ledsnat vid att skämta och förklarade i småförståndig ton, att han skulle giva henne skopan.

Lyda! Han var världens mest fria och självregerande människa, och det hade ännu aldrig hänt honom, att han lytt en befallning. Nej, hon skulle få vänta, skulle hon, medan han döpte henne i mjöl. Han skulle giva henne ett nytt namn i dopet.

Nå, i så fall finge hon väl visa, att hon kunde springa.

Hon kastade slöjan kring ansiktet och gjorde en rörelse som för att taga till flykten utan att dock skynda sig alltför mycket; men han fångade hennes handlove och höll henne kvar. Den snarare

lätt bronsgula än vita handen arbetade och vred sig i hans för att göra sig fri, och likväl höll han den så löst, att den svagaste skulle kunnat slita sig ur ett sådant tag. Hon lutade sig en smula bakåt, så att hon stödde sig med axeln mot hans arm. På det sättet stodo de tysta en lång stund.

— Vad Betty är gruvligt lärd, viskade hon. Hennes sällskap är ibland riktigt tröttande.

— Det är mycket roligare att stå så här vid fontänen än att höra på henne.

I detsamma frigjorde Giggia med ett raskt ryck sin hand och grep fast om skopans skaft. Hon sträckte huvudet fram mot skopans spets och blåste mjöl rätt in i hans ögon samt ropade jublande:

— Vem vann kriget?

Hon sprang bort mellan buskarna samma väg som hon kommit. Slöjans snibb hade glidit till marken och släpade i sanden, men vid vart steg lyste under hennes korta klänning de röda strumporna mellan de vävda slingorna. Först då hon hunnit längst bort i kröken, hejdade hon sig ett ögonblick och vände sig dröjande åt sidan som väntande att han skulle följa efter, men då hon fick se honom framme vid fontänen med avvigsidan av sina händer tryckta mot de förblindade ögonen, började hon skratta och försvann snart bakom grönskan. Ju längre bort hon kom dess högre skrattade hon. Till sist skrattade hon endast för att de andra inne i bagarboden skulle höra, att hon icke i all evighet stod kvar vid springvattnet.

Småningom återfick han sina ögons bruk. Det

hade blåst upp. Kvistarnas skuggor ringlade på sandgången, och det syntes honom, att hela naturen darrade och brusade. Han kände en obändig uppsluppenhet utan att egentligen veta varför, och lyftande den ännu till hälften mjölfyllda skopan från marmorkistans kant, där den blivit stående, följde han gången framåt. Han såg sig kring och letade efter något föremål, som han kunde bruka till ett pojkstreck, bryta sönder eller ställa till buller med. Han märkte först nu, att det mulnat och att regnet redan föll i tunga droppar.

Då han närmade sig gårdsingången till bagarboden, kom han att tänka på, att det vore klokast begiva sig dit in springande, ifall någon skulle falla på den tanken att fråga, varför han och Giggia dröjt så länge, oaktat det börjat regna. Han fortsatte därför helt lugnt ända fram till dörren, men därefter stötte han häftigt upp den och störtade in med ett språng och kastade mjölet rätt upp i det kalkrappade valvet, så att hela bagarboden på nytt insveptes i ett gråvitt moln.

— Fröken Giggia är omöjlig att fånga! utropade han och satte sig på diskens kant.

— När hon inte vill, ja, svarade Giggia vänd mot fönstret och med ryggen åt de andra. Över disken och säckarna såg han bort mot hennes nacke och försökte gissa sig till, om hennes ansikte var allvarligt eller icke. Han skulle nästan ha vågat vad som helst på, att hon stod och bet sig i läppen för att göra våld på sin munterhet.

Han kastade skopan på disken och satte sig på en av säckarna.

Giovanni, betjänten, hade emellertid tveksamt öppnat glasdörren från gatan och inträdde med orden:

— Nu börjar det ösregna, och det ser inte ut att klarna på länge, och inte har herrskapet något paraply.

Då Hans Alienus:

— Ju fler äventyr dess bättre. Hör nu, mina vänner. Vi äro alla unga och bekymmerslösa. Varför skulle vi gå och hänga läpp? Jag kan åtminstone icke utfundera något skäl. Jag föreslår två ting: Vi kalla varann utan vidare du, och vi sammansvärja oss att framleva ett helt år i största möjliga munterhet och lycka. Låt oss taga vara på vart ögonblick med en yster snålhet, som om vi levde under pesten i Florens.

Betty höjde sin pincenez och antog ett djupsinnigt utseende.

— Vad ger oss i vår allvarliga tid rättighet till en sådan föresats?

— Den rättigheten ge vi oss själva.

— Och om vi så inte kunna hålla löftet?

— Då offrar jag i bot halva mitt möderne på ett karnevalståg, vars make du skall få leta efter, Betty.

— Det sättet att göra bot var äkta Hans-Alieniskt, och jag är rädd, att du redan på förhand kan taga avsked av det halva mödernet.

— Vi få se. Du brukar ju själv tala om din önskan att riktigt slå dig lös, medan du är i utlandet, och bortåt ett år tänker du ju stanna här. Passa på, passa på! Tillfället kommer kanske

icke igen. Den, som är med om sammansvärjningen, sträcker upp pekfingret och långfingret. Sedan bruka vi oss emellan den åtbörden som ett hemligt tecken, när vi i utomståendes sällskap vilja giva varann en vink om att fulhet och tråkighet hota blanda sig i spelet.

Betty höjde genast pekfingret och långfingret, och när de andra sågo det, gjorde de som hon.

Därmed var sammansvärjningen skedd.

II.

En löftesafton under vilken ingen håller sitt löfte.

Elena blev bestört, då åskregnet började piska bagarbodens glasdörrar. Vad skulle Giggias mor, fru Elisabetta, som så strängt höll på det yttre, säga om att det unga sällskapet så länge lät vänta på sig — och det i ett sådant väder? Icke heller hade Giovanni i dag sin kastorhatt, utan sin fina nya, som icke tålde regn och som fru Elisabetta särskilt sagt till honom att vara rädd om. Elena tog hatten från Giovanni och strök och borstade den försiktigt med sin klänningsärm och bannade honom liksom om det hade varit hans tanklöshet, som narrat regnets Gud att låta skurarna falla.

Betty gick av och an med bestämda steg och händerna korsade på ryggen och förklarade, att hon alldeles icke vore av socker utan mycket väl tålde vid vatten. För övrigt var det ju bara några steg hem till Almerinis, Giggias föräldrar.

Betty ville giva ett gott föredöme och begav sig lugnt ut i regnet.

Jason flöjtade och käxade som en gammal gumma. Biträdd av honom gjorde Hans Alienus

upp räkningen med bagaren, vilken fick en särskild liten handtryckning för den oreda som tillställts i hans bod. De lyckades också stämma bagaren så till sin fördel, att han lånade dem ett ofantligt gräsgrönt paraply med mässingskrycka. Snart voro de ute i ovädret.

Hans Alienus, som höll paraplyet i sin ena hand och Giovannis hatt i den andra, hade Jason tätt bakom sig och de båda italienskorna vid var sin arm. Bättre kunde han ej hava det, och han gick så långsamt som möjligt, men han visste ej rätt, vilken av flickorna han i detta ögonblick tyckte mest om. Han hade redan från första dagen fattat tycke för båda — och varför skulle han nödvändigt föredraga den ena? Att leva lycklig var tills vidare hans mål, och han kände sig lycklig i deras sällskap. Först nu då han märkte, att isynnerhet Giggia stödde sig mycket tungt på hans arm, drogo sig också hans känslor allt bestämdare åt hennes sida. Han försökte till och med att rikta ett par ordlekar till henne, men hon såg åt sidan ut i regnet och tycktes tänka på allt möjligt utom just på den, som hon höll under armen. Då fann han på att oförmodat spänna ihop det gräsgröna paraplyet, så att regnet plaskade ned på hans följeslagarinnor. Bannande och klagande måste de springa efter honom i krökar och bukter, vart han vek av. Han försvarade sig och lät dem bedja. Regnvattnet blandade sig med mjölet på deras kläder och satte stora klisterfläckar. Gatsmutsen steg högt upp kring flickornas låga skor. Då han slutligen lät övertala sig att

spänna upp den rymliga bomullsskärmen, ville Elena taga från honom Giovannis hatt under förevändning, att han förstörde den. De höllo i var kant av hattbrättet, och detta handgemäng började locka hans känslor över åt den tystlåtna och förståndiga Elenas sida. Giggia var ju nära nog endast ett barn.

Giggias föräldrar, hos vilka Betty och Jason voro inackorderade, bodde i hörnhuset vid Piazza Navona. Giovanni, som springande hunnit först, stod redan i förstugan, då de trädde in. Han hängde sin våta rock på en krok, och utan att bekymra sig om dem gick han i skjortärmarna till köket som hade han sagt sig själv: Nu har jag tillräckligt länge föreställt herrskapet Almerinis betjänt, fast jag samtidigt är både deras kock och kammarjungfru. Trasherrskap! Lysande elände!

Giggias mor, fru Elisabetta, hade blivit kallad till en sjuk frände och var ej hemma. Alla kände en tryckande järnring brista från hjärtat, ty Almerini själv skulle endast finna deras upptåg ypperligt. Han kom dem redan till mötes i dörren, liten, svartmuskig och demonisk med väldiga Achillesmustascher och trumpetsmattrande löje. Han gned händerna belåtet. Nu skulle de hava riktigt roligt!

Hans Alienus erinrade sig allt skvaller om Almerinis olyckliga äktenskap. Helt ung hade denne gift sig med fru Elisabetta. Hon var sju år äldre sades det, och mer än vanligt ful, det såg man. Han hade tagit henne, emedan hon ansågs rik, men svärfadern dog och efterlämnade intet annat

än en kassabok, som gav uppgifter om hur han burit sig åt för att äta upp en förmögenhet. Där stod Almerini nu med sin fula hustru, som var föremål för gyckel. Han var hjälplöst hopfjättrad vid denna gamla kvinna, som påtryckte hela hans liv en prägel av för tidig ålderdom. Medan hans jämnåriga ännu levde ett glatt ungkarlsliv, såg han sig dömd att släpa på fru Elisabetta. Han var besvärad av att gå arm i arm med henne eller uppträda med henne i sällskap, emedan hon gjorde honom löjlig. Hans gamla vänner började undvika honom för hans tråkiga hustrus skull och han dem. Så levde denne ännu unge man, själv i grunden njutningslysten och svag, år efter år som en enstöring med en underordnad banksyssla, under det att fru Elisabetta bjöd till att, från gatan sett, uppehålla familjens värdighet.

Hans Alienus försökte att slå bort de störande tankarna på detta ämne och följde de andra in i salongen, ett kallt, stort rum, med förgyllda men fläckiga och illa medfarna möbler. Vid ena fönstret stod ett runt bord betäckt med tygblommor, saxar och små färgkoppar. Det kallades »Elenas verkstad». Hon var fru Elisabettas fattiga systerdotter och hade endast upptagits i familjen för att sköta hushållet, som varken roade fru Elisabetta eller Giggia. För att skaffa sig någon förtjänst hade hon slagit sig på att göra blommor.

Ute i den torftiga matsalen bjöds en liten bedrägerifrukost med mycken salad och litet kött. Kotletterna voro på förhand skurna, så att även då gaffeln sökte tillägna sig den största på fatet,

brast denna i små tärningar. Måltiden var snart slut. Jason lade sig att sova på den slitna rottingsoffan i salen, och de andra återvände till salongen. Nu ämnade de taga vara på ögonblicket och hava riktigt muntert. Ämnade, alltid ämnade. Därvid finge det ej stanna om det skulle bliva någon mening i deras levnadsglada sammansvärjning. Viskande kommo de överens om att bemäktiga sig Jasons rum. Jason hade endast två fröjder i livet: mat och tobak. Hela hans kammare var ett slags skafferi, där han efter Almerinis sparsamma måltider tog skadan igen. Han upphandlade till billigt pris allt möjligt ätbart och magasinerade det i sina lådor och på sina bord, men tog alltid dörrnyckeln i fickan, då han gick ut, för att ej flickorna under hans frånvaro skulle smyga dit in och ställa till oreda. Då Jason nu sov på soffan, kunde de se, att nyckeln låg i fickan på skörtet, som hängde ända ned mot golvet.

Giggia drog av skorna och smög i strumporna varsamt från salongsdörren fram mot salssoffan, men Jason vaknade, vände på huvudet och slog upp sina små svarta kvittenögon. Giggia tog till flykten, och efter en stunds rådplägning hade man enats om, att Hans Alienus, som var ökänd för sin tur, skulle återupprepa försöket.

Han sköt av skorna och gick i strumporna över salens kalla tegelgolv med utmanande ro. Han böjde sig ned och drog utan vidare nyckeln ur fickan och svingade den över sitt huvud. — Jason sov tungt.

Nästa ögonblick stormade den muntra skaran det mystiskt låsta rummet, och Almerini föreföll i sin uppsluppenhet jämnårig med sin dotter. Nu skulle man riktigt roa sig.

En från lukt stack dem i näsan genast vid inträdet. Inlindad i en handduk hängde en rökt fårbog som ljuskrona på kroken i taket. Nedanför på det runda mahognybordet trängdes en knippa bananer mellan ett stycke gorgonzola, mandariner i silkespapper, fikonlådor och insockrade frukter. Under sängen stodo med blänkande pickelhuvor halvtömda eller orörda buteljer, bakom förskansningar av cigarrlådor och tennburkar. I översta byrålådan hittade flickorna en tallrik polenta och bakom deras rygg framletade Almerini ur nattkomoden en uppbruten kagge kaviar. Tänk vad Jason, stackarn, skulle väsnas och flöjta när han blev vaken!

Giggia sprang upp på en stol för att skära ned fårbogen ur taket, och Almerini, som låg framstupa och plockade till sig flaskorna under sängen, skrek i örat på Hans Alienus, som hjälpte honom:

— Berätta nu litet om din tur hos det täcka könet. Det gör alltid... det gjorde alltid jag förr. Man måste tala om för fruntimren, hur förförisk man är, annars komma de inte att tänka på det.

— Jaså, du skakar på huvudet.

Hans Alienus försökte påtvinga sig en glättig sinnesstämning, som icke ville komma av sig själv, men han blev tvärtom allvarligare och allvarligare. Almerinis munterhet smittade icke utan hade en

egendomlig förmåga att stöta tillbaka. Likväl bemödade sig Hans Alienus att ännu en gång anslå en munter ton.

— Då Almerini är tillsammans med oss yngre, skäms han att vara gift och vill narra oss att glömma bort det.

Almerini hade rest sig upp från golvet och ställde några buteljer på bordet. Han försökte svara gycklande, men en så skärande smärta grinade bakom hans skrattande ansikte, att hans vårdslöst framkastade svar fick en bitter anstrykning.

— Jag vill inte neka, att jag i unga människors närvaro ibland glömmer mig och låtsas vara munter som de. Annars i sällskap blir jag vanligen undanlåst samman med andra äkta män i ett särskilt rum, som är fullt av tobaksrök, och där samtalet bör röra sig kring affärer, befordringar och sådant. — Nu skola vi i alla fall ha litet trevligt. Knussla roar mig alldeles inte och, oss emellan sagt, så vet ni ju, att jag vilken stund som helst kan vänta ett litet arv på väl sina hundra tusen — tänker jag.

— Menar du från din kusin i Australien, pappa? frågade Giggia. Men du har ju sagt, att han sitter där nere som simpel skomakare.

— Det kan ju vara, men jag misstänker allt, att han skrapat ihop åtskilligt ändå.

Han började medan han talade på måfå anrätta en bål i den stora terrin, som Giggia och Betty hämtat från köket, men det svidande såret på hans hjärta, som hela världen visste om, men

som han sökte dölja, hade en ovarsam hand råkat att slita upp, och stämningen blev tryckande.

Hans Alienus upptäckte dessutom, att han visade sin hustrus systerdotter Elena en väl ivrig uppmärksamhet. Hans Alienus kände medlidande med den tillbakadragna flickan, som åt nådebröd i familjen, och han betraktade henne, medan han skalade sin mandarin. Men hon var envist upptagen av att plocka nötter i träknäckaren och upprådade sedan kärnorna på bordet. Fostrad i armod bland många syskon hade hon tidigt fått drag av undergiven sorgbundenhet, och hennes färglösa ansikte hade ingen likhet med hennes muntert loja kusins. Han tyckte att Elena var vackrare, men hennes solkiga krage stötte honom.

Slutligen vände han sig mot fönstret och jämkade litet på sin stol. Så tråkigt som i afton hade han sällan haft.

Det var en stund alldeles tyst i det kyliga rummet. Regnet hade saktat av, men utanför föllo ännu på fönstrets stenkant stora droppar i takt med mahognyuret, som slog sitt tick-tack under en glaskupa på byråns marmorskiva. Hans Alienus följde med ögat en droppe, som långsamt ringlade ned utför rutan och narrade andra droppar att följa med på färden och upptog bifloder för att, förvandlad till en bred kungsflod, slutligen utmynna i havet nere i hörnet vid fönsterposten.

I detsamma reste sig Elena med större iver i sina rörelser än hon vanligen brukade. Hon hade icke tid längre, berättade hon, att sitta och leka. Hon måste gå och göra någon nytta i sin »verk-

stad». På hela dagen hade hon icke rört vid blommorna.

Hennes skäl syntes honom icke riktigt trovärdiga. Det kändes helt tomt sedan hon gått, och han började leta efter förevändningar att få taga avsked och med en droska begiva sig hem till sitt eremithus. Emellertid skiftade Giggia en russinkvist i två lika stora delar och bjöd honom den ena. Därefter tog hon hans tallrik och hjälpte honom att knäcka hans nötter. De stredo om nötknäckaren, de stredo om tallriken och stredo slutligen om nötterna, som hon ville, att han själv skulle behålla. Allra sist stredo de om en nöt som hon tappat i sitt knä, och under bordet fick han straffande fatt i hennes lillfinger. Hon vred litet på handloven för att befria fingret, men då han stod på sig och icke släppte, lät hon honom behålla det och fortsatte att så gott hon kunde plocka till honom nötterna med sin högra hand, som hon hade ledig.

— Kunna vi icke tala om något ordentligt? frågade Betty, som funnit en bok på byrån och bläddrade i bladen med en lång gäspning.

— Kanske om något modernt, svarade han. Ordet modern är en rymlig gråkappa med kulört foder från damernas och artisternas modestad vid Seinen.

Betty hade allt sedan hon upphörde att vara andligt sinnad levat där hemma i en liten krets av fyra eller fem vänner och så uteslutande vant sig att se världen genom ett par givna böcker och tidskrifter, att vissa ord och talesätt för henne

fått en särskild helgd. Då hon med sitt goda huvud nu befann sig i alldeles nya omgivningar och, ehuru trosmänniska, i hemlighet kände sig påverkad av dem, gjorde just medvetandet härom henne dubbelt ömtålig.

Hon blev därför stött och lade boken åt sidan, men Hans Alienus höjde varnande pekfingret och långfingret, och under tiden berättade Giggia för sin far om sammansvärjningen i bagarboden. Han hade provat vinerna och återfått sitt goda lynne och rörde sig så hastigt av och an i kammaren, att de tunna ljusgrå byxorna fladdrade kring fotknölarna.

— Skola vi förverkliga ert löfte, är det illa att börja med träta, ropade han bullrande. Låt vår Hans Alienus ha sin mening för sig. Han är van att sitta på en man hand i sitt eremithus ute vid stadsmuren. Han vill bli maximum av Hans Alienus och minimum av annat. Att ni inte förstå det, flickor! Han är självhärskare. Han är en stat i staten, men en stat på två fötter, som kan flytta sig, vart den behagar. Tröttnar han på Rom, spikar han endast luckor för fönstren och går. Om den helige fadern uppsöker honom, kan han svara: Jag har inte tid att tala med Ers Helighet i afton, men kom igen i morgon klockan åtta. — Han har ingen överhet, intet fosterland, ingen familj, inga fiender.

— Och kanske heller inga vänner, tillade Betty.

Hans Alienus hade också stigit upp och fattade Almerini i armen samt drog honom med sig ur rummet. Efter några ögonblick kommo de tillbaka

med mattan, som legat under Elenas »verkstad» i salongen, och med en av de stora och tunga förgyllda stolarna. På golvet framför fönstret rullade de ut den grönaktiga mattan, på vilken hjortar och rådjur betade under lummiga ekar och två tempel speglades i ett stilla vatten, medan en herde satt i skuggan med sin vasspipa. Mitt på mattan ställde de den förgyllda stolen vänd inåt rummet.

Nu Hans Alienus:

— De aftnar, som vi råkas här för att infria vårt löfte i bagarboden, skola vi kalla löftesaftnar, och under var sådan afton skall en av oss taga plats på den förgyllda stolen och leda ett otvunget och roande samtal om livets frågor. — Äro vi eniga härom?

Alla jakade, och ökande sina steg gnuggade den svartmuskige italienaren belåtet sina små magra händer.

— Vår första löftesafton är stolen din, Hans Alienus. Men vänta litet. Jag kan icke med att se dig i den mörka moderna dräkten. Jag har inne i mitt skåp den pilgrimskåpa, som min morfar bar då han vallfärdade till den heliga graven. Den är icke av brunt utan av vitt kläde. Den skall du ha om axlarna, och var löftesafton skall den sedan bäras av den som har ordet.

Han gick ur rummet, men varsamt och försiktigt för att icke väcka Jason, som fortfarande sov ute i salen, och när han kom igen, svepte han kåpan om Hans Alienus och ledde honom med en viss högtidlighet till den förgyllda stolen, på vilken denne satte sig.

— Nu begynna vi från begynnelsen, Hans Alienus, sade italienaren och ritade med fingret en vid ring i luften. Kan du se någon mening i det hela?

— I vad, menar du?

— I livet. Några säga: Vårt liv är en kamp om att vara till.

— Att vara till är ensamt för sig ej större lycka än att icke vara och kan därför ej locka till liv. Liv är handling, och handling förutsätter önskan.

— Då är livet ett krig om födan.

— Få självmord begås av hunger. Med ett par silvermynt kunna vi äta oss mätta för ett helt dygn, och ändå se vi beständigt människor, som dagligen vakna med tio och hundra och tusen gånger mer än dessa nödvändiga silvermynt, plåga sig för att vinna mer. Är det en kamp om bröd? Födan är en nödvändig förutsättning liksom luften, aldrig ett djupare önskningsmål. Den hungriga förstår ej livets mening. Därför blir livets mening oftast klarast fattad av familjer, som i generationer levat på samhällets topp såsom Wittelsbacharna, hos vilka skönhetsdriften omsider till och med stegrades till vansinne.

— Då är livet en kamp om makt.

— Makten kan vara ett medel, men hur ofta såg du ej just de andligen främste skjuta detta medel från sig med likgiltighet. Och skulle makten tillfredsställas av att i stinkande trasor styra världen från en jordkula? Dess lockelse ligger till sist i undantagsställningen, triumftåget, purpurn, skön-

heten att höra sin egen stämma likna åskans. Det synes som hade maktens Sardanapaler endast funnits till för att bära det skönas fackla framför människorna och samtidigt genom tuktan göra dem mogna att slutligen i frihet gemensamt fatta skaftet. Eller vad menar du själv?

Italienaren hörde honom knappast, utan rusade genom kammaren ivrigt tecknande med handen.

— Då är livet en kamp om lyx, utbrast han med smattrande bas.

Hans hetta värmde de andra som en eld och icke heller Hans Alienus förmådde längre att bli sittande. Han sprang upp häftigt och kastade den hindrande kåpan, så att den föll under stolen.

— Nu är du på rätta vägen, men välj ett annat, ett bannlyst ord. Livet är en kamp om det sköna. Det är en kamp om det fina klädet i din rock, om förgyllningen på stolen, om mattan där på golvet och om de vackraste kvinnorna. När jordarbetaren strävar i sitt anletes svett, har han oftast föda nog i sitt kök, men han vill ha en skönare hatt, en skönare märr, ett piano och en skönare soffa i stugan. De etnografiska museernas stånkor, silverprydnader och vävnader äro ett segerbyte varom släktled efter släktled brottats i det förflutna; det andra segerbytet skulle, så vida det verkligen hade vunnits, vara andlig och kroppslig självförsköning. Skönhetsdriften är tillvarons centrum, och de gamla tyska estetikerna kretsa med tunga vingslag om livets kärna. Djuren söka att para sig med de skönaste av sin art och därmed tillförsäkra sin avkomma den skönaste pälsen, de

skönaste fjädrarna, och där djuren vuxit till vildar, vänder sig redan deras skönhetsdrift utåt mot mässingstråd och scharlakansvåder. Hos oss vilar hela vår tid på byteshandel med jordens skönaste, icke med jordens dyraste metall. Kultur är försköning. Det fula är liksom paddorna och ödlorna det efterblivna, som livet åtrår att övervinna genom oss. Det fula är det onda. Att nödgas umbära det sköna är livets största plåga och hålles för en skam — något som fåfängan vet. Vid upphunnen skönhet i alla riktningar inträder däremot det tillstånd av jämvikt, i vilket Schopenhauer såg smärtans upphörande. Det är detta tillstånd vi önska, och det vi önska är vårt mål och kan aldrig upphöra att vara det. Eller skulle vi söka oss fram mot något, som vi icke önska? Vi veta icke med visshet om det önskade är upphinneligt, men vi höra redan de gamle uppställa den satsen, att lyckan måhända ligger i handlingen varigenom vi närma oss vår önskan och icke i dennas uppnående. Det är alltför adertonhundratalsaktigt, då någon på allvar målar den yttersta framtidens släkte som ett sällskap av överansträngda naturvetenskapliga dilettanter, vilka trycka på elektriska ringledningar och undersöka vattendroppar med mikroskop. Är det den yttersta framtiden, då har människans önskan vuxit livet så över huvudet, att hon kan draga sig tillbaka. Då är självmord det enda svar människan har att giva livet. Då är var och en av oss, som ej gör slut på sin tillvaro, en stackare utan aktning för sig själv. Det finns ingen grund att låta koka sig i en retort för att framställa ett

trätsjukt sällskap av naturvetenskapliga dilettanter. Det finns ingen grund att leva en enda dag, om den för oss bort från livets önskan. Livet eftertraktar en sovrad blandning av den skönhet, som i antikens femte akt glödde över Palatinen, och den, som våndas i våra rikemäns salonger. Och var ej den tid naturens herre, som kom livets önskan närmast, som byggde Athens akropol och Palatinen och byggde friska, lyckliga och sköna människor? Den tid rår icke över naturen, som behärskar gaser och tuberkulin, men endast har förklarandets rent negativa värde och ej ens kan giva sina uttröttade och lidande anhängare de vatikanska marmorfångarnas växt och breda bröst. Antiken var naturens herre. Fryne behärskade naturen i sin kropps fullkomlighet.

Hans Alienus gick så häftigt fram och åter medan han utvecklade dessa meningar, att han ofta måste vika åt sidan eller tvärstanna för att icke törna samman med italienaren. Då han tystnade, grep denne honom i armen och skakade den våldsamt, stampade i mattan och svarade med ännu mer smattrande röst än nyss:

— Det där måste du ha tagit efter mig. Du har bestämt någon gång hört mig tala så, för just så tänker också jag. Ja, drag inte på munnen. Jag menar vad jag säger. Det gör jag alltid. Diavolo.

Betty klappade retligt sin vänstra hands yttersida med den andra handen, och så kom sucken:

— När blir han född, den rätte?

Nu Hans Alienus:

— Vilken han?

— Han som skall göra det!

— Vad skall han göra för något? Vi behöva en man, som ställer en av Vatikanens marmorfångar på trappan till Stockholms Storkyrka och tvingar den moderna anden att med sitt patentbrev och kemikalier böja sitt flottiga huvud inför denna förnekade bild. Och var trygg. Förr eller senare kommer en sådan man, om också inte i Storkyrkobrinken.

Det skymde redan över staden, och en stråle träffade de gråkalla regnmolnens understa tappar. I Berninis springbrunn på torget sjöngo vattenstrålarna, som mellan underjordiska ruiner och gravar pulserade fram ur Roms mark, en dämpad kor om all denna mulls minnen från släktets högsommar.

Betty tände de båda ljusen på byrån, och Almerini skänkte i glasen. Nu äntligen skulle glädjen begynna. Hittills hade det icke varit något att tala om, bara ord.

Då hördes vagnsbuller från gatan, och Almerini gick till fönstret och såg ut.

— Det är visst mamma, som kommer hem, yttrade han med ansträngd ledighet. Vi skola kanske gå och möta henne.

Flickorna sprungo ur rummet och Almerini ville följa dem, men på tröskeln mötte han Jason, som vaknat. Han tog honom under armen och vände tillbaka in i rummet.

— Nu skall du förlåta oss vårt upptåg, Jason. Och för övrigt... du vet hur nervös Elisabetta är, så tala nu inte om det här för henne.

— Jo.

Vad tjänar det till? Säg nu ingenting.

— Jo.

Jason var yrvaken och trätsjuk, men Almerini försökte lugna honom.

— Nå, gör som du vill med den saken. Dricka med oss skall du i alla fall, det är ju du som är värd här i rummet.

Jason tog butter det erbjudna glaset och drack.

— Hans Alienus vill visst också klinga med dig. Ser du, vi äro överens om, Hans Alienus och jag, att vi skola leva för lyckan. Och då sätter man värde på goda varor. Jag tycker bara, att majsgrynen i den där polentan, som du har i byrålådan...

— I den polentan finns inte ett majsgryn, inte ett. Det är semolinagryn alltihop. Det är lika bra. Man kokar upp litet mjölk med några nypor salt och vispar på semolinagrynen.

— Ja, sådant där förstår du dig på, Jason. Men nu är det i alla fall icke värt att ställa till något bråk för det här upptågets skull. Inte sant, gossen?

— Nåja bevars, om du nödvändigt vill, nog kan jag tiga. Men när man tar semolinagryn, får man lov att ha litet cayenne i osten. Sedan stekas skivorna en halv timme i en panna med olja, men elden får inte vara för stark. Det får den inte vara.

— Ja, sådant där förstår du dig på, Jason. Almerini gick mot dörren och viskade hastigt till Hans Alienus, som stannat lutad mot spisen:

— Han blir foglig som ett barn, stackarn, bara man får i honom litet. Ibland kan han efter ett par glas bli alldeles blå, så att jag får ta ut honom i köket och sticka en fjäder i halsen på honom för att han skall göra sig av med giftet och komma på fötterna igen.

Hans Alienus svarade högt:

— När du gått ut, måste jag säga till Jason: den här karlen, som nu gick ut genom dörren, är i alla fall ett kräk.

Almerini brusade upp, och ådran reste sig i pannan.

— Vad menar du?

— Tänk efter själv.

— Jag skall lätt övertyga dig om, att du misstagit dig. Flickor! — Almerini gläntade på dörren och stack ut huvudet. — Säg åt mamma, att vi stanna här inne och kalasa i afton. Om ni hålla er i ordning i morgon tidigt, följa vi med Hans Alienus på en utflykt till landet.

Därefter läste Almerini dörren och återvände till bordet.

Jason hade satt sig ned, flöjtade och snaskade fikon. Hans kvinnligt trinda små händer grävde i askarna, och hans uttryckslösa ansikte blev livligare än vanligt. Skulle man leva i lycka, sade han, så tjänade det ingenting till att fånga ett ögonblick då och då. Man skulle fortsätta i natt, i morgon, allt framgent, och Almerinis plan för morgondagen var mycket förståndig. De skulle mötas klockan åtta vid Porta Maggiore, och Hans Alienus skulle söka att få fatt i en rymlig oxvagn.

Skada bara, att icke flickorna fingo vara med just nu i afton också. Betty var ett ovanligt begåvat ungt fruntimmer.

— Ni båda skulle passa till ett par, framkastade Hans Alienus, men då han därefter böjde sig ned till golvet efter cigarrlådan, stötte Almerini honom i ryggen och viskade:

— När han kommer att tänka på det där vid full dager i morgon, stackarn, blir han din ovän för all tid. Du kan inte tro ett sådant sinne han har.

Alla tre satte sig kring bordet. Nu åtminstone skulle de muntra sig! — Men rummets köld blev mer och mer plågsam.

Timmarna gingo, Jason somnade på sin stol, Almerini gäspade. Frusen och uttråkad reste sig slutligen Hans Alienus och tog avsked. De skulle mötas nästa morgon vid Porta Maggiore. Nu var klockan tolv.

Då han kom ut med ljuset i förstugan stodo flickornas skodon i rad på golvet och ännu smutsiga sedan förmiddagens äventyr. Han kunde mycket väl se, att de minsta skorna voro Giggias och att de realistiska snörkängorna voro Bettys. Almerini dröjde ännu inne i Jasons rum.

I ett plötsligt oöverlagt infall rev Hans Alienus en sida ur sin anteckningsbok och skrev på den med stora bokstäver:

— Kom äntligen med på utflykten i morgon!

Han kramade hop papperet och stoppade det i Giggias ena sko, och det strecket bragte honom med ens åter i ett lynne, som nära nog kunde

kallas upprymt. Orden på papperslappen syntes honom liksom en hälsning till Giggia, att själva utflykten egentligen betydde mindre än att de båda fingo råkas, att de andra endast voro en stab, som följde med, därför att det var omöjligt att få fara utan den.

Då han såg att dörren till trappan redan var låst med den plumpa och stora regeln, återvände han till Jasons kammare, gick tätt förbi Almerini, som sysslade med något vid bordet, och slog upp de två höga fönstren på vid gavel och ställde från sig ljuset.

— Det bleve sådant buller att få upp tamburdörren, yttrade han och svingade sig upp på fönsterposten. Därefter kastade han sig med ett språng handlöst ut i luften.

Jason vaknade, och i nästa ögonblick stodo han och Almerini lutade över fönsterposten. Rummet var beläget en trappa upp. Det var klart månsken, och de sågo, att Hans Alienus, vilken redan nått marken, vacklade ett par steg bakåt som om han skulle falla. Slutligen vände han sig runt på ena foten, men återfick med detsamma jämvikten och vandrade gatan bort.

Almerini stängde fönstret med orden:

— Det där skulle ha kostat en annan människa benpiporna, men han har sin tur att lita på. Om huset nyss, medan vi sutto här, hade ramlat över ända, så hade vi blivit sönderhackade men han oskadd.

Almerini drog av skorna och gick in till sitt sovrum, men då han fann, att fru Elisabetta ännu

brände ljus och satt upprätt bakom myggnäten i sin stora järnsäng, stannade han framåtböjd och knäppte med fingrarna på byxskoningen som för att slå bort något damm.

— Vad var det för klingande och buller inne hos den beskedliga Jason? frågade hon.

— Å, svarade Almerini. Du hörde ju av flickorna, att Hans Alienus var med där inne. Vi ha kommit överens om att leva för lyckan. Men du kan tro att det behövdes min kända energi för att övertala dem att sluta kalaset. Jag måste lova att vara med dem i morgon också. Det är nog bra, att de ha en förståndig äldre person med sig, och Hans Alienus sätter värde på att få tala med någon, som ibland kan vägleda honom i hans funderingar och ge honom en liten fingervisning.

— Vad är det du har fått på ryggen?

Almerini drog av rocken och såg efter.

— Det är någon som skrivit med en kritbit: »hälsa ditt huskors». Det finns ingen galenskap, som inte Hans Alienus hittar på, när han sätter till.

— Nej, det har du då rätt i. Betty berättar, att som gosse försökte han en gång öppna åder, därför att han ansåg sig förorättad av sin lärare.

— Den historien har jag också hört. Bara vi nu få vackert väder i morgon.

— Hans Alienus brukar ju ha tur med vädret. Men tänk, vad allt det här kostar dig, kära mansingen.

— När man har ett litet millionarv halvt på gaffeln, kan man väl taga sig litet trevnad i förskott. — —

Under tiden strövade Hans Alienus genom staden. Det fanns hos honom något av vandrande riddare, en skymt av soldat, och han fann en alldeles särskild tjusning i att våga liv och lem. Språnget från fönstret hade satt hans blod i rörelse. Och belåten att åter vara i det fria, gick han med snabba steg mot sitt eremithus långt ute vid stadsmuren. Där hade han levat i lycka med sin ensamhet och sitt fria arbete. Men samtiden hade gått på lur utanför porten som en ulv. I form av ett oskyldigt brev, som bad honom skaffa adress på någon inackordering för en resande svenska, hade samtiden lagt en snara om hans fot och dragit honom ut bland människorna. Och bland vilka människor! Fulhet och fattigdom krälade fram ur vart skrymsle i Almerinis trånga hem. Det plågsammaste var, att han nu så vant sig vid de båda italienskornas sällskap, att han kände tomhet, var gång han på nytt prövade att avsöndra sig, att stänga sig inne i sitt hus och inskränka sina besök i staden till det påvliga biblioteket. — —

Nästa morgon var han tidigt uppe. I en färghandel köpte han ett paket bronspulver och en flaska fernissa och gick sedan raskt till Porta Maggiore, där hans tur genast ställde en tom, med oxar förspänd forvagn i hans väg. Körsvennen lät efter en stunds köpslående övertala sig att hyra ut vagnen, och Hans Alienus förgyllde oxarnas långa horn med bronspulvret och smyckade deras ok med olivkvistar. Litet senare kom Almerini med Betty och Giggia.

— Och Elena?

— Sysselsatt med sina blommor.

— Och Jason, stackarn?

— Han är stött, därför att du sagt, att han och Betty borde bli ett par.

Alla fyra bundo kransar av olivlöv och satte dem på hattarna. Ur vinstugan vid vägen hämtade de en kagge rödvin och borrade ett litet fint hål i botten, så att droppar av innehållet skulle falla på marken, då de åkte fram. Sedan stego de upp på den flata forvagnen med sina matsäckskorgar, för vilkas skyddande, friska blad rundades över frukter och halmomspunna flaskor. Hans Alienus själv fattade reptömmarna, het och munter.

— Varför hojtar du så gruvligt åt oxarna? frågade Betty.

— Om två slaktare voro spända för vagnen, skulle jag bruka tömmarna som piska, men det bär mig emot att slå bundna djur. Därför söker jag på övertalningens väg förmå oxarna att galoppera.

— Jag visste inte att oxar galoppera.

Almerini drog fram en stor mungiga ur bröstfickan och utbrast:

— Det vore väl märkvärdigt, om inte oxarna skulle galoppera, när Hans Alienus kör.

Han tryckte läpparna till gigan och begynte spela. Ropande ännu högre gav Hans Alienus oxarna lösa tömmar, och med sol över sina förgyllda horn drogo de forvagnen i galopp förbi de yttersta vingårdarna mot Campagnans blå ödeland.

III.

Den moderna anden och den helige faderns nåd.

Jag kommer för att tala förnuft med dig, hälsade Jason trumpet och något förläget och gensköt Hans Alienus, som med en packe böcker brådskande gick genom en av de påvliga bibliotekssalarna.

Hans Alienus knep med sin lediga vänstra hand Jason i veka livet och drog honom med sig in i ett litet sidorum.

Där befunno sig redan två personer, en ung amanuens, som framåtlutad sysslade med något vid fönstret, och en fet, skallig herre, som satt skrivande vid ett bord. Denne hade helskägg och mycket korta, liksom avklippta ben. Under nacken föll halsen i veck över stärkkragen. Hans svartrock var omsorgsfullt knäppt. De tunga ögonen voro stora och uppblåsta, så att då han såg upp med en sned blick över glasögonen, fick han från sidan likhet med en groda.

— Vem är den feta herrn? viskade Jason misstänksamt.

— Det är en modern ande, svarade Hans

Alienus, en tysk naturforskare, ett slags fysiologisk domprost. Han lär därför också vara smått kolportör vid hednamissionen mot det syndfulla sköna. Det är anmärkningsvärt, att den moderna anden gärna bosätter sig i sådana kroppshyddor.

— Nåja, fortsatte Jason i samma lågmälda ton. Vi kunna nog talas vid utan att han hör det. Vad jag vill säga dig är, att du icke skall deklamera för Almerini om lyckan. Du vet hur han är. Han har sina mustascher och sitt trumpetsmattrande skratt och sin lilla demonfigur, men han är ett vax hela karlen. Det är han. Hyr hellre en sal och håll ordentliga föredrag.

— Fy tusan!

— Gör som du behagar. Men resonera ej alltför mycket med Almerini. Du vet att han går och är teoretisk Don Juan. Och så han ljuger sedan. Jag kan aldrig sitta på tu man hand med honom en afton utan att han stoppar mig i öronen de mest överraskande kärleksäventyr, som han upplevat under veckan. Om han bara ville titta i spegeln. Men om nu du dagligen fyller huvudet på honom med ditt prat om lycka, så går han till sist under. Det spår jag, som känner honom. Jag tycker Betty har så rätt, då hon motsäger dig, det vill jag också lägga till. Och det står jag vid, det gör jag. Lova mig nu att tala med honom om annat, om affärer och de politiska valen och sådant, men inte om filosofi.

— För min del är jag ingen beundrare av honom, svarade Hans Alienus, och jag lovar, att göra som du vill, om du också lovar mig en sak.

— Vad är det då?

— Att alltid tala med basröst.

— Det vet du, att jag inte kan. Jasons små kvittenögon blänkte.

— Och jag kan inte heller tala i strid mot min natur. Men jag kan undvika att tala med honom, och det lovar jag dig att göra, Jason.

Jasons pipande stämma ådrog sig amanuensens och den tyske lärdes uppmärksamhet, och de sågo sig om nästan samtidigt och betraktade honom. Den tyske lärdes ögon stodo stela och uppblåsta. Slutligen vaknade han ur sitt dås och höjde gäspande armarna, borgerligt obesvärat utan att fästa sig vid de andra, som han knappast kände till namnen. De kunde gärna leka en lek för att sträcka på sig en smula, föreslog han och strök upp rockärmarna. Hemma brukade han hänga i ett slags galge, när han suttit och arbetat länge. Bara nu någon ville ställa sig framstupa. Det kunde Jason gärna göra. Ville han inte! Snicksnack! Ja, så där skulle han stå.

— Så viker jag undan era rockskört så här, fortsatte den tyske lärde, och var och en av oss ger er en lätt klatsch. Och då skall ni gissa, vem som slog. Men inte se. Blunda. Det här är en gammal sjömanslek.

— Litet väl smorlädersbred i mitt tycke, inkilade Hans Alienus, litet så att säga full av den moderna anden.

— Vi kunna gärna kalla den för den moderna anden, sade amanuensen.

Han skrattade så att tårarna stego honom i

ögonen, och den tyske lärde sköt glasögonen i pannan.

Det första slaget föll redan, och Hans Alienus ropade:

— Nå, Jason, gossen min, vem var det som slog?

Just som han sagt detta öppnades dörren till salarna och överbibliotekarien stod på tröskeln. Han kastade sina händer ut i luften och sporde med en stämma, tunn och uddig som en nål:

— Veta herrarna icke att här önskas tystnad, tystnad framför allt. Vad skall detta betyda? Jag kommer här förbi dörren och hör ett oväsen som om... Och när jag så ser i nyckelhålet... Jag förbjuder sådana här uppträden. Ursäkta min häftighet.

Därmed gick han.

Jason vände sig om och stirrade frågande på de andra samt skyndade att utan vidare lämna rummet. Amanuensen, som med ens blivit allvarlig och vilkens hela ansikte röjde en illa dold förskräckelse, följde genast föredömet. Den tyske lärde däremot återtog sitt arbete, och Hans Alienus ställde sig att ordna den bokpacke, som han nyss burit på armen.

Under tiden flög ryktet om det, som tilldragit sig, genom bibliotekets salar med en vindpusts snabbhet. Då historien hann ut till vaktmästarna i de angränsande museerna, hade den redan fått en mängd överraskande tillägg och ledsagades av de mest tvetydiga utläggningar. I ett av de ändlösa gallerierna samtalade sakta två andliga med

det oföränderliga småleendet över sina drag och vänligt tryckande varandras händer. Den ene inbjöd den andre till ett besök samma afton strax efter vesper — icke vid något givet klockslag, ty i detta slott, där dagarna tyst och stilla skredo förbi som de vita strömolnen över gårdarnas blå himmel, fanns ingen tid. Medan de talade uppsnappade de en del av historien från några förbigående kapuciner och förde den med sig som ett smittämne till andra delar av byggnaden. Följande morgonen berättades till och med historien mellan männen, som nere i vagnsvalvet putsade de ofantliga, helt förgyllda galakarosserna från påvedömets storhetsår. Den var nu så skabrös, att putsarna icke hört något värre.

En stund senare hade historien smugit ut i trädgårdarna, där den helige fadern vid middagstiden företog sin sedvanliga promenad i vagn. Fursten vid detta skönhetshov, vilket århundradet icke förmått omkläda, åkte i en delvis svartlackerad, delvis förgylld täckvagn, som i stället för säten innehöll en fristående karmstol, klädd med guldgaloner och röd sammet, och ett slags taburett. Hans Helighet bar på huvudet en högröd huva, kantad med vitt skinn och en högröd pälsfordrad krage över axlarna. Allt emellanåt, då vagnen stannade, samtalade han med den klerk, som satt på taburetten framför honom, eller riktade genom det fällda fönstret några ord till den högborne officer, som red strax till vänster om vagnen. Historien om gårdagens uppträde i bibliotekets sidorum hade redan gått kapp vagnen, men så

utbroderad och numer så otillbörlig, att hon endast antydningsvis i förtäckta ordalag kunde berättas av klerken. Härigenom blev hon endast ännu mer vanställd.

Den helige fadern skakade på huvudet utan att vilja sätta tro till berättaren. Kunde icke överbibliotekarien, som inträtt i rummet, lämna närmare upplysningar?

Nej, det kunde han icke, ty föregående afton hade han i ärende utom tjänsten rest bort för ett par dagar.

Den helige faderns magra ansikte överstrålades beständigt av samma småleende ro likt ett helgons på en av Fiesoles målningar i guld och klara färger, och det vördnadsvärda vita håret, som i en liten test glidit fram vid ena sidan av rödhuvan, fladdrade i draget från fönstret. Men de spelande bruna ögonen blänkte av klokhet och skarpsinne och intygade, att denne gubbe icke stigit till mänskligheten högsta trappsteg genom börd utan genom begåvning och ett fläckfritt liv.

Han gav med handen ett lätt slag på vagnsdörren liksom för att avbryta samtalet och utbrast med så hög stämma, att orden hördes ända till kuskbocken:

— Så skall jag själv reda ut saken!

En stund därefter stod en kammarherre framför Hans Alienus, som även den dagen hade tjänstgöring i biblioteket.

— Har jag nöjet att tala med Hans Alienus? frågade kammarherren artigt.

Hans Alienus bugade.

Då kammarherren:

— Tillåt mig även fråga, om tillfälligtvis någon nu är närvarande av de tre herrar, som i går... som...

Nu Hans Alienus:

— Nej, det tror jag inte. Jo, det är sant, den tyske lärde arbetar inne i sidorummet i dag också.

De trädde in i sidorummet.

— Hans Helighet har befallt mig anmoda herrarna att i all tysthet följa mig upp till honom nu genast.

Den tyske lärde studsade.

— Det är omöjligt, stammade han. Jag har grå byxor och turistskor, och halsduken täcker inte jægerskjortan riktigt här i bröstet. Jag är en arbetets man och har bläckfläckar på manschetterna... I morgon, i eftermiddag...

— Skall jag svara Hans Helighet, att herrarna icke vilja uppfylla hans begäran? sporde kammarherren med ett lätt stänk av ironi.

— Nej, det kan ju inte komma i fråga. Men i en sådan här kostym... och... Jag har i fickan en påse klorsyrat kali, som jag först måste lägga från mig.

Den tyske lärde jämkade brydd på sina manschetter och knäppte dammet från rocken, men då Hans Alienus, som icke hade bläckfläckar på manschetterna, följde kammarherren, såg han sig nödd att göra detsamma.

De kommo ut i ett virrvarr av gångar och trappor och gingo genom en hög sal, vid vars

kortvägg en tron var uppställd, krönt med påvemössan och två korsade nycklar. De fördes sedan genom flere smärre rum till en ljus loggia, som vid slutet var avdelad med röda draperier. De gingo förbi två styva hillebardiärer och mottogos i ett mindre ytterrum av några helt och hållet rödklädda betjänter. Kammarherren gav ett tecken att vänta och återkom först efter en rundlig kvart. Under denna stund framträdde för dem det överraskande och besynnerliga i denna händelse till hela sin vidd, och Hans Alienus knackade betjänterna i ryggen och frågade dem, om de icke hade en snusdosa.

Han brukade ju visserligen aldrig snusa, tillstod han, men det skulle se så högvördigt och andligt ut att ha några svarta korn på västen.

Jo, en sådan dosa hade nog betjänterna, och även den tyske lärde tog en duktig nypa snus, ehuru icke med en klerks behag och elegans.

Då kammarherren åter visade sig, bad han dem förbindligt stiga vidare, men kvarstannade själv i ytterrummet.

De stego in i ett mindre, nästan möbeltomt rum. Vitklädd, med röda tofflor och ett guldkors på bröstet, stod den helige fadern lutad mot en konsol och knackade med ett guldstift mot vänstra tumnageln.

De hälsade honom knäfallande, och han yttrade utan skymt av stränghet över sitt ansikte:

— Vad var det egentligen, som tilldrog sig i går nere i biblioteket?

— Kors, svarade Hans Alienus dämpat och

aktningsfullt, vi och ett par andra lekte en oskyldig lek för att sträcka på oss en smula efter arbetet. Om ni önskar, helige fader, kunna vi här visa hur alltihop gick till.

— Det önskar jag, och jag tillåter er att resa er.

— Böj er framstupa! Böj er framstupa! viskade Hans Alienus till den tyske lärde. Om ni inte ställer er framstupa, kunna vi ju inte visa Hans Helighet hur vi gjorde. Ja, ni ser ju, att här icke finns någon stol, så det blir icke annat än att stå med händerna på golvet.

Hans Alienus vek upp den tyske lärdes rockskört och strök sedan upp sina ärmar på samma sätt som denne gjort föregående dag. Därefter gav han med hela sin styrka den tyske lärde ett smällande slag på den kroppsdel, som Gud givit adertonhundratalets kammarsittare att polera arbetsstolen med. Den tyske lärde gled ett stycke framåt över det hala mosaikgolvet, så att glasögonen lossnade vid det ena örat och blevo hängande vid det andra.

— Nå, ropade Hans Alienus, var det Hans Helighet eller Hans Alienus, som slog?

Den tyske lärde reste sig ovigt, med de stora grodögonen långt ur huvudet och drog fram sina manschetter, men när han så fick se bläckfläckarna, sköt han in dem under rockärmen igen, och litet av den grå linningen på jægerskjortan blev synlig vid handleden.

— Är det hela leken? Vad kalla ni den? sporde den helige fadern och gick till fönstret.

Han betraktade platsen nedanför, där vattenkonsterna frustade. En avdelning italienska jägare tågade förbi med gälla hornstötar, som skakade fönsterrutorna och liksom skrattande besjöngo gevärskolvens segrar över korset. Det milda lugnet dröjde lika oföränderligt över hans långa, sammanbitna mun, men det darrade i rynkorna kring ögat, och det fick ett uttryck av bekymmer.

— Jag tycker mig någonstädes ha hört, svarade Hans Alienus, att leken kallas »spänna kyrka» eller något i den vägen. Vi kallade den oss emellan den moderna anden.

— Det är icke tillständigt, svarade den helige fadern, att kyrkans namn fasthakas vid en sådan lek, men den andra benämningen finner jag ganska målande. Emellertid ser jag helst, att den moderna anden tills vidare icke stör lugnet vid den heliga stolens verk och inrättningar.

Då han uttalat dessa ord, räckte han till kyssning sina händer, två intelligenta katolska prästhänder med kortskurna, stripiga naglar, signetring och vita, stickade halvhandskar. Det undgick icke Hans Alienus och den tyske lärde, att den helige faderns rörliga ansikte hade fått ett ännu blidare och vänligare uttryck än annars.

Utkomna i trapporna omringades de av yngre och äldre tjänstemän, som lyckönskade dem, då de fingo höra det överraskande förloppet av besöket. De visste, sade de, att Hans Helighet satte värde på frimodighet och förespådde Hans Alienus snabb befordran. Han hade ju tur i allt. Varför kunde han icke rent av gå in i det andliga ståndet.

Vem kunde i så fall förutsäga, om han ej i sitt livs afton själv bure den påvliga signetring, som han nyss kysst på Hans Helighets hand. Och i en långt avlägsen framtid brunne kanske dygnet om en lampa framför en bild av Sankt Alienus, det skönas och den lantliga lyckans skyddshelgon.

Den tyske lärde gick utför de breda trappstegen med uppblåsta ögon och händerna i byxfickorna och huvudet en smula framåtsträckt. Han tittade snett över glasögonen, gav dem allt emellanåt en lätt stöt med fingret och avlägsnade sig full av däven förtrytelse utan att säga ett ord.

Hans Alienus själv småskrattade ansträngt åt de andras halvt allvarliga, halvt skämtsamma lyckönskningar och spådomar och blev mer och mer tankfull. Han igenkände slutligen samme språksamme präst, med vilken han för några dagar sedan växlat några meningar under kyrkfesten. Han visste, att han hette Paviani och var familjen Almerinis biktfader, och han gick honom genast till mötes och hälsade.

— Ödet har kälat med mig, sade han till fader Paviani i lågmäld ton, medan de sida vid sida fortsatte utför trappan. Jag har blivit så van att råda över mig själv, att överbibliotekariens »jag förbjuder» bitit sig fast i mig nära nog som en förolämpning. Jag har med ens fått klart för mig, att jag skall begära avsked och helt och hållet draga mig tillbaka.

— Ni passar ej att bekläda något ämbete, svarade fader Paviani, utom det att vara Hans

Alienus, och det är både tidsödande och ansvarsfullt.

Därmed gick var och en till sitt.

Då Hans Alienus kom hem till sin bostad, fanns icke längre hos honom något, som skulle kunna låta en främmande ana, att han vore i stånd till ett muntert streck. Han föreföll tvärtom tungsint och grubblande.

Hans eremitboning var ett förhyrt, till det yttre nästan eländigt hus, ensligt beläget på vida obebyggda tomter. Det innehöll endast några få rum, och två voro strukna i ljusblått.

I det största rummets mitt stod ett bord och en stol på en matta. Andra möbler saknades helt och hållet, ty han ville icke besitta något lösöre utan fri som en av filosoferna från Kynosarges kunna bryta upp vilken morgon som helst. Bordet var betäckt med papper, och vid ena sidan låg en karta över Schliemanns grävningar vid Hissarlik.

På en brunmålad enkel träpelare i hörnet till vänster om ingångsdörren hade han ställt en gipsavgjutning efter Zevshuvudet från Otricoli. En vägghylla bar några sinkade tegelurnor, funna i jorden, och på själva golvet längs de fyra tomma väggarna stodo hundratals böcker uppradade med ryggarna utåt. En liten sidodörr ledde till köket, där hans tjänare Giuseppe var enväldig. Solen låg in genom fönstren, och hela rummet var Hans Alienus i form av en kammare.

Det angränsande sovrummet var lika tomt på möbler. Lägerstället var bäddat mitt på golvet på en persisk matta under ett toppigt myggtält,

som nådde taket. I hörnet stod i ett trebent snidat ställ en tegelkruka med dricksvatten, och vid väggen hängde i syfte, att tändas om natten, en katolsk evighetslampa av granatrött glas med förgylld silverinfattning.

Då han nu inträdde, avtog han sin jacka och drog på en kort skjorta av rödbrunt kläde. Den nedvikna kragen sammanhölls av två silkessnören med yviga tofsar. På huvudet satte han en vit toppluva av sidensars och med en uppstående rödbrun tofs på själva spetsen. Därefter öppnade han alla fönster på vid gavel, så att solen låg honom rätt i ögonen, och satte sig vid skrivbordet och bläddrade i sina anteckningar över förkristna musiken.

Till en början hade han samlat material för ro skull, men varje källa visade sig upprunnen ur en ännu äldre, vart musikinstrument hade sina föräldrar, och inom några veckor satt han nu förvandlad till en arbetets man. Detta förtörnade honom. Han ville icke bli någon lärd eller halvlärd. Lat och sund ville han vandra fram över livets gröna fält.

Han doppade pennan, men lade den strax åter från sig och störtade upp. Han kunde aldrig sitta länge på samma stol. Han samtalade eller läste alltid gående och stannade endast emellanåt och böjde sig över bordet, när han hade något att anteckna. När han icke kunde sova om natten, steg han upp för att gå av och an, och han klädde sig beständigt under häftigt gående. Han kunde icke tänka, då han satt.

När han nu hade lagt pennan at sidan, gick han en stund och läste i en bok, men än mer misslynt ställde han till sist också denna från sig bland de andra böckerna på golvet.

— Samtiden listar sig över mig i allt detta bokgöra, tänkte han. Men jag har begynt att låta narra mig till nyfikenhet, och jag kan icke längre förmå mig att helt kort skjuta allt åt sidan.

Han steg upp och ropade Giuseppe, men en smula tvärt och retligt. Det märkte han genast själv och skyndade att återupprepa kallelsen med vänligt och kamratlikt tonfall och i form av en förfrågan, om Giuseppe hade tid att komma in ett ögonblick. Intet hårt ord skulle falla i hans hus, intet missnöje förfula ansiktena.

Giuseppe, som hade sot under tumnageln, liknade med sin vita hud, sina svarta mustascher och sin fetma tenoren vid en italiensk landsortsteater. Han bar en svart sidenjacka och likt Hans Alienus en vit toppmössa, husets hovdräkt. Han stack aldrig under bordet med sin tillgivenhet för sin undfallande, nästan ödmjuke herre, men han ansåg icke heller något tvång av nöden utan stannade, upptagen av tanken på föregående aftons slagsmål i vinstugan mitt i rummet med armarna teatraliskt höjda och vilade på steget.

— Kära Giuseppe, sade Hans Alienus, vill du vara så snäll att duka min aftonvard, så går jag sedan ut i solnedgången. Jag har ingen ro att sitta här hemma. Jag förstår mig inte längre själv.

Giuseppe dukade på en serviett, som han ut-

bredde på golvmattan, och Hans Alienus satte sig med korsade ben framför den enkla anrättningen.

Han drack mjölk i stället för vin och åt litet. Giuseppe hade snart åter burit ut kvarlevorna och själv avlägsnat sig.

En positivspelare stannade nedanför fönstret och de skorrande melodierna bestormade genast Hans Alienus, vars sinne var i ständig skiftning som ett dallrande kronglas. Ett ystert marschnummer jagade honom upp med hög färg. Strax därefter lät positivspelaren ett känslofullt stycke Verdi pustande halta fram ur den slitna lådan, och Hans Alienus kastade sig ned över stolen, vek som en kvinna.

Var detta jämvikt! Han slog upp en bok och försökte läsa, men medan ögat följde raderna, fladdrade tankarna kring annat. Slutligen gick han ut till Piazza Navona. Hans tur skyndade före honom och lät, just då han närmade sig, Giggia träda ut ur det hus, där hon bodde. Hon höll sin bönbok i handen. Han hade egentligen hela tiden varit viss om att möta henne. Det började redan mörkna.

Båda blevo förlägna, och hon yttrade hastigt:

— Jag skall endast gå ned till S. Agnese på andra sidan torget. Elena och jag bruka alltid gå dit en stund vid den här tiden, men i afton hade hon så mycket att göra.

— Skall du bikta? Bikta då så gärna för mig.

Giggia svarade med ett så allvarligt nästan

sorgbundet uttryck över sitt ansikte, att han aldrig sett henne förr sådan:

— Du gycklar jämt, men det blir tröttande i längden. För övrigt tänker jag icke bikta.

Han följde henne upp på kyrktrappan och hjälpte henne att draga åt sidan den tunga lädermattan, som täckte dörröppningen.

— God natt, svarade han kort.

— Vill du icke följa mig dit in?

— Hur ginge det då med andakten, om jag började gyckla?

Hon steg in över tröskeln, medan han höll mattan åt sidan, men hon vände sig om ännu en gång och strök upp det svarta floret, som envist gled ned för ögonen. Han såg att hon hade gråtit. Hon sade:

— Det är musik där inne.

Då Hans Alienus:

— Vill du svara mig på en fråga, tror du jag narras, om jag säger, att jag är lika ivrig att få råka dig så ofta jag möjligtvis kan som att nu slippa behöva hålla fast vid mitt god natt.

Hon skakade på huvudet och räckte honom barnsligt öppet sin hand, som han mottog i sin sakta och tvekande. Fast floret på nytt halkade över ansiktet, såg han stora tårar glida ned.

— Giggia, utan hjälp av en lyckträff ibland skulle vi aldrig få råkas på tu man hand.

— Hur skall det kunna ske? Elena och jag få aldrig gå ut ensamma, annat än när vi gå till S. Agnese. Hon tillade med ett leende: Det tycks ju också som hade man orsak att vakta oss.

Han följde henne över tröskeln, lädermattan gled igen bakom dem, och de befunno sig i den mörka avbalkning, som bildade ett slags förstuga till kyrkan. De hade framför sig ännu en hängande lädermatta, och ur springan mellan denna och träposten trängde ett gult sken av vaxljus och orgelns och körens toner, som växande i styrka samlades flera och flera och liksom nedstego trappsteg efter trappsteg i allt djupare och dovare underjordiska rum.

Hon frigjorde sin hand och snuddade vid hans axel. Häftigt och snyftande knäppte hon sina båda händer om hans hals.

— Jag kysser dig i Gudsmoders hus, viskade hon alltjämt under snyftningar. Hon straffe, om någon av oss sviker.

De kysstes flera gånger genom floret, som täckte hennes av kvällsluften ännu kylda ansikte.

I vilket ögonblick som helst kunde de överraskas, och då en främmande hand till sist vidrörde lädermattan, släppte de varann och gingo in i den av otaliga ljus upplysta kyrkan.

Giggia korsade sig med vigvatten, och när båda slutligen blevo stående vid ett litet sidoaltare, drog hon upp en grön pappask ur fickan och framtog ur den en liten fingerring av simpelt järn.

— Den här fick jag en gång som barn av prästen som konfirmerade mig, viskade hon, ofta lyftande näsduken till ögonen under floret. Den är antik, påstod han, är från gamla Rom. Han hade själv hittat den, till hälften inkilad i en klump av bly. Du kan se här. På ena sidan är där

inlagt i någon metall eller vad det kan vara en svart hand och på den andra sidan en gulvit. Nästan vit är den. Vill du här framför altaret taga den som ett minne, ett fattigt minne av mig, som ingenting annat har att giva? Jag har burit den i fickan allt sedan i förrgår i tanke att skänka den åt dig. Det är i Gudsmodersbildens åsyn jag räcker dig den.

Han mottog ringen försiktigt, så att ingen annan skulle märka något, och fäste den på tummen. Till de andra fingrarna var den för stor.

— Sätt dig nu här på pelarens fot med händerna korsade på din hatt som du brukar, tillade hon, så att jag kan se dig medan jag gör bön framme i koret. Behåll också den gröna pappasken. Det kan komma en tid, då du vill lägga undan ringen.

Han satte sig bakåtlutad mot pelaren, men orgelns mörkt färgade toner ledsagade som ett med förstämda trummor långsamt skridande likfölje körens latinskt rasslande ord: Lättfärdiga stunders synd bära ännu ofärdens frukt, när din kropp dör och vaxljusen släckas kring din bår.

IV.

Hans Alienus blir åter enstöring.

Trogen sin sammansvärjning i bagarboden möttes de i begynnelsen nästan dagligen till löftesaftnar. En kväll, när Hans Alienus något tidigare än vanligt steg in i Almerinis allt annat än hemtrevliga salong, satt Giggia vid fönstret, samtalande med fader Paviani. Inga andra voro i rummet, och brasan brann i den höga spisen utan att värma.

Giggia blev en smula förbryllad, och fader Paviani lät sin flata svarta hatt snurra på käppen, som han mellan benen stödde på golvet. Hans silkesstrumpor voro stramt spända om de smala vadorna, de låga skorna nätta och väl putsade, och hela hans yttre röjde förfining. Han talade ivrigt utan att hålla upp och berättade en mängd roligheter.

Som enstöring var Hans Alienus icke hemma i dagens alla småhistorier, och han hade därför icke heller mycket att säga utan blev inom sig tacksam, när Giggia bad honom gå ut i matsalen och hämta en ask med tygblommor. Han dröjde där med flit så länge som möjligt och blev stå-

ende några ögonblick vid fönstret. Under tiden fick han mot sin vilja höra följande viskningar:

— Jag har ofta sett den där unge mannen i Vatikanen. Vad är han egentligen? Han går i knäbyxor som en andlig.

— Han har ju någon anställning vid Vatikanen, som ni vet, men den ämnar han lämna inom året. För övrigt lever han som en enstöring i ett litet fult hus, som han hyr i stadens utkant.

— Men, mitt kära barn, han måtte väl ha något bestämt mål för livet?

— Han lever för att vara lycklig, påstår han själv.

Prästen började storskratta.

— Det var också en sysselsättning!

Han såg på Giggia med en skälmsk plirning. Därefter reste han sig och gick fram mot Hans Alienus, som kom på tröskeln. Med behag och övad skicklighet stack han både käppen och hatten under vänstra armen och skakade Hans Alienus' hand mellan sina två tunna händer, på vilka några lillfingersringar blänkte med kulörta stenar.

— Jag känner ungdomen, sade han. Den plågas av att gå genom gatorna utan att hälsas med handklappningar, att komma in i kyrkorna utan att se alla resa sig. När jag var i era år, sökte jag också ensamhet och var en förmiddag nära att taga gift, därför att jag ej tilltrodde mig att kunna få dö som påve. För allt detta tycker jag om ungdomen. Det är tecken på livslust att önska och begära. Tids nog kommer trötthetен.

Han gick till spisen och stödde sin högra

klack på hällens kant, så att elden värmde skosulan. Samtidigt drog han upp sin blårutiga silkesnäsduk och torkade hjässan flera gånger, men då han åter stack näsduken i bakfickan, blev den ena snibben hängande i springan mellan de långa rockskörten.

Slutligen vände han sig nickande, öppnade förstugudörren försiktigt och nästan ljudlöst och kvarlämnade i rummet, då han försvann, en lätt doft av luktvatten.

Giggia och Hans Alienus visste att de andra kunde komma in vilket ögonblick som helst. De stannade på var sin sida om det runda bordet, »Elenas verkstad», som var helt och hållet täckt med tygblommor, likt ett prytt altare. Men mattan, som förr legat under den utgrenade bordsfoten och i någon mån bidragit att göra rummet trevligare, hade, sedan löftesaftnarna begynt, fått sin plats hos Jason. Ett trådnystan hade fallit till golvet och rullat ett stycke, utan att någon bekymrat sig om att upptaga det.

Genom väggen hördes, hur Jason sjöng över inne hos sig, och tonerna rullade onaturligt flöjtklara och rena. Först efter en stund tystnade han.

Giggia räckte Hans Alienus en tygblomma och frågade brådskande:

— Är den icke präktig, vad?

— Elena får allt större färdighet.

— Nu har jag också börjat hjälpa henne med blommorna. Jag hade tänkt att överraska dig med något, men jag märker, att jag omöjligt kan vara tyst med det — fast nog borde jag. Nej, jag kan

inte. Om jag hjälper Elena var afton, får jag dagligen femtio centesimi av henne, och efter sextio dagar har jag en så stor summa, att jag kan köpa en ring av riktigt guld och vackert arbetad, som jag sett i en bod där nere vid torget. Den vill jag giva dig i stället för den simpla av järn, som du fick förra gången i kyrkan. — Men vänta nu och hör på. Jag har också en annan överraskning. Den kan du inte gissa. Eller kan du? Jo, vet du, i går gjorde jag ett slags pepparmyntspastiljer, som jag gömt för din räkning i en glasburk. Är du inte nyfiken känna, hur de smaka?

— Jo visst är jag det — men — jag råkade av misstag få höra ditt och prästens samtal nyss.

— Vi sade ju ingenting farligt.

— Enstöringen går och inbillar sig vara världens medelpunkt nära nog. Så får han höra ett par främmande människor säga likgiltigt: Vad fördriver den där enstöringen egentligen tiden med? Då får han med ens klart för sig, hur likgiltig han är, hur överflödig han är, hur han ingenting är.

— Vad du ser allt i svart i dag. Du har blivit så allvarlig, så förändrad på sista tiden, att jag knappt känner igen dig. Vill du ha pastiljerna nu?

— Tack, vi kunna ju vänta litet. — Jag börjar fatta misstro till mig själv. Vad är jag egentligen? En ungherre, som vill leva i glad ro. Fordom kallades en sådan önskan vis, men nutiden smyger sig över mig och river i mina tankar. Och ändå ämnar jag icke giva mig fången, fast nutiden ropar i örat: Betrakta icke livet som en härlig gåva, utan kasta bort det, gå ut och stänk ned första

sopade och snygga torg med ditt blod. Nej, gör det icke, men säg, att du skulle ha god lust att göra det, och lås dig sedan inne. Att stänka ned torget med sitt blod är ej längre brukligt, men det är ett vackert talesätt. Adertonhundratalet är icke liv, det är resonemang.

— Vad du är besynnerlig i afton!

— Om det vore möjligt att leva i jämvikt, måste det vara i denna stad, och just därför stannade jag här. Men också här gör jag skäl för mitt namn.

— Din välsignade lycka blir till sist din olycka. Men säg mig, vad menar du med att du gör skäl för ditt namn? Hette du icke förr Alenius? Du har aldrig berättat mig, varför du förändrade namn.

— När min mor dog och jag befann mig ensam här ute som främling, då tog jag med huvudet fullt av latinska glosor och flyttade bokstaven i framför e och fick så till stånd namnet Alienus. Det är egentligen ett gammalromerskt, patriciskt namn, men också ett latinskt adjektiv, som betyder främmande, en annan tillhörig. Det namnet passade mig, tänkte jag.

— Och just nu passar det dig ännu bättre, för nu är du verkligen en annan tillhörig.

Hon pekade på sig själv med en blandning av odygdig uppsluppenhet och ömhet och satte sig på bordskanten. Hon böjde sig en smula framåt och plockade bland tygblommorna. Därefter såg hon upp med klar och öppen blick och frågade oöverlagt och naturligt:

När har du tänkt, att vi skulle gifta oss?

Han luktade på en gul sammetsros, som ingen lukt ägde. Spisens rasslande glödhög började svartna, och Giggia tände två stearinljus, som stodo på bordet.

Han hade levat bland sina latinska lexikon, lustvandrat med Quintus Horatius Flaccus och gjort digra anteckningar om den förkristna musiken, som lät sina toner höras i Hellas' och Asiens tempel. Han hade nästan glömt, att det fanns något, som kallades äktenskap. Minnen döko upp, och i sin inbillning återsåg han en eller annan familjefader, som i en trång och gråmulen stads backar och med en lätt anstrykning av bekymrad borgare ledsagade ett flyttläss, rågat med gamla soffor, stolar, sängbottnar och spegelbord. Hans motvilja för möbler i allmänhet och smak för tomma eller åtminstone tämligen tomma rum bidrog särskilt att låta den inbillade familjefadern synas än mer beklagansvärd. — Med ens slog honom en känsla av att det sorglösa och okonstlade förhållandet mellan honom och de båda flickorna grumlats och att han måste tala med Giggia uppriktigt och eftersinnande. Han hade funnit det helt naturligt, att han skulle fatta tycke för Giggia och Elena, ty de voro båda unga, men han hade trott, att allt skulle kunna fortfara ungefär så som det varit, att de skulle träffas och förverkliga löftet i bagarboden och dessemellan företaga arkadiska utflykter på Campagnan, och återvända sent, när kvällsskenet brann över oxspannets förgyllda horn.

Då han ingenting svarade, reste hon sig på knä bland tygblommorna på bordet och lyste på honom med det ena ljuset och frågade:

— Har du somnat?

Han gjorde en rörelse med handen över håret och började tala långsamt och sökande, som ämnade han från själens skrymslen på långa omvägar småningom samla sina tankar till den punkt, där slaget skulle stå.

— Vi kunna icke längre med lugn glättighet bära känslor, som äro ämnade att lyckliggöra, sade han. Vi blåsa strax upp dem till kval och lidelse. Vad är det nu också för motbjudande och sjuklig överretelse, som gömmer sig bakom det ordet. Lidelsen är något oskönt till sin natur, river människan ur sin jämvikt, vanställer och förvrider ansiktet och gnager kropp och själ som en tärsot. Jag kan icke se något tilldragande i en benmager kropp med två dystert glödande ögon. Men om det också bara är en välmående italiensk tenor, rund som Jason, som reser omkring och sjunger i teaterpjäser, genast tror han sig skyldig att visa lidelsefulla ryckningar i ansiktet. — På mig verkar sådant helt enkelt frånstötande.

— Alltid har du så mycket att prata om. Varför blev du inte andlig? Tänk, hur du skulle kunnat predika om transfigurationen och sådant! Men vad hade det du sade att göra med den fråga, som jag gjorde nyss? Kan du säga mig det? Det rycker ju varken i ditt ansikte eller mitt.

— Känner du inte, att det hänger ett annalkande oväder i luften? Det steg upp den gången,

då vi råkades på tu man hand vid ingången till kyrkan. Det hade varit bättre för oss båda, om det mötet aldrig blivit av. Det sorglösa förhållande, som dittills rådde mellan oss alla, är grumlat för alltid.

Hon hade åter satt sig på bordskanten, allvarlig och undrande, och han gick fram mot henne, men åtrade sig, då han just i detsamma hörde Jasons och Bettys röster i matsalen.

Ett ögonblick, därefter kom också Elena, och alla gingo de in i Jasons rum för att hålla löftesafton.

Då Jason fick syn på Hans Alienus, mörknade han, och inkommen i sin kammare åt han tyst av pastiljerna, som Giggia emellertid hämtat. Utan att låtsas märka hans trumpenhet satte de sig kring bordet, medan Betty, rak i ryggen, tog plats i guldstolen, ty det var i kväll hennes tur att taga hedersrummet. Hon läste med glänsande uttal högt ur en fransk romanbok om monsieur X. och madame Z., och nu skulle de hava riktigt roligt, påstod hon, ty franskan var hennes stora triumfämne. Hans Alienus, som hade ett horn i sidan till alla romanböcker, kunde icke få tiden att gå och samtalade allt emellanåt sakta med Elena. Hon hade icke tid att sitta med armarna i kors utan tog med sig sina tygblommor in i Jasons rum och arbetade flitigt. Hon och Betty voro de enda, som icke hade tråkigt. Giggia däremot våndades och sträckte sig lojt och vårdslöst eller smög sig långa stunder ur rummet. Dessemellan tryckte hon handen på sin kusin Elena,

för vilken hon hyste en yngre väninnas gränslösa beundran. — Munterheten ville aldrig komma.

På det sättet förflöt denna löftesafton och nästan alla kvällar, då de råkades, blevo som denna. Den lappade och förgyllda stolen stod styv och ovänlig på den utbredda grönaktiga mattan, och de två sömnögda stearinljusen, som voro av sekunda kvalité, sade till varann: Här i huset måste sparas. — Värden själv var numer sällan hemma, ty hans kända energi tillät honom icke, påstod han, att afton efter afton sitta stilla på en stol. Ibland kunde fru Elisabetta själv komma in och taga plats vid bordet, och då vart misstämningen fullkomlig.

Hon var en liten rund italienska, som i fyrtio år spisat sina maccaroni, och hela hennes ansikte tycktes format av någon gulvit pasta. Hon inledde aldrig själv något samspråk och uttalade aldrig någon bestämd mening, men var enig i allt med den, som talade, och var helt och hållet upptagen av tankar på sin man. Hon var en tung säck bunden på dennes rygg, och då han, för att känna sig ledig, drev omkring utomhus, visste han, att hennes tankar likafullt följde honom tätt i hälarna utletande hans väg och undrande över allt vad han tog sig för. Som hon skrev upp husets inkomster och utgifter, hunde han knappast rekvirera en kopp kaffe utan att redovisa både för den och drickspengarna. Då han var borta, talade hon gärna om honom på ett klagande sätt, som om hon varit orolig att ej andra skulle se hans fel.

De båda ljusen stodo mitt på bordet mellan

askar och kartonger, mellan silkesdockor, gummiflaskor, ax, blad och blommor i alla färger. Då nu Elena med knät fullt av blomblad flitigt lindade gröna pappersremsor kring de böjliga ståltrådsstjälkarna och i viskande ton undervisade Hans Alienus, föll ljusskenet rätt ned över hennes raka profil. Insidan av hennes vänstra pekfinger var prickigt sönderstungen av synålen, och hon hade gröna och gula färgfläckar på fingerspetsarna. Den nedvikna kragen var lika solkig som alltid, och hon själv lika tillbakadragen. Småningom vek dock den stelhet, som ställt sig mellan henne och honom, och de blevo mer naturliga inför varandra. Hon började förebrå honom, att han med det beständiga talet om att leva för lyckan mer och mer gav hennes morbror lust för livet utomhus. Hon förstod nog, sade hon, att det menades något upphöjt och stort, men när nu hennes morbror skulle taga honom på orden, hade denne intet annat att göra än att gå omkring på kaféer och spela biljard. Icke var det något stort. Almerinis kända energi drev honom in på ytterligheter, och därför kunde han icke bära så farliga läror.

Hon talade lugnt och stilla utan fyndighet, snarare en smula tafatt och undfallande, men med värme. Den återstod av ömsesidig blyghet, som emellanåt påtryckte deras ord ett visst tvång och som kanske innerst berodde därpå, att de voro ungefär jämnåriga, bidrog endast att krydda leken. En afton var han så upptagen av sin saktmodiga ordstrid med henne, att han icke lade märke till,

hur Giggia gick ur rummet och icke återvände förrän efter en dryg halvtimme.

En annan afton knäppte han harmset med fingrarna, då han nedkommen på gatan erinrade sig, att han glömt säga godnatt till Giggia, som tillfälligtvis icke varit inne, när han tog avsked. Men han hade icke glömt att skaka hand med Elena.

Han kände sig mer och mer missnöjd med sig själv och försökte tänka på Elenas solkiga krage. Alltid stannade han likväl till sist framför samma sluttanke: han hade länge tyckt om båda flickorna, och varför kunde han icke få fortfara att göra det? Om Betty icke varit en snedvriden varelse, skulle han måhända fattat tycke för henne också. Man skulle endast älska en, hette det, men vad skulle en sådan man som till exempel Sardanapal ha sagt om detta påstående?

Och likafullt! Nutiden gick bakom honom och höll honom i rocken. Allt från den stund, då han mötte Giggia vid S. Agnese kände han sig bunden vid henne. Det okonstlade och bekymmerslösa förhållande, som rått mellan honom och dem alla, hade ohjälpligt grumlats, det fann han ånyo, och han beslöt att icke besöka dem på flera dagar.

Men han kom igen. Han kom igen redan om en kvart. Han kom igen under förevändning att han trodde sig ha kvarglömt en bok, men i själva verket ville han endast gottgöra sin förseelse och säga Giggia godnatt. — Hon hade redan gått till sängs.

Han beslöt ännu en gång att icke återvända på flera dagar. Men han kom igen. Han kom igen redan nästa morgon klockan tio. Han ville tala med Giggia öppet och glatt utan de nervösa ryckningar i ansiktet, som han hade hört sägas skulle utmärka högmoderna människor i viktigare ögonblick. Han skulle säga henne, att han ämnade bedja Elena att också kyssa honom i S. Agnese. Därmed skulle vågskålen ånya väga jämnt och det gamla goda vänskapsförhållandet återknytas.

Då han inträdde, satt Elena vid sin »verkstad», men de andra voro utgångna. Samtalet blev ännu mer stelt och besvärat än någonsin förr. När han gick, grep honom åter den tanken, att han icke borde komma tillbaka på länge.

Först efter en vecka infann han sig en löftesafton.

Den gången satt Jason på den förgyllda stolen, med kåpan över axlarna, ty det var hans tur att underhålla de andra. Han sjöng en kyrklig sång och ackompanjerade sig själv på en glasharmonika, som han höll i knät. Bredvid honom satt fader Paviani, som händelsevis kommit på besök. Hela rummet luktade mat, och alla möjliga kallrätter och viner stodo uppdukade på bordet. Det syntes, att det i afton var Jason, som skötte anordningarna. I taket hängde en stjärna av trälister, virade med myrten, och på spetsen av var udd brann ett ljus.

Almerini drack glas på glas, och slutligen tände han sin cigarrett med en tiofrancssedel. Fader Paviani ville hindra honom, men han slog i

bordet och ropade, att när han fick sitt arv, skulle han tända sina cigarretter med ännu större sedlar. — Nu hade äntligen munterheten kommit!

Hans Alienus undvek avsiktligt Elena och märkte icke, hur hennes upphettade ansikte styvnade. Då han slutligen drack Giggia till, steg Elena upp så häftigt, att hon slog kull sitt glas. Vinet rann i en lång strimma utefter duken, och hon gick med bestämda steg ur rummet. De andra sågo efter henne utan att förstå något. Munterheten hade gjort ett alltför kort besök.

— Vinet är för starkt för flickorna, sade Almerini.

Men Jason skakade buttert på huvudet, och Hans Alienus vart tystlåten. Han blev den första, som bröt laget. I grund och botten kände han sig dock glad över att Elena, påverkad av vinet, tagit det så illa, då han drack med hennes kusin.

Han sov oroligt, och hela nästa dag gick han av och an utan lugn och fred.

I solnedgången hörde han porten öppnas, och Giuseppe anmälde i viskande ton och med fingret på munnen att det stod en ung dam utanför. Det var Elena.

Så snart hon kom in i kammaren, begynte hon tala med en hetta och brådska, som var henne alldeles olik.

— Jag måste smyga mig ut för att icke de andra skulle märka det. De drucko kaffe i Jasons rum. Portvakten, som nere i trappan sitter i sitt stora skåp, måste alltid själv trycka på en knapp, var gång någon skall in eller ut. Därför bultade

jag först, och när så portvakten, utan att se ut, tryckte på knappen, ropade jag Jasons namn och härmade hans pipande stämma.

Var det verkligen den tillbakadragna Elena, som i det mest sydländska övermod vågat ett sådant steg! Hon frös och huttrade, fast det var varmt i rummet, och fortsatte med samma häftighet:

— Jag tålde inte det myckna vinet i går, och jag visste ej vad jag gjorde. Det har sedan grämt och plågat mig. Det är det jag ville säga, och du vet, att jag ogärna skriver brev. Jag ville också säga dig något annat. Vårt dubbla spel måste ha ett slut. Jag håller icke ut. Det har varit en lek. Det får heller icke bli annat.

— Så har ju också jag brukat tala. Men... Vår glada lek är slut, och allvaret har kommit. Det var icke mycket du hade att säga mig, men om du sätter dig ned... Förlåt, att jag inte genast bjöd dig min enda stol. Om jag bara hade anat, att jag skulle få se dig här! En sådan dag som i dag önskar jag aldrig tillbaka.

Ljusen brunno på bordet, och han hade, då hon kom in, just böjt sig framför spisen för att lägga ett trä på elden. När han nu reste sig, märkte han, att hon ryckte till som hade hon med bar fot trampat på en glasskärva.

— Vad är det? frågade han.

— Såg du inte ansiktet?

Han vände sig mot det mörka och immiga fönstrets små rutor, mot vilka hon pekade. Han visste, att om någon klättrade upp på husets

stenfot, skulle huvudet kanske nå fönstret, men han förmodade, att hon misstog sig.

— Jag trodde nästan, fortfor hon skrämt, att han skulle lista sig efter. Han bevakar mig var jag går. Han kommer nog ingenting att säga, stackarn; men vad skall han tro?

Båda sågo mot fönstret, och efter ett ögonblick rörde sig något utanför imman. Hans Alienus såg otydligt en vit panna och två små dåsiga kvittenögon.

Utan att besinna sig kastade han vedträt rätt ut genom rutan.

Den sprang sönder klingande, och en fuktig pust av kvällsluften slog in, men utanför var allt svart och stilla.

— Jag måste gå nu genast, mumlade hon. Nej, följ mig icke. Jag ville ställa allt till det bästa. Och nu...

Hon gav sig icke ens tid att säga farväl utan vände sig strax och gick.

Han satte sig i stolen, och åter begynte i ensamheten tanken sina långa monologer.

— Hon sade att det var lek, men det menade hon icke längre själv. När jag läser gamla dikter, ser jag männen förälska sig i femtonåringar, men fast Giggia var flere år äldre, hann jag knappast byta ett par ord med henne mellan fyra ögon, innan hon för mig blev ett barn, ett barn rätt och slätt, och intet annat. Ha vi män så förändrats i vårt sätt att känna, sedan den tid, då vår Dyveke var femtonårig eller sextonårig? Redan därför, Elena, att du var äldre, drogs jag till dig. Men

också mellan oss står en mur. Jag ser den icke, då du är borta, men jag ser den var gång du är närvarande. Du talar enfaldigt. Du kan med knapp nöd skriva ett brev, och på inga villkor utan stavfel. Och vad har dock detta att skaffa med kärleken, med känslor som ha sin rot i sinnligheten! Eller varför just ordet sinnlighet? Det är både det rätta och det orätta. Sardanapal vaktade sina kvinnor med evnucker, men skumma sagor berätta, att ej ens de varit oemottagliga för kärlek. Först om han bortskurit deras inbillning hade de varit det. Inbillningen är begärens och därför även kärlekens brottarsal.

Han flyttade stolen närmare elden, och tanken fortsatte att tala:

— Envåldskonungar ratade icke att för livet öppet älska bonddöttrar eller gästgivaredöttrar, och en Rafael sköt ej tillbaka två mjöliga händer, men vår Dyveke måste kunna grammatik och måste ha tålamod att höra våra tråkiga och tvivelaktiga världsförklaringar, om vi ej skola rycka på axlarna åt oss själva. Hur har vår inbillning kunnat så omskapas, att vi slutligen måste välja en Betty till vår Dyveke? Nej, det är icke vår inbillning, som omskapats, ty den är naturens egen trovärdiga och ringaktade röst. Det är det ständiga förklarandets mara, som till och med här förföljer oss. Också kärleken har blivit ett resonemang. På djupet av min inbillning, ser jag icke heller dig, stackars nedböjda Elena, utan de kvinnor, som länge sedan blivit mull under de gator, på vilka du går. Icke din tunga, men ditt sinne har Jasons

jämrande målföre. Du är en betryckt och sorgbunden varelse, och åter och åter frågar jag mig, varför just du skulle möta mig. Var det, därför att jag sökte en yttersta motsättning? Eller var det för ditt goda hjärtas skull? Då borde vi endast tänka på vänskap. Men när dagen är ute, blir i mörkret redan ett matt ljus ett kärkommet sällskap, och för mig står du som en blek skugga med sänkt huvud under höstens fallande löv.

Han jämkade den brinnande elden med foten, och han sysslade länge med att fästa ett papper innanför den sönderslagna rutan, men hans tanke följde Elena på hemvägen genom gatorna.

— Jag ser dig åter flitigt sätta dig vid ditt enformiga arbete och måla och vira dina doftlösa tygblommor. Jag tycker mig sitta vid din fot, och du räcker mig dem, och du fyller med dem mitt knä, ty hösten har inga andra. Men när vi märka, att de äro utan liv, snyfta vi båda, och vi höra genom fönstret alla de människor, som vi nyss mött på gatorna, gråta med oss.

Nästa morgon tog han åter på sin arbetsskjorta av brunrött kläde och stängde sig inne i sitt hus, böjd över bokhögarna. Han såg framför sig en tät urskog, som snärjande stängde vägen, och den skogen var hans egen okunnighet. Men inne mellan höga blåklockor gungade med de bara knäna böjda om en klängväxts slinga en flicka, som hade så tunna trollsländevingar, att solskenet föll genom dem. Hon tog hans hand och ledde honom vidare. De kommo in i förfallna tempel, där bakom kullkastade altaren besynnerliga sten-

gudar sovo i förgätenhet eller där jonier och pythagoreer ännu tvistade om luft och vatten. — Jag är din tanke, viskade hans följeslagarinna, men glöm det, om du ej i förtid vill bryta min makt. — Därmed förde hon honom beständigt vidare och en afton befunno de sig inne bland nutida fynd, bland fossila skelett och förstorade vattendroppar, och hon tvingade honom, medan hon pekade ut i nattrymden, att lära sig långa siffertal. — Vart för du mig? mumlade han. Jag är icke mer nyfiken på hur många mil som skilja jorden och solen än på hur många syllar, som ligga i järnvägen mellan Lerbäck och Askersund. Varför tynga min hjärna med allt detta skräp? Men hon skrattade och ökade endast sina steg, och då märkte han, att hon smugit klovar om hans händer och tvingade honom att följa ännu om natten, när han dignade av trötthet och överansträngning, att han blivit sin egen tankes viljelösa träl.

Plågad och oroad av sitt öde, kastade han sig över filosofiska studier. Steg för steg följde han tänkarna fram mot nutiden, men han blev ingalunda djupast övertygad av den grupp, som pekade tillbaka på Locke och Aristoteles, ty hans eget lynne drev honom åt den motsatta sidan. Likväl hittade han ingen kunskap, som gjorde honom varken lyckligare eller olyckligare. Ej heller hittade han någon kunskap, som ingrep i hans eget liv, och han insåg genast, att icke vetandet, icke åskådandet, icke förklarandet, utan inbillningen ledde livet till handling.

— Vetandet är icke livet, sade hans tanke, endast ett åskådande, alltså något underordnat. Jag kan se det högsta mänskliga i en Sardanapal, men icke i den lärde, som endast kan förklara vad en Sardanapal var. Aldrig skola heller någonsin en Linné eller en Newton sysselsätta människans inbillning på samma sätt som en Sardanapal eller en Cola di Rienzi, ja, icke ens som en Romeo eller Byrons älskarinnor. Det främsta är icke att förklara utan att vara. Fausttypen är icke livets önskan. Herr doktor Faust är en dekadent. Lukretia Borgia var en människa, men den tyske lärde, som jag möter i Vatikanen, lever icke, handlar icke. Han har plats vid sidan av vägen och iakttager. Iakttaga, det är att sitta och se på. Hellre vara det iakttagna! Den tyske lärde är endast en död avspegling, om ens det, ty hans kunskaper äro sannolikheter. Därför må också den avspegling kallas något för mer, som samtidigt alstrande skapat den sixtinska sibyllans arm än den iakttagelse, som gissat på närvaron av en tyngdlag. Inverkade icke också upptäckten av antiken långt djupare på renässansen än upptäckten av jordens rörelse? Jorden gick nämligen redan förut runt av sig själv, utan att någon behövde veta därom, men konsten påverkade inbillningen och det dagliga livet. I den tyske lärdes sällskap har jag alltid förnimmelse av, att han håller mig om foten och säger: Spring icke, utan sätt dig i stället och förklara, huru det går till att springa! — Framför mig ligger hans digra verk om blodkulornas arbete, men behöver jag

veta något om mitt blod, så länge det flyter av sig självt? Och flyter slutligen icke hela livet av sig självt, utan att jag behöver fråga varför eller huru? Men det upphör att flyta, där inbillningen upphör.

På det sättet sökte han väpna sig mot frestelsen att begravas i förlamande studier, men redan detta motstånd blev en snara, ty för att, om också blott i tysthet inom sig själv, vederlägga de meningar om vetandets nödvändighet, som från alla sidor gingo honom på livet, behövde han allt fler och fler kunskaper. Som ett hetsat villebråd jagades han från blad till blad, från verk till verk, och sedan jakten väl begynt, fanns intet viloställe och ingen gräns förr än i ålderdomens avmattning och i döden. Det dröjde heller icke länge, innan han överraskade sig med att ha begynt bygga på egna teorier om skönhetsdriften och inbillningen, och från den stunden gavs ej längre räddning eller ro.

— Allt detta, sade han, kunde ju vara ett glatt tidsfördriv. Det borde vara en vinst mer i livets lycka att samla kunskaper och tänka, men i vår tid tycks grubblet i stället bli en vinande piska. Till och med i drömmarna medan jag sover träffar snärtslagen mitt huvud.

Han arbetade nu hela dagen. Han arbetade medan han sov och drack. Han arbetade om nätterna ända till dagbräcket.

— Ni ser alldeles förstörd ut, anmärkte en dag i biblioteket fader Paviani, och så era ögon se ut. Skulle också ni falla offer för glasögonslasten?

— Kalla det en last, svarade han, ty det är det inför livet.

— Så blir där intet annat än att verkligen också skaffa er glasögon.

— En man, som visar sig på öppna platser med optiska instrument i ansiktet, är en käring, mumlade Hans Alienus, när han gick, men några veckor senare gränslade glasögonen över näsans sadel.

Han kände med sig själv, att han blivit löjlig, och det var av allt det sista en människa kunde önska, men grubblandets ständiga ringränning blev han icke fri. Alla känslor och intryck, all uppfriskande inbillning sprang sönder i förklaringar, till vilka han icke ens själv satte full tro.

En morgon då han vaknade, gungade rummet som i en hög sjö, och över nackgropen låg en brännande tyngd. Då han följande nätterna sökte vila, kunde ett enda likgiltigt ord, som han händelsevis läst under dagen, stå kvar i hans hjärna som i en snurrande sol av gnistor. Utom sig av trötthet och leda steg han hellre upp för att vaka än att uthärda ännu en kvart i detta tillstånd av vanvett. Men då han nu slog upp boken, blevo de svarta tryckta bokstäverna rödglödgade och rörde sig ringlande, så att han icke kunde läsa. I nacken kände han fortfarande ett tryck, som av axet på en tung yxa. Det var hämndens yxa, med vilken livet straffar en last. Fordom hade den lagts på de huvud, som alltför ofta somnat på nöjets arm, men i förklarandets svårmodiga århundrade lades samma yxa på de hjässor,

under vilka grubblets varför och huru börjat sin sömnlösa häxritt. Han tyckte sig höra Den Heliga Gamla säga bakom hans rygg: Med den yxan skall jag trycka dig och hela din tid till jorden — och ned i jorden.

— Är detta självbedrägeri? frågade han. Jag lever några korta år. Måste de avspegla den evighet, som står bakom dem och framför dem? Kan deras lycka vara beroende av om mitt släkte framfötts så eller så, om det skall förgås så eller så, om livet efter tusen år skall hinna det som ännu endast är inbillning, eller aldrig hinna det? Svaret på allt detta gör mig icke äldre, icke mitt hus kallare, icke landskapet fulare eller solskenet blekare. Beror mitt ve och väl på ett tankeslut? Eller vill jag endast tro så för att kunna slå upp fönstret om natten och säga: Här ser du så många jordar, att de ej kunna räknas, och det kommer an på meningen i detta jättemaskineri, om du skall anse dig lycklig eller olycklig de par år du är till. Nu förstår du vilken man du är, Hans Alienus. Jag vet ej vad jag skall svara. Jag vet blott att jag var starkare, att livet ännu ingen oktoberdimma hade, då jag som barn vallade tallkottar, utan något varför på min läpp.

För att andas luft företog han om morgnarna till sist fotvandringar utanför stadsmuren. Och var gång mötte han vid ett givet klockslag ett långsamt förbistampande godståg. I spjälvagnarna stodo nötkreatur, som fördes från de sydliga betesmarkerna mot norr för att slaktas. I flera dagar utan föda och vatten forslades de som livlösa ting

och väcktes vid vissa stationer med käppslag, om de hade dignat och lupo fara att kvävas. Några av dem bölade med mulen tryckt mellan spjälorna och med blodsprängda ögon. Borgareseklet såg icke på medlet, när det gällde louisdoren.

När han kom hem från sådana morgonvandringar, var han upprörd och behärskades av en dov harm, som till stor del träffade honom själv. En bottensjälvisk goddagspilt var ej mer överflödig för livet än han, där han satt som en hopringlad glasögonsorm i sitt näste. Kunde han ej bjuda livet annan tjänst, än att sitta och inlära förklaringar över vad livet var, då kunde han lika gärna ha varit ofödd.

När han först ordnade sitt eremithus, hade han omgivit sig med enkelhet och noga undvikit att fylla rummen med krimskrams eller några kostbara föremål. Det är icke dyrare att forma en kruka smakfullt än fult, brukade han säga. I sin nuvarande upphetsning greps han däremot av en lyxhunger, som intet kunde mätta. Samtidigt uppjagade sommarens fläktar en gnagande hemlängtan till den nordliga bygd, där det var möjligt att äga hela landskapet, så långt ögat såg, och påtrycka det sin prägel. Han led av att gatan under fönstret icke var hans, att han icke hade något att säga över kvarteret framför honom, att Rom var i andras händer. Han missunnade påven hans bostad och samlingar. Han avundades prinsarna deras palatser och oerhörda tillgångar, plågad av torftigheten i sitt eget, utvändigt spruckna och nedrökta kyffe. Han såg i inbillningen ett hus med öppet

antikt atrium, där han under molnlös himmel, avstängd från världen, i sällskap med springvattnet och sina förklaringar kunde framleva år efter år. Nutidens borgerliga furstar och rikemän förstodo icke sin bestämmelse, icke sin plikt, icke det som ensamt berättigade deras tillvaro. Cæsarerna hade förstått det, då de läto skönhetsdriften springa i blomma i deras egen person. Världen hade fröjdat sig åt skådespelet och därmed lärt sig att se livets önskan i ögat.

Allt vad han kunde göra var att köpa några höga armstakar av venetianskt glas och japanska broderier, som efter några dagar åter misshagade honom. Lampan på skrivbordet hade genom sin pösande fulhet länge varit honom en nagel i ögat, men då han icke i hela staden kunde finna någon passande, gjorde han själv upp ritningen till en ny, som sedan beställdes. Foten skulle vara sirad med oäkta stenar. - Äkta har jag icke råd att bestå mig, sade han, och är en oäkta rubin lika vacker som en äkta, föredrar jag den oäkta, ty jag tycker icke om rubiner för deras kostbarhets skull, utan för deras utseende. — På det sättet fick emellertid hans rum en viss likhet med modern salong, och en dag bad han Giuseppe att bära ut hela härligheten, och åter smulade han sin inbillning med förklaringar.

— Varför skulle jag nödvändigt äga? Ägandet skänker mig slutligen ingen tillfredsställelse. Hans Alienus' gris, Hans Alienus' bagge! Om jag står samtalande på en trappa, behöver den därför vara min? Behöver den ens vara vår?

Den kan vara ingens. Är lusten att äga upprunnen ur skönhetsdriften, svär dock den ojämna fördelningen likväl just mot skönhetsdriftens fordringar. Därför bygga vi i inbillningen trappor som äro ingas.

Här stod han framför ett nytt snår av förklaringar, och motsägelserna begynte runt honom sin hemska, aldrig tröttnande ringdans. Samtiden hade flyttat under hans tak.

För att vederkvicka sig beslöt han att om aftnarna besöka teatern, men Den Gamla Heliga hade listigt fogat så, att hans smak var olik ögonblickets.

— Versen, tänkte han, medan han var på väg till teatern, verkar vad rytmen angår med samma sinnliga medel som musiken. Kalla versen föråldrad är detsamma som att säga: Vi ha vuxit från musik. Versen förhåller sig i övrigt till prosan ungefär som den stränga frescomålningen till målningen på duk. Versen är en konst för män och prosan en konst för glasögonsormar.

Lyktorna flämtade förbi, och vagnarna bullrade, men han såg och hörde endast sina tankar.

— Romantiken var på rätta vägen, ty den hade syn på inbillningens betydelse, men därför att den hade djupare rötter i trötthet och mörker än i skönhetsdrift, blev den ej det klara källsprång som den kunnat. Vi rycka på axlarna åt inbillningens drakar, men så komma en vacker dag de trodda naturforskarna och visa, att just sådana drakar verkligen funnits till på vår egen förståndsmässiga jord. Eftersom inbillningens drakar väl

svårligen kunna fattas som blott och bart en hågkomst, ligger ju redan här den förmodan nära, att inbillning och verklighet till sist bygga efter syskonlagar, att inbillningen är en rörligare verklighet, en fjärrsynt förnimmelse av den yttre verklighetens möjligheter. Det som pekar på den yttre verkligheten säger: Så är det. Men det som är, innebär något redan fullbordat, något som därför framstår dött och icke påverkar handlingslusten. Det som i inbillningen bygger av verklighetens möjligheter säger: Så önskar det. Detta väcker önskan och handlingslust och griper ända in i mitt väsens kärna. Först om inbillningen bygger av så avlägsna möjligheter, att jag icke utan möda kan tänka verkligheten omskapad till dessa möjligheter, mattas intrycket eller faller till intet.

Med sådana tankar steg han in på teatern.

Där spelades ett holländskt skådespel. Scenen föreställde en diversehandel, där en väderdriven sillfängare stod och köpte snus. I salongen sutto flera av århundradets många fruar, och några glasögonspsykologiskt hållna kvickheter om maskinsöm och smör mottogos med stort bifall. Så långt gick allt väl. Men då kom oförmodat en replik om myrten på håret, och alla de runda ansiktena i salongen brusto i ett skallande gapskratt.

Han reste sig genast och gick.

På hemvägen stannade han utanför en upplyst kyrka, från vilken han hörde orgelspel och körsång.

Uppfostrad av en skeptisk fader hade han aldrig varit någon troende, icke ens då han ännu

lekte med tennsoldater. Han var icke heller en tvivlare, ty där det aldrig funnits tro, kunde ej talas om tvivel. Han visste, hur just detta, att han icke var och aldrig varit någon trosmänniska, djupast skilde honom från en Bettys »frigjorda ande», som hon förr under sin religiösa tid kallat sin »frälsta själ».

Likväl måste hans tankeslut alltid lyda sålunda:

— Ingenting har bevisat, att icke min farfars fars eller Rig-Vedas religiösa symbolik snuddade fullt ut lika nära vid sanningen som någonsin det yttre skärskådandet. Är det endast två motsatta uttryckssätt, två motsatta metoder, två motsatta temperament? Jag ser dunkelt men långt, sade inbillningen. Jag ser klart men kort, sade skärskådandet. Jag vill härska allena, sade inbillningen och föll. Jag föraktar dig, svarar det moderna skärskådandet och faller. Inbillningen tillägger: En syn i inbillningen har verklighet lika väl som gatan utanför ditt fönster.

I sällskap med några fattiga stackare dröjde han länge utanför kyrkan, och den jublande hymnen ryckte honom med sig. Bröstet blev lätt, tankarna jagade genom huvudet. Han skulle i detta ögonblick utan betänkande låtit skjuta ned sig för ett stort syfte. Han såg ögonen tindra även på sina fattiga grannar, ty också de byggde nu i inbillningen av verklighetens möjligheter, och deras önskan och livskraft skärptes. När han slutligen gick vidare, var det honom som hade han haft vingar på hälarna.

Åt honom, som icke varit troende en timme av sitt liv, hade en katolsk mässa skänkt den vederkvickelse, som den moderna teatern förvägrat.

Hemkommen skanderade han under sitt myggtält, ända till dess han somnade, skönhetsfanatiska alexandriner av Racine, som aldrig någon av århundradets många fruar haft till järnvägslektyr.

Emellertid hade han funnit, att hans kostym blev alltför uppmärksammad, och för att kunna visa sig bland främmande, lät han därför beställa från skräddaren långbyxor och ett plagg, som han aldrig kunde se med tillbörlig vördnad, en bonjour, den arbetande samtidens kväkareuniform.

Då den svarta dalkarlsrocken blivit hemskickad, och han provade den framför spegeln med glasögonen i ansiktet och en trähård stärkkrage om halsen, började han samspråka med Giuseppe i den småvänliga ton, som alltid brukades.

— Om någon bultar på porten och vill tala med mig, vad svarar då Giuseppe?

— Att ni är hemma.

— Nej, Giuseppe, du skall säga, att jag är sjuk eller död. Jag skulle kanske passat att stjäla fikon i trädgårdarna utanför Athen, men i den här utklädseln känner jag ej längre igen mig själv. Jag är endast en klädhängare, lastad med modeartiklar.

V.

Ett fornfynd.

Hans Alienus hade helt och hållet upphört att infinna sig på löftesaftnarna.

Den heta årstidens sommarfest var redan slut. De brokiga kalkarna föllo ur blommornas händer, och stormen brummade i regniga ovädersnätter, men Hans Alienus var fortfarande så sysselsatt inomhus, att han icke aktade på dagarnas gång.

Han och Giuseppe hade en morgon givit mat åt en herrelös hund, och så småningom tillkallade den så många andra av sina gelikar, att det var morgon blev stor utspisning på husets gård. Några timmar senare samlades på gården en mängd halvvuxna gatpojkar, med vilka Hans Alienus också knutit ett slags vänskap. Han gav dem aldrig godsaker eller penningar, men han uppfann lekar och berättade de otroligaste historier om skattgrävare och sjöfarare. Vid tiden för solnedgången kunde man ofta se honom gå gatan fram med sina blänkande glasögon, och numer en smula framåtlutad av innesittande samt omgiven av sina många gatpojkar. Ibland tycktes de bliva ganska

närgångna och till och med skratta honom mitt upp i ansiktet, och då föllo i hettan både hugg och slag, men han var alltför road av deras illmariga fyndighet och lustiga munterhet att låta försoningen vänta på sig mer än högst fem eller tio minuter.

Dessa förströelser voro hans enda.

Om aftnarna brukade Giuseppe komma in till honom och deklamera patriotiska verser, men hur det vart, länkade denne slutligen samspråket därhän, att det blev tal om husgeråd och dylikt. I köket stodo ju tjugu tombuteljer sedan den tid, då Hans Alienus ännu drack vin. De kunde säljas för tjugu centimer stycket, och så funnos tre pannor, vidare bordet, stolen, madrassen, myggtältet och en hop andra småsaker. Vart skulle detta taga vägen, om Hans Alienus en gång flyttade?

— Det får Giuseppe, svarade Hans Alienus regelbundet.

Giuseppe tackade aldrig och visade sig icke på något sätt glad häröver, utan svarade alltid därmed, att han i stället började tala om giftermål. Då han fick så mycket, sade han, kunde han icke taga en ny plats. Var skulle han då göra av allt som han fått? Då vore det lik så gott att han gifte sig, om han bara funne någon förståndig och passande person. Värdinnan på vinstugan hade talat om en väninna, som nära nog varit i tjänst hela sin trettiosjuåriga livstid, men som kanske icke skulle vara ovillig att gifta sig. Vad som behövdes för att gifta sig var just en säng,

ett bord och några kökssaker. Sedan kunde han ju taga anställning som uppassare någonstädes.

I skenet från den katolska kyrklampan stod Giuseppe med sin toppiga vita hätta och sitt vita ansikte, på vilket de buskiga mustascherna föreföllo dubbelt svarta. Så snart han började tala om husgeråd, gjorde han icke längre några stora rörelser med armarna, och hans röst blev mer dämpad och stilla. Han uppsökte därvid helst något att ordna och syssla med, jämkade på myggtältet eller drog sin slidkniv och sträckte sig på tåspetsarna för att bättre kunna se ned i lampans röda glaskalk och putsa veken.

Hans Alienus däremot rörde sig av och an genom de två rummen, medan han började avkläda sig. Ibland stötte han i halvmörkret mot något föremål eller gick så häftigt förbi det bäddade lägret på mattan, att en fläkt kastade myggtältet åt sidan. Ett ögonblick kunde han sätta sig på husets enda stol ute i arbetsrummet, men plötsligt spratt han åter upp och fortsatte att gå ända till dess Giuseppe tystnade. Då grep han denne i västknappen och talade ivrigt och fort. Oftast brydde han honom och hade en mängd infall, men en afton blev han däremot ganska allvarsam.

— Jag kan aldrig höra dig tala, kära Giuseppe sade han, utan att göra jämförelser mellan det lilla, som du begär och allt det, som jag önskar, och ibland är du nära att locka mig till det felslutet, att eftersom du begär litet, få andra ej önska mer. Men det som en människa önskar, har hon rättighet att önska. Hennes önskningar, äro sum-

man av henne själv, och en annan än sig själv kan hon ju i alla fall icke bli. För övrigt äro dina önskningar och mina i grunden ett och samma. När du tänker dig ditt hem, är jag viss, att du också tycker dig se det med vita och prydliga fönstergardiner, genom vilka solen lyser. Pannorna skola vara blanka och smakliga. Om du däremot tänker dig gardinerna trasiga och pannorna rostiga och din hustru tandlös och smutsig, om med ett ord du tänker dig alltihop fult, så ber du hellre Gud, att innan du ännu är bunden och tvungen att finna dig i detta, bevara dig från en sådan plåga. Har jag inte rätt?

Giuseppe förstod ej fullt klart hans omständliga utläggning och försökte icke heller att göra det. Säkert! Säkert! svarade han utan att höra på och gick åter bort och pysslade med lampan, innan han slutligen sade god natt och avlägsnade sig, halvhögt upprepande för sig själv en av sina verser.

Så gick vecka efter vecka utan någon omväxling, men slutligen kom Giuseppe en dag med ett brev i handen, och när Hans Alienus bröt det, läste han några ord om, att fru Elisabetta oförmodat insjuknat och dött, sedan hon i en dröm sett den heliga jungfrun räcka en svartkantad örngåttskudde med orden: På denna skall jag bädda dig ljuvt.

Brevet var skrivet av Elena med dålig och oövad handstil och ovigt sammanhakade meningar. Då han betraktade det skrivna namnet under sidan, såg han henne klart och levande för sin inbillning, och hade han varit uppriktig mot sig själv, skulle

han ha tillstått, att han gjort ett ödesdigert misstag, då han beslöt att undvika henne, ty från den stunden hade hon börjat sysselsätta hans tankar på ett helt annat sätt än förr. Hon hade förvandlats till en inbillning, som han aldrig fick tillfälle att rätta genom jämförelse med verkligheten. Likväl inbillade han sig aldrig, att han såg henne vid »verkstaden» eller, att hon stod under en hänglampa och skar en saffransbulle. Och han såg icke heller längre den solkiga kragen och färgfläckarna på fingrarna. Han föreställde sig henne alltid i en asiatisk dräkt, sittande på en matta och med något urmodigt musikinstrument i knät. När han till sist med inbillningens öga ännu skarpare granskade hennes drag, fann han, att de icke längre voro hennes. Han upptäckte, att i själva verket var det alldeles icke hon utan någon annan, som icke levde mer, men som han sett avbildad i sina luntor.

— Det är icke längre du. Men efter en stund märker jag dock på nytt, att det är du. Då förvandlas instrumentet i ditt knä sakta till en ful pappask med doftlösa tygblommor, din klädsel blir mörk och sliten, och åter ser jag dig, du kära, med lutat huvud under höstens fallande löv. Jag går fram till dig, och jag berättar med låg röst ystra kärlekssagor från människosläktets sommartider. Hör hovarnas klingande! Se ringen på ängen av dansande unga! Och se dem där de arm i arm och par vid par i månljuset gå hem genom de smala gatorna. Följ mig också du och låt vår egen kärlek bli en saga om flöjtspel och augusti-

mane, och om vår kärlek så förtvinar och dör, låt den då dö till ett minne, som vi välsigna. Men när jag talar så, lägger du ditt huvud på min axel och räcker mig dina tygblommor, det enda du har. Då börja vi båda snyfta, och runt oss gråta höstens människor under de fallande löven. Ser du, säga de till varann, där finns ännu en gren, som har blad. Den växer på kärlekens träd. Under den vilja vi sätta oss ned, lika lyckliga som våra farföräldrar varit. Men när de röra vid grenen, fäller också den sina löv, ty de voro vissna. Det faller löv i tusenvis över oss och över de andra. På alla axlar, alla hjässor, alla ansikten, ser jag höstens bruna och förtorkade löv.

Han kysste hennes illa stavade brev. Han läste igenom det så länge, till dess han kunde det utantill och fäste det sedan med en nål i myggtältet över sin bädd.

— Det är dock en besynnerlig ödets lek, att slumpen, och slumpen spinner ju alla kärlekens trådar, just skulle sätta dig på drottningstolen i min inbillning. Jag känner mig nästan förtretad på dig, när jag minns dina matta och melankoliska talesätt. Annorlunda var det med dottern i bagarboden, där jag var dag köpte en vetebulle. Det var oväder, uppträden och örfilar och i elfte timmen ett hopp över en mur, för att med knapp nöd rädda sig från ett knivstyng i axeln. Det var en kärlek efter min teori, och en teoretiker tycks jag, så otroligt det synes, redan ha blivit. Men hon kunde ännu mindre grammatik. Och

likväl! Grammatiken betydde här ingenting. Det är den vackraste, som segrar. I inbillningen ser jag din fina, raka profil och din ståtliga växt, och det beror på inbillningen, hur melodien kommer att låta. Den spelades upp i moll och därför ville jag ej höra den, men den blir allt bredare och klarare, och alla invändningar somna bort när jag ser din hand på stråken.

Då han gick till vila, läste han genom brevet ännu en sista gång för att utleta, om ingenting låg dolt mellan raderna, om intet ord hade en varmare färg än han nyss märkt, men meningarna haltade lika tomma och stelfotade. I stället att hänga det vid myggtältet lade han det nu under kudden.

Den följande dagen hade han sin sista tjänstgöring i biblioteket, ty hans avsked var nu beviljat.

Vid vanlig tid stod han i de långa salarna och insöp med ett visst välbehag den mystiska lukt, som slog honom till mötes från de slutna skåpen. Hans glasögon blänkte, och hans svarta långrock satt i veck på ryggen. Hela den dräkt, som han nu bar, hade utseende av att icke passa honom. Den såg nästan ut som lånad.

Han kastade en blick utefter väggarna, och i detta ögonblick syntes det honom vemodigt att han stod här för sista gången.

Här lågo alla verk undanlåsta och gömda i väggskåp liksom de hänsovna kristna bakom stenplattorna i katakomberna. Här förvarades arabiska handskrifter, vilkas bokstäver slingrade som trådar

och knutar på avigsidan av ett broderi. Här tvistade mitt i tystnaden breviarier, bullor och digra codices. Det högvördiga kalvskinnet och det yankeeaktiga praktiska papperet av lump hade vart och ett sina påståenden att försvara, medan en eller annan palimpsest bar sorgmodig erfarenhet av, att mycket, som tecknats över det gamla, är tillfälligt och i sin ordning åter skrapas ut.

Han stannade framför ett öppnat väggskåp, böjd över en korg med små omknutna luntor vilken nyss framburits av en vaktmästare. Han hörde tvekande steg i närheten, och då han vände sig om, såg han Betty komma med ett inträdeskort i sin ena hand. Den andra höjde hon en smula med pekfingret och långfingret uppåtsträckta, men försiktigt, så att ingen av de andra tjänstemännen skulle märka det.

Hans Alienus hade icke glömt sammansvärjningstecknets betydelse, men han låtsade ingenting förstå utan tog henne om handloven till hälsning.

— Du beser biblioteket? sade han.

— Och beser dig, svarade hon. Man råkar dig ju så sällan nu för tiden, och löjlig har du nog alltid varit, men aldrig så löjlig som i långrock och glasögon.

Hennes ord träffade. Han blev röd ända till hårfästet och slet glasögonen häftigt från ansiktet och stoppade dem i fickan utan att ens fälla hop skalmarna.

Då Betty:

— Du bör ändå vara tacksam mot den, som fann upp dem, tycker jag.

— Om jag mötte honom, skulle jag sticka ned honom på öppen gata. Se skumt kan vara illa, men gå löjlig är värre.

— Du kan inte tänka dig en Sardanapal med glasögon?

— Jag kan inte ens tänka mig en Sardanapals ande bakom glasögon.

— Är det därför du har fått ett så lidande och sjukligt utseende? Och vad är det nu också du har för drav där i korgen?

Hon plirade med ögonen, som besvärades av ljuset och fortfarande hade samma förlästa utseende, men hennes trähårda lilla figur var full av frostig frimodighet.

Han öppnade en bunt planscher, som var omknuten med segelgarn.

— Här skall du få se de olika musikinstrumentens historia i bilder. Här äro de spotskt frivola, Bacchusdyrkande flöjterna, som voro så illa anskrivna hos den strängt bigotta, apolloniska lyran. Här ha vi en av lyrans avkomlingar, barbiton, på vilken Anakreon och Sappho spelade. Här kommer cittran och en rad av andra praktälskande asiatiskor, som förförde ungdomen och mot vilka Platon predikade. Men nu skola vi också se, hur musikinstrumenten utvecklas under kampen om det sköna, och förändra sina organ. Ett instrument kan möta ett annat vid ett hov, och så gifta de sig med varann och grunda besynnerliga ätter, som ärva både faderns och moderns egenheter. Somliga familjer adlas och fjäska mest kring furstarna, medan andra blivit mer folkliga eller rent

av kringstrykare. Lustig är nog panspipan, som gifte sig med en blåsbälg och blev andligt sinnad och musicerar i våra kyrkor, men roligt är också det fyrfotade mahognydjuret, fortepianot, våra salongers domesticerade mjölkko, som svalt harpan och har lyran som juver och aldrig träffas i det fria...

— Hör nu, min vän, vill du svara mig uppriktigt på en sak? Är det icke glasögonslynne, som du kallar det, i detta uppbyggliga lilla föredrag?

— Studier av denna art röra åtminstone människan. De giva sinnet en viss smidighet, och ur dessa flöjter, sistra och trianglar höra vi vår försvunna ungdom jubla över tillvaron. Ensidiga studier i naturkunskap däremot göra lynnet klumpigt och plattfotat. Ingenting griper mig så grunt, ingenting uppfostrar mig sa litet som stenflisor och gaser.

— Ja, ja, eller nej, nej, vilket som helst, men låt oss nu för en gång hålla fred. Jag har alldeles inte kommit hit för att bese biblioteket utan i en välment avsikt att få tala med dig några ord mellan fyra ögon. Vill du jag skall räcka dig nyckeln till hela min människa, Hans Alienus?

— Räck mig då helst en nyckel, som passar i låset?

Hon lade sin hand på hans arm och fortfor:

— Du har på fädernet ärvt tungsinthet, och det kände du redan som barn. Därför vill du med en oerhörd kraftansträngning fängelsesätta ditt medfödda svårmod bakom så många stadiga galler och

under ett torn av så många muntert färgade rum, att det aldrig skall kunna lyfta huvudet i dagsljuset. Där har du grunden till alla dina löften och föresatser. Men du vet att tungsintheten sitter väntande nere i fängelset med armen om en av själva grundpelarna, redo att när som helst kasta hela den utvändigt så ljusa byggnaden över ända. Och var gång som grundpelaren skakas, går du förtvivlad från århundrade till århundrade efter hjälp. Nu, Hans Alienus, har jag förklarat hela ditt liv.

Han teg och fick ett strängt uttryck.

— Såg du tecknet som jag gjorde nyss? frågade hon.

Han nickade.

— Jag har goda skäl att hälsa dig med det påminnande tecknet, efter vår lilla sammansvärjning så helt föll till intet. Minns du vad du lovade, ifall efter ett år vi inte kunnat hålla vår föresats att vara glada och taga vara på ögonblicket som under pesten i Florens? Om några månader är redan året förbi. Löftet som du gav var äkta Hans-Alieniskt.

— Jag lovade att offra halva mitt möderne på ett karnevalståg. Om tre månader kommer karnevalen. Känner du någon pålitlig kostymfabrikör?

— I samma hus som jag bor en i vindsvåningen. Jag vet ingenting annat om honom än att han går i skjortärmarna och åker i andra klassen på spårvagnarna, fast han påstås tjäna sina tjugu tusen var vår.

— Det är signalementet på en modern gentleman. Låt oss genast taga itu med programmet.

— Gå då hellre hem med mig. Varför har allas vår vän Hans Alienus blivit så osynlig? Jag vore bra tacksam för en liten fingervisning i en så mörk gåta. Jag sitter ännu var tredje afton på den förgyllda stolen och läser högt. Det är du och inte vi som svikit. I går läste jag en patologisk broschyr om progressiv perniciös anemi. Den är skriven av den tyske lärde.

— Att Betty, som är ett sådant språksnille, talar svenska på utländska!

— Å, du pratar! Kanske du möjligen ville visa din fientliga väninna den nåden att svara på vad hon frågade om. Skäms du att visa dig, sedan du börjat kläda dig som en normal människa?

— Jag har icke tid att gå bort.

— En självhärskare, rår han inte över sin tid?

— Låt oss, som leva i förfallets och dödsångestens år, stänga oss inne och söka att bli lyckliga på en man hand. Jag lever i ensamhet, utan beröring med andra...

— Och lika fullt bär din panna många fler rynkor nu än förr.

— Man gläntar på porten för att andas frisk luft eller tala med de förbigående, och genast smyger samtiden in i huset och kastar sin skugga över ansiktet.

— På ditt borde den kasta solsken, tur som du har. Bliv inte stött, men jag är invigd.

— I vad? I perniciös anemi?

— Du minns, hur Jason tog illa vid sig en gång, då du lär ha velat gifta honom med mig. Det var ett dumt skämt, fast Gud må veta, att — hur skall jag säga... Männen äro så djuriska, att jag för motsatsens skull däremot trivs bra samman med Jason, stackarn.

— Det är ju det jag säger, att han passar till man åt en frigjord ande som du, Betty.

Hon skrattade halvhögt och såg ned på skospetsarna.

— Allt sedan den gången, sade hon, har han blivit din fiende och visar en besynnerlig lust att liksom vaka över oss, flickor. Han har berättat mig, att Giggia och du... att... Han ser allt och vet allt — och berättar allt.

— Aha, på det viset. Nu tror jag att jag förstår.

— Sedan har han själv talat med Giggia. Hon känner sig nog lycklig, men hon har ett ivrigt och hetsigt lynne, som du vet, och hon fattar inte, varför du blivit osynlig.

Hans Alienus fortsatte att lägga luntorna på hyllorna i den ordning, som upptecknats med blyerts på ett papper, vilket han höll i handen. Då den sista packen kommit på sin rätta plats, tillslöt han skåpet, men då han alltjämt undvek att svara, betraktade hon honom stickande skarpt och yttrade:

— Kanske du ännu mindre vill att jag talar om Elena?

Ånyo rodnade han men såg henne styvt i ögonen. Hennes röst blev tunn och vass.

— När man vill vara, när man vill skapa sig själv till en urtyp av dygden, är det plågsamt att möta sina svagheter. Som du ser, har jag emellertid klar blick i den här ledsamma saken. Hur många kärestor brukar en Hans Alienus ha på en gång?

Han började räkna på fingrarna:

— Två, tre, fyra...

— Jag frågade inte, hur många han haft, utan hur många han har på en gång.

— Jaja, låt mig räkna efter. Två, tre, fyra...

— Skämta och gyckla hur mycket du vill, jag märker nog, att munterheten inte längre kommer från hjärtat.

Hon gick ett slag över golvet och kom tillbaka.

— Jag anade att det var illa, men inte att det var så illa, och nu ångrar jag mig nästan, att jag var nog ogrannlaga att röra vid ämnet. Det vore kanske bäst, om vi igen började tala om festprogrammet. Jag förstår nu bättre din lust för ensamhet. Om du skickar mig teckningar och beskrivningar, skall jag ordna hela kostymtåget. Jag behöver sysselsättning och går och saknar att jag inte har någon verksamhet. Men hör du, vad skall det egentligen komma att föreställa?

— Den moderna andens intåg i Rom.

— Skall det vara med vanliga karnevalsfigurer, pulcinellor, harlequiner och sådant?

— Den tyske lärde är självskriven pulcinella. Han behöver ingen annan klädsel än sin vanliga. Känner du någon av hans kollegor?

— Är det inte nog med en pulcinella?

— Åjo, jag tänker det. Jag skall genast gå hem och taga itu med program och teckningar. Vill du någon gång tala med mig, så sök mig emellertid aldrig här. Fast luften här inne varit min hälsa, har jag, som du vet, begärt att bli entledigad från min plats.

De gingo, medan de samtalade, genom salen, och han ledsagade henne till dörren.

— Nu först blir du alltså en verklig självhärskare. Lev väl och lycka till då, Hans Alienus. Som du hör, har jag småningom lärt mig ditt namn. Men säg mig nu ännu en sak, innan vi skiljas. Ämnar du alltså verkligen aldrig mer besöka oss?

— Dagen före kostymtåget skall jag komma.

Hon tog avsked utan att svara något härpå och gick.

Då han senare på dagen hemkom till sitt eremithus, fann han förvånad gården full av svarta herrar och arbetare. Under den sista veckan hade där pågått några grävningar för nedläggandet av ett kloakrör, och arbetarnas närvaro överraskade honom därför icke heller, men han förstod genast som han såg den allmänna villervallan, de fina herrarna och en ring av nyfikna, att något ovanligt var å färde.

Då han kom närmre, gissade han snart anledningen. Man hade stött på en forngrav, och den hopfallna, brokigt målade träkistan, ur vilken en gyllne pannring blänkte fram, lyftes just i höjden och bars in i huset. Allas huvud blottades.

Fader Paviani, som stod mitt inne i trängseln bland de många svarta herrarna, igenkände Hans Alienus och gick honom till mötes, ivrigt tecknande med sin käpp och sin lediga vänstra hand.

— Det var förträffligt att ni kom, min son. Vi antaga, ni icke kan ha något mot, att fyndet tills vidare inställes i det tomma förvaringsrummet bredvid er förstuga. Den tid, som ni hyllar, går ur graven och flyttar under ert tak.

De tryckte varandras händer med rörelse och prästen utbrast med värme:

— I en stund som denna tycker jag mig nästan känna en fläkt av antikens ande.

— Jag fruktar, svarade Hans Alienus, att antikens ande ha vi i vår tid på sin höjd en aning om strax efter en glad middag.

Prästen hade redan sprungit från honom, livlig som en tjuguåring, och försvann åter i trängseln, men i stället att gå in i sitt eremithus, där så många främmande ansikten syntes i dörren, fortsatte Hans Alienus gatan framåt utan mål. Utanför ringmuren, där buffelhjordarna betade i dimman under vattenledningarnas brustna arkader, blåstes dagen ut som av en kall vind från skuggornas rike.

Hans Alienus gick och gick. Han hade utmanat ödet redan som gosse. Han hade sökt det, som var sällsyntare och värre att upphinna än en kejsartron: lyckan. Han hade redan nära nog nått målet, nästan snuddat vid det, och då hakade nu ödet glasögon för hans ansikte och fyllde hans ådror med ett förfallsårhundrades kokande blod. Han genomskådade ödets lömska spel, men vid

sidan av hans svårmod sprakade en vild lust att resa sig mot allt det, som sökte övermanna honom.

Ännu långt in på natten strövade han genom gatorna i uppror mot sig själv och mot allt. Han gick fram och åter över Piazza del Popolo, marmorvålnadernas forum, där de övernaturligt höga stoderna med lyfta händer och förstenade mantlar betraktade honom från sin rundsvängda tribun. Nästa stund dröjde han framför Forum romanum, som låg i nattdimman med sina rader av kolonnbaser likt ett golv, på vilket de försvunna gästerna kvarlämnat sandalerna. Timme efter timme utsträckte han sin planlösa nattvandring. Hans drag hade åter fått färg, hans gång blev allt häftigare, och de oräkneliga springvattnens evmeniderkör sjöng i hans öra uråldriga hymner.

Hemkommen i sitt hus, fann han att Giuseppe redan gått till vila, och gården var lika tyst och ödslig som eljes. Han steg varsamt ut i köket, gick tätt förbi den sovande Giuseppe och tog från hyllan en simpel och tämligen illa medfaren handlykta och en tung nyckel, som låg bredvid. Därefter återvände han till förstugan och öppnade med nyckeln dörren till det rum, i vilket den uppgrävda kistan förvarades.

Det var en låg välvd kammare, och lyktan, som han ställde i gallergluggen, kastade ett gult sken.

I den smala mycket förfallna kistan, vars otydliga målningar föreställde ett Dionysoståg, sov halvtäckt av gulaktig mylla ett skelett med pannring av anlupet blårött guld och överströtт med gyllne eklöv och olivblad. På bröstet låg en flöjt, och

vänstra handen bar en signetring med ett bevingat springande lejon.

Hans Alienus försjönk i tankar.

— Här ligger en obekant enskild man som en halvgud med pannring och med ett Dionysoståg på kistan. Hans tid grep fast i livets önskan. Hur flacka de dagar som kommit. Jag ville stå i en fjälldal och säga till mina följeslagare, då ett avlägset muller nådde oss: Det är Hans Alienus' kanoner som dåna! Hellre vara Cola di Rienzis lik än namnlöshetens levande Hans Alienus! Jag ville dragas efter hingstspann på Via Sacra och höra husen genljuda av tubornas skräll, och, så långt mitt öga såg, möta viftande dukar och lagerkvistar. Allt detta ville jag, men om jag högt uttalade det, skulle samtiden brett skratta mig i ansiktet utan aning om att hon därmed även skrattar åt sig själv. Varför låta sådana ord löjliga i min mun, medan de en gång skulle haft en helt annan klang, utslungade av det huvud, som ligger framför mig här i kistan? Därför att de svära mot den moderna anden, som vin skär sig i fet mjölk. Därför att adertonhundratalet har gjort människan löjlig.

Lyktskenet glittrade i guldlöven. Han satte sig på hörnet av den tomlår, på vilken kistan blivit ställd, och stödde armen mot kistans sköra kant. Han såg sig själv speglad i pannringen, men med ett vanställt och trint ansikte.

— Den moderna anden är en amerikanare, som lägger fötterna på bordet och begagnar rutig bomullsnäsduk. Han är en grov parodi på ande.

Han kan icke gå förbi en upphöjning vid vägen, utan att bestiga den och påtruga de förbigående sina förklaringar, som till sist inga förklaringar äro. Den store Hafis, livets vän, förstod livet bättre än du, adertonhundratal. Om åskådandet och förklarandet följer av sig självt, liksom det följer av sig självt, att människan betraktar den väg eller gräsvall, varpå hon går, skall detta skärskådande därför vara mål? I blomstringstider ledes människan huvudsakligast av sin inbillning och sin naturliga lust att *vara*. Är det icke äpplets mål att bli det mest friska och fullkomliga av äpplen och icke att bli kunskapen om vad ett äpple *var*. Det högsta mänskliga finns ej i den luktande sal, där en vällärd borgare föreläser om en larv, men det fanns i den trädgård, där Messalina vid sitt sista bröllop dansade med panterfäll.

Lyktans låga flämtade i gallergluggens vinddrag, och den kala, fängelseaktiga kammaren blev ömsom upplyst och halvskum.

— Kommande diktare och förklarare skola med långt större förkärlek omhulda femtonhundratalet och sjuttonhundratalet, som i oss fick sin efterklang, än vår tid. Vår vetenskap och vår resonemangsrevolution äro sjuttonhundratalets kvarlämnade galoscher. Vi ängslas redan åt att bakom hypnotism och åtskilliga psykiska fenomen kan ligga ett ovisst något, som kommande förklarare få tillfälle att begagna mot oss, och även om så icke sker, vilket inför det varmblodiga livet föga betyder, veta vi dock vår fulhet, och det är

betydelsefullt. Lade jag här bredvid kistan ett modernt lik med överansträngt tärda drag, långrock och skjortbröst som en uppsnyggad gesäll på en söndag, och sedan kunde hitkalla en fullständigt utomstående, en skolgosse från Saturnus, förutsatt att icke också den planeten blivit ett resonemang, skulle gossen peka på skelettet, som sover med sin flöjt, och säga: Du var blomstringen. Därefter skulle han peka på den andre och säga: Du var det löjliga. Därför blev du icke ens det tragiska.

Hans Alienus hade rest sig upp och stod vid kistans gavel.

— När jag en solskensdag går genom gatorna och ser unga huvud och hör trampet av sorglösa steg, säger jag till mig själv: Alla dessa människor äro födda i en tid av förfall, en tid, som eftervärlden skall överkorsa, som i barnens skolbok skall fylla en tråkig sida med beskrivningar på en lång träta mellan svartklädda kväkare, som voro för tröga att lyfta tvisten till handling. Där blod förr brann på barrikadens hopkastade gatstenar, köpte de för en kopparslant dagens tidningsprotokoll över frasernas senaste fejd. Då tycks mig med ens alla dessa unga ansikten överdragna med spindelväv och stegen mullra underbart hemskt. Då ser jag den skam, som hänger över oss alla. Vi äro råttorna, som gnaga grunden i ett redan murket hus, och när vi icke hitta annat rov, gnaga vi sönder varann. Vår styrka ligger i gnagtänderna. Och här strör jag anklagelser åt alla sidor, jag som själv är en av förfallets frånstötande människor, en av råttorna. Jag tager tillbaka vad jag sagt.

Nej, jag tager det icke tillbaka. Jag samlar allt, vart ord, var axelryckning i ett jämmerrop över mig själv.

Han lyfte åter lyktan ur gallergluggen och lyste sig in i sitt arbetsrum.

Här ställde han lyktan på bordet, och utan att giva sig ro att tända lampan, började han teckna figurer och dräkter på olika pappersark och skrev flera brev. Ivern växte med var timme, och ännu när det dagades satt han vaken.

— Jag vill stanna. Jag vill kasta alla löften åt sidan. Vridande mina händer i en ångest, som förbränner mitt huvud, säger jag: Låt mig glömma alla föresatser. Låt mig känna mig hemma i den tid, där jag lever. Har hon ingen plats för mig bland sin vakt? Hon har sina trogna, kan jag icke få sätta mig ned hos dem som hos vänner? Jag går som i ett främmande hus, där ingen hand söker min, där ingen förstår mitt språk. Jag sitter till bords mitt i en ring av talande, utan att själv kunna tala med någon. Ensamheten växer upp omkring mig, och jag trampar fram och åter mellan rummets fyra mörka hörn. Jag kan se ut över en samlad människomassa, med känsla av att vara en uppstånden död, vars fränder länge sedan gått ur tiden, och vars boning jämnats med marken. Var tidning jag öppnar, var ny bok jag skär upp svarar mig: Gå bort i öknen och lev i din inbillning, om du vill leva. Här finns ingen bänk för dig. Och jag går och går, och när jag vill stanna, skjuter en osynlig hand mig framåt. Jag motsäger, jag upp-

letar ljussidorna hos det närvarande, som omger mig, och vill lära mig att få det kärt, men min vilja hjälper mig icke. Den osynliga handen skjuter mig framåt, och jag ser ej, var vägen ändar. Den osynliga handen räcker mig tankar och känslor, som jag aldrig söker, men som, en gång mina, aldrig slockna. Den höjer sig ur min faders och moders blod, ur egenheter, som flera led tillbaka tillhört redan döda, och den tvingar mig halvt till fatalism. Den är en andehand, som sträckt ur jorden uppfyller mig med redan förmultnades önskningar och leder mig dit den vill.

Redan tidigt på morgonen hörde han steg och röster i förstugan. Personer kommo och gingo, och dörren till den kammare, där kistan blivit inställd, gnisslade.

Han utvalde några av teckningarna framför sig och tog dem med sig samt gick dit ut. Vid kistan stod fader Paviani och flera yngre präster i en ring av svartklädda herrar. Det var så trångt att Hans Alienus måste stanna utanför tröskeln, och en vithårig man med guldbågade glasögon, ådrig hals och ett skägglöst, nästan gossaktigt ansikte, talade med hetta. Han slog vid var menings slut med knutna handen på den lår, som stödde kistan.

— Jag har en vingård vid Frascati. Där ville jag bli begraven, men jag får det icke. Jag ville att mitt lik där skulle brännas på en vedtrave, men jag får det icke. Jag är ända in i det minsta en fånge, fast kedjorna icke synas, och det enda jag förstår i min samtid är upprorslusten.

Hans Alienus räckte över hans axel sina papper till fader Paviani, och under ett ögonblicks tystnad föll han de andra i talet.

— Min herre skall bära den svarta långrocken, ropade han, skall jordas under samtidens pjollriga gravskrifter utan humor och udd. Förklarandet allena har skaffat sig frihet. Låt oss därför straffa oss själva med ett minneståg till ära för de tider, som ännu gåvo människan rättighet att v a r a. Vi skola bära denna kista genom gatorna och tvinga hela Rom att klappa händer.

VI.

Fader Paviani slår nya trådar i väven och bugar sig i stället för att uttala ett visst opassande ord.

Under de följande veckorna arbetades flitigt kring de långa slagborden i vindsvåningen uppe hos kostymfabrikören.

Betty stod lutad över teckningar och mönster och ritade eftertänksamt med nålen i blyertslinjerna och utdelade befallningar åt alla sidor. Rastlös verksamhet var ett behov för hennes torra lilla själ, och det var för henne en lättnad att komma ur den sysslolöshet, i vilken hon dåsat den sista tiden. Hon var livligare och gladare och sporrade med sin bestämda vilja alla de andra.

Genom de kupiga takfönstren föll dagsljuset på den glödheta bleckkaminen, de ljusblå, med limfärg strukna plankväggarna och alla de tygvåder och halvfärdiga dräkter, som i de mest olika färger lågo på stolar och bordskivor. Almerini själv och hans båda sorgklädda fröknar rörde sig av och an i det långa, men låga rummet, mitt i ett helt hov av förhyrda sömmerskor.

Fader Paviani kom ofta upp på besök och granskade och underrättade sig om allt med den största nyfikenhet. Någon gång hade han till och med två eller flera yngre präster med sig i sällskap. Det väckte därför heller ingen förvåning, då han tämligen tidigt en regnig morgon åter infann sig på sitt vanliga sätt, ehuru för tillfället utan ledsagare.

Han nickade vänligt, lade sin flata hatt på bordet och satte sig på en ledig stol med käppknappen mot hakan. Han samtalade en stund om den blida väderleken och de tidiga violerna. Därefter blev han med ens hemlighetsfull och sänkte rösten en smula, så att icke de främmande sömmerskorna skulle höra honom.

— Det talas mycket i staden om det här kostymtåget, begynte han, och det förefaller som vore det meningen att giva en tanke bakom kläderna. Undras mig nu, om jag förstått den tanken rätt?

Almerini rullade upp en bunt små treuddiga flaggdukar av vitt lärft. Mitt på var duk hade målats en djupröd blomma. Han pekade på den och svarade:

— Här ser ni tanken, min far, en pion, blomman som aldrig växer i rågen, aldrig kallas nyttig, men överglänser alla ensamt, därför att hon är skön.

Prästen nickade tankfullt och Almerini fortfor, slätande flaggdukarna med handen:

— När jag gav Hans Alienus idén till festtåget, kommo vi överens om, att tätt efter skaran

skall dragas en kärra lindad med grönt och fylld med hundratals flaggor av detta slag. Vilka som helst av åskådarna, som hylla den tanken, har rätt att taga en av dem och ansluta sig till följet. Men de som ogilla den, få, om det roar dem, i stället vifta med näsdukarna för den pappdocka, som kommer att föreställa den moderna anden. Det var mitt infall att...

— Men Hans Alienus har ju själv gjort upp ritningar och alltsammans, insköt Betty kantigt.

— Nåja, det kan ju hända. I din smak, Betty, blir i alla fall icke det hela.

— Jag håller vad jag lovar och hjälper med anordningarna, men på själva festdagen kommer jag att låsa mig inne. Jag vill icke stå och se på ett så pojkaktigt upptåg.

Prästen blev allt livligare, och hans ögon spelade.

— Jag tänker, utbrast han, men ännu tystare än nyss, att kyrkan, som till Guds och den heliga jungfruns ära, gjort så mycket för människornas skönhetsdyrkan, skulle kunna begagna sig av ert festtåg, och i den meningen är jag, oss emellan, ledd av en så hög person, att jag inte närmare vågar förklara mig. Ett antal förklädda yngre präster och gossar från kollegierna skulle ju kunna omringa kärran och tillägna sig flaggorna. Det hela kunde vändas till en politisk demonstration för den heliga stolen, som under sista åren förorättats så djupt.

— Ditåt syftade väl knappast Hans Alienus,

gentog Almerini eftersinnande. För all politik har han en pliring med vänstra ögat.

— Det kan icke hindra oss att ha vårt syfte för oss. Hans mening är att narra hela vårt soliga Rom att gapskratta åt den moderna anden och hylla pionflaggan. Det kunna vi till en del också vara med om. Vem har inte läst ett och annat om antiken! Det har till och med den tyske lärde.

— Ni har läst om antiken, min far, men Hans Alienus är antiken. Där ligger skillnaden.

— Det vill jag kalla mycket sagt, fortfor prästen muntert. Ert minneståg blir emellertid dubbelt lysande, om det får förstärkning också av kyrkans vänner...

— Däri har ni kanske rätt, och vi göra allt för att få det så yppigt som möjligt. Åtta hundra kostymerade skola deltaga, och jag har just på min lott att hyra folk, framför allt statisterna på teatrarna. Hans Alienus skickar var dag sin Giuseppe med en ny växel. Han är alldeles besinningslös, alldeles yr och skriver att penningen är intet annat än en anvisning på människosläktets hoparbetade skönhetskapital. Det är som lade han hela sitt liv i den triumfen, att få bjuda vår fädernestad på detta skådespel. Han offrar halva sitt möderne och skriver, att räcker ej det, så står också den andra hälften till tjänst.

— Skriver? Varför kommer han icke själv hit upp?

— Det är just något varpå vi alla undra. Han

skriver, att först dagen före minneståget ämnar han komma.

Betty lade en av teckningarna åt sidan och gick småsjungande till rummets andra ända.

Då fader Paviani:

— Jag skall själv gå och tala med honom.

Han steg upp och gick några varv bland de arbetande sömmerskorna, klappade den ena faderligt vänligt under hakan, och gycklade frimodigt och muntert. Då han kom nära kaminen, blåste han och pustade och nöp sig med båda händerna i kinderna till tecken, att kaminvärmen gjorde honom röd och het, och att han icke kunde fördraga den. Han strök över hjässan med sin blårutiga näsduk och frågade Giggia halvhögt, om hon själv kanske redan hade glömt bort allt, som hon anförtrott honom i S. Agnese. Den frågan fann hon så omåttligt löjlig, att hon blev alldeles röd, kastade armarna i höjden, skrattade och bad gång på gång, att han äntligen skulle säga vad han menade.

— Biktens hemlighet är helig, mitt barn, förklarade han i allvarlig ton och gned samtidigt händerna illmarigt.

Han nickade vänligt åt dem alla, stack sin långa käpp under armen, satte hatten på huvudet och sköt upp dörren med högra handen och lyfte sitt smidiga ben över tröskeln. Draget utifrån rörde hans vida rockskört, och med ännu en nick försvann han i trappan, där stegen av hans skor genljödo allt avlägsnare och snart tystnade alldeles.

Samma dag på aftonen gick Hans Alienus bland sina teckningar och många nedskrivna program. Några av dem hade han nyss avskickat med Giuseppe till Betty, vars rastlöshet nästan började ingiva honom aktning. Det blåste häftigt och det beständigt fallande regnet omgav huset med ett sus, som om hela byggnaden flutit på öppen sjö. Ett ljus brann på bordet, och några vresiga vedträn glödde i spisen.

— Det är märkvärdigt, tänkte han, att alla ord, i vilka stammen »skön» förekommer, så fullständigt kastats i vanrykte, att jag aldrig själv kan bruka ett sådant ord, utan att det för mitt eget öra nästan låter tillgjort och osmakligt. Så djupt sitter den moderna asketismen i oss alla.

Det bultade i detsamma på porten, och han spratt upp. Han visste icke varför, men det kom över honom en hemsk och obehaglig känsla. — Om det kunde vara Giuseppe, som glömt något och vänt om?

Han tog ljuset och gick ut i förstugan och öppnade porten.

Ute i mörkret stod en lång svart drypande gestalt. Det var fader Paviani, som emellertid utbytt sin käpp mot en stor regnskärm.

Han steg in och satte sig på husets enda stol, som han makade närmare spisen. Hans Alienus kastade ett vedträd på elden, som snart flammade upp och förlänade något besynnerligt sagoaktigt åt den gamle, vars smala ben bredde långa skuggor över golvet.

Med snusdosan i sin hand begynte fader Paviani att utan omsvep upprulla hela sin stora plan.

— Uttrycket det sköna, tillade han slutligen, passar ej rätt väl i min mun. Kristendomen hatade det, och från det hållet har vår tid ärvt samma fördom. Som ni hör, kan en katolsk andlig tala fördomsfritt.

— Då ni kom tänkte jag ungefär just på det, som ni nu vidrörde. Hela vårt samtal får en konstlad prägel, bara därför att vi måste bruka ord, som innehålla stammen »skön». På ord beror så mycket.

— Mot det vet jag råd. Var gång vi mena ett sådant ord, tiga vi och nicka endast åt varann. Gillar ni i övrigt de förslag jag gjorde?

Hans Alienus stod tveksam.

— Med vår hjälp, fortfor prästen, skall festen bli den mest stormande hyllning åt det (de nickade) som staden sett på tusen år. För att visa sin välvilja mot det gamla goda bruket att fira karneval, kommer den heliga fadern att inbjuda alla festtågets deltagare till en lysande måltid i Vatikanens muséer. Utanför i trädgården skola lika många fattiga bespisas.

Hans Alienus började åter sin brådskande gång upp och ned genom rummet, och fader Paviani hade icke heller längre tålamod att sitta. Han följde honom tätt i hälarna med långa steg och ivrigt viftande med sin snusdosa. Ena stunden talade han fort och utan uppehåll med beständigt stigande hetta, den andra tvärstannade

han och framviskade med sänkt röst dröjande ett ord med särskild tonvikt.

— Låt oss vara förståndiga, min son, sade han. Låt oss vara fördomsfria och toleranta. Jag är icke riktigt säker på den gemytliga föreställningen, att människosläktet nödvändigt skulle stå högre än någonsin just nu — just nu i min tid och fröken Bettys. Hela det tidsskede, som omfattar människosläktets liv intill våra dar, såg sin blomstermånad i antiken. Fast kristen, kan jag ej förneka det. Så tänker jag, och så tänker ni själv, det har jag hört. Låt oss dock tro, att vårt arbete, vårt förklarande och framför allt vår kristna lära sått för en ny och ännu längre sommar. Detta första stora tidsskede står nu i sin oktober, och världsskymningen bryter in. Men mörkret skall falla än djupare, endast upplyst av elden i ruinerna. Brandskenet från våra städers yppersta kvarter skall sträcka sig milsvitt inåt land. Den dagen kan vara nära eller vänta långt bortom ofödda släktled, men jag vet att den kommer, att eldskenet en gång skall färga gräset, under vilket mina ben vila. Då sammanstörtar den kultur, i vars sköte jag sett livet och i vars hägn min farfars far och min farfars mor en gång drömde sin första kärleksdröm och åkallande sin Gud insomnade på sotbädden. När jag ser mossa växa över denna kultur, som dock varit så rik på möjligheter och ännu i sitt förfall skänkt mitt korta liv så många stunder, som med stilla stjärnors glans betrakta mig ur det förflutna, fattar mig samma vemod som vid avskedet från en bostad, där jag levat lycklig,

och mitt i förstörelsen vaknar en åtrå att bekransa det, som går under.

Han hade stannat vid spisen med de knäppta händerna stödda på stolens träkarm. Hans röst darrade, och ljuset från brasan föll genom hans yviga vitsprängda hår och glittrade i ringarna på hans tunna fingrar.

— Men det närvarande är ett genomgångsrum, som vi måste beträda, och allt som är berättigar sig självt. Det berättigar sig självt, efter Gud tillstädjer det. Dock finns det ingen, som ej så fort som möjligt vill från det genomgångsrummet, och därför skulle alla ansluta sig till vår fest, om de blott hade nog tillförsikt till sina egna innersta önskningar. Det (de nickade) är livets försinnligade vilja och önskan, det är försinnligad ande. Därför kan för en gång också en andens tjänare ha rätt att hylla det (de nickade); därför är det något, vari alla partier för ett ögonblick kunna skaka hand. Minns ni, vi talade en gång om detta vid en kyrkfest? Då teg jag därför att ert talesätt stötte mig som kristen.

— Nu förstår jag er, min far, svarade Hans Alienus och böjde sig och kysste hans hand. Förlägen skyndade han därefter genast att tillägga: Det var en skyldig tribut åt era år och ert fördomsfria sinne.

Han kunde icke frigöra sig från en viss misstro, då han hörde fader Paviani genomgående begagna hans egna talesätt och synpunkter.

Fader Paviani tog honom under armen, och de gingo några slag genom rummet.

— Vi behöva penningar, sade Hans Alienus. Ni skall ställa er i spetsen för en insamling och särskilt vända er till de gamla romerska familjer, som alltid visat sin patriciska smak för det (de nickade). Vi skola trycka upprop och låta strö dem i droskor, i kyrkbänkar och teaterloger. Kan ni leda det hela till en demonstration för den heliga stolen, så är dock visst, att det först och sist skall förmå er fädernestad att än en gång vördnadsfullt hylla det, som vi beslutat att icke nämna (de nickade).

— Tidigt i morgon kommer jag igen med två yngre klerker. Vi få då ytterligare överlägga. — Hur ämnar ni själv kläda er, då dagen kommer?

— Jag vet inte rätt. Kanske kläder jag mig som pilgrim, och när kvällen kommer, går jag min färde öster ut så långt, att jag varken ser en skorsten eller hör en ångvissla.

Fader Paviani lade icke märke till hans svar utan räknade tyst på fingrarna.

— Åtta framstående personer kunna vi redan med säkerhet lita på, sade han. Det kommer att bli en dag utan motstycke. Här vill jag till en början visa er något, som en hög, en mycket hög person redan ställt till vårt förfogande.

Han tog plånboken ur bröstfickan och visade en växel på femtio tusen francs, men höll med handen över den påvlige sekreterarens underskrift.

Han steg ut i förstugan och letade rätt på sin våta hatt och sitt ännu drypande sidenparaply och försvann snart i mörkret och regnet. — —

Hans Alienus var ej längre som förr. Han hade blivit allvarlig, inbunden och människoskygg. Till och med hans ansikte hade förändrats och speglade samtidens oro, men tanken på det väntade minneståget gav honom icke tid att känna någon trötthet eller att avkyla sin inbillning.

Då han aftonen före festdagen enligt löfte steg in i Almerinis salong, fann han Elena vid sin »verkstad». Blommorna voro dock nu skjutna åt sidan, och hon var upptagen av att fastsömma paljetter på en gul jacka.

Runt omkring i rummet stodo de alltid lika stela och ogästvänliga förgyllda stolarna lastade med kostymer av alla slag. Asiatiska och grekiska dräkter lågo sida vid sida med sjuttonhundratalets bjärta knektrockar eller bruna munkkåpor, kräklor och bispmössor. På spiskanten stod en hjälm av bleck och i ena hörnet en sammanbunden knippa av röda käppar med vidhängande trehörniga flaggor av vitt lärft och en styv pion målad i mitten av var duk.

Hon steg upp från arbetet, men båda hälsade främmande. Hon låtsades förvånad, fast Betty på förhand berättat henne, att han skulle komma denna morgon och fast hon just därför ställt så, att hon satt ensam vid sin »verkstad».

Han upptäckte genast, att hon icke hade det fullkomliga yttre, med vilket hon framträtt i hans inbillning. Den solkiga kragen och var färgfläck på fingrarna stack honom genast i ögonen. Icke heller var hennes regelbundna ansikte mer tilldragande än andras. Den undergivna godmodig-

het, som hennes liv påtryckt det, föreföll honom i dag endast som en mask, och hennes blick hade en egendomlig skärpa.

Hon är ful, tänkte han, men yttrade samtidigt:

— Det var egentligen Giggia jag ville tala med.

— Hon ligger mellan lakan, och därför kommer varken hon eller jag att vara med i morgon. Hon har länge varit nervös och dålig.

Då Elena nu talade och under tiden lyfte en papprustning från en av stolarna, så att han skulle kunna få sätta sig, vek redan småningom den missräkning, han erfarit. Verkligheten blev otydlig, och hans återväckta inbillning ställde sig mellan honom och henne som ett färgat glas.

Han trevade med handen i sina fickor och framtog en grön pappask, som han öppnade. På bomullen inne i asken låg en järnring.

— Har du sett den ringen förr, Elena?

— Den har jag många gånger haft i min hand. Det var den, som Giggia gav dig i kyrkan. Tror du, att hon och jag, som äro så goda vänner, nästan som syskon, skulle ha några hemligheter för varann? Nåja, kanske att jag ej alltid varit öppen mot henne, men hon var varit det mot mig.

— Det är två händer på ringen, en vit och en svart, det trygga ljusets och det falska mörkrets. Vill du giva ringen tillbaka åt henne? Den svarta handen var min hand.

— Hur kan du sätta något sådant i fråga?

— Jag ber dig göra mig den tjänsten.

— Och jag svarar, att jag icke kan.

— Vad vill du då, att vi skola taga oss till? Märker du, hur skickligt ödet spelar sina kort?

— Du själv är väl närmast att säga henne... att lämna igen ringen.

— Jag borde vara det, men det är omöjligt.

— Ser du här. Icke heller du kan, och så vill du, att jag skall kunna, jag som dagligen mottagit hennes förtroenden.

— Varför har du icke uppriktigt sagt henne, hur det var?

Elena rodnade.

— Vad skulle jag ha sagt henne?

Han såg nu icke längre hennes solkiga krage och små brister utan endast sin egen inbillning, vilken omsvepte henne som en slöja.

— Kan du skaffa papper och bläck, skall jag skriva till Giggia om det, som vi länge sedan borde ha sagt henne.

Elena gick till den svarta ståpulpeten i rummets hörn och framlyfte ett nedplumpat bläckhorn, på vilket några skaft lågo bredvid en linnelapp att torka pennorna med. Hon satte bläckhornet på bordet och tog några steg mot dörren som för att gå, men hon visste mycket väl med sig själv, att hon ämnade stanna.

— Jag gör så mycket besvär, sade han. Men här finns intet bläck. Och så är det svårt att skriva brev utan papper.

— Det förekommer så sällan här i huset att någon behöver skriva. Ligger där icke en blyertspenna under linnelappen?

— Det gör det nog, men udden är avbruten. Om du hade en kniv.

Han drog en stol till bordet och satte sig. Hon gick fram till honom, men icke med sitt vanliga lugn utan hastigt och bestämt och räckte honom den kniv, som, prydd med två tranor, hängde fastkedjad vid hennes bälte.

Han slog upp kniven och täljde i pennan, men knäckte udden gång på gång. Slutligen kastade han pennan bland de tillklippta tygstyckena på bordet.

— Det är omöjligt, sade han.

Hon stod kvar, och då han höjde huvudet, såg han sitt och hennes ansikte i den lutade spegeln ovanför spisen, och båda förfulades av den uppbrusning, som han själv en gång just i detta rum kallat sjuklig och motbjudande. Samtidigt grep honom det hemska att se sig själv, att se rätt in i de kalla och främmande ögonen på den man, som var hans öde, som med sina egenheter befallde över hans liv.

— Detta skulle aldrig ha skett, utbrast han. Vi skulle aldrig ha talat med varann. Varför, varför skedde det?

Hon stod fortfarande kvar bredvid honom, och det undergivna lugn, som hennes beroende ställning i åratal lärt henne att bära, gav nu hennes sinnesrörelse ett drag av hårdhet.

— Vi blåsa upp bubblor till berg, tillade han efter några ögonblick.

De hade nu redan sagt varann så mycket, att det föll sig helt naturligt, att säga ännu mer.

— Aldrig har jag så plågats, berättade hon lågmält, som i går afton, då Betty anförtrodde mig sitt samtal med dig i vatikanska biblioteket. Då jag kom in i sovrummet till Giggia, som redan hade lagt sig, gick jag till sängs utan att tända ljus, men när jag så stod och drog upp min klocka med nyckeln, hörde jag att Giggia vände sig, och jag kände, att hon låg och såg mot mig i mörkret och undrade, varför jag inte kom fram och klappade henne som jag brukat, när jag suttit länge uppe och arbetat. Jag kunde inte förmå mig att gå fram till henne eller tala till henne. Jag tyckte, att jag inte skulle kunna förställa min röst, så att den lät naturlig som annars, och jag ville uppskjuta allt till dagen därpå, för att då i stället bli fullkomligt uppriktig. Det hade jag föresatt mig. Det oundvikliga måste ju i alla fall komma.

Han lade tillbaka järnringen i asken och gömde den i fickan, utan att han själv visste varmed hans händer voro sysselsatta.

— Somnade du sedan?

— Nej. Efter en stund började hon själv tala. Hon sade, att hon hela kvällen legat och grubblat över, varför du aldrig mer besökte oss. Det kändes så lugnande, påstod hon, att få tala förtroligt med någon, och det kunde hon bara med mig, som var hennes vän. — Jag darrade så på handen, att jag icke kunde hänga uret på spiken i väggen, fast jag mycket väl kände var den satt. Jag lade uret på nattduksbordet. Det pinsamma, som jag ryste för, ville icke låta vänta på sig ända till nästa dag. Men det fick icke komma

då genast. Hellre vad som helst. Därför narrades jag och sade, att jag inte heller förstod, varför du inte kom som förr, och att jag ingenting hört om dig. Men jag visste ganska väl, varför du ej kom.

— Talade ni inte mer sedan?

— Jo, när jag väl hade börjat att narras, tyckte jag, att det gick så lätt och att det lät så trovärdigt och förnuftigt, att jag redan inom några minuter hade gjort upp en plan att fortsätta och narras nästa dag också och låta allt ga som hittills. Jag förstod först då, att jag varit falsk och dubbel. Jag trodde inte egentligen att jag koketterat bakom hennes rygg, men alldeles säker på mig själv var jag ändå inte. Jag tyckte att jag ändå lekt en smula med elden och varit road av att göra det, men att jag inte kunde bära skammen att säga det till henne. Då jag hade lagt mig, började hon tala om, att det i alla fall var rätt lustigt att ligga sjuk, och jag visste ju, att för henne var allting lustigt. Om morgonen säger hon: Så skönt att få stiga upp. — Och om aftonen: Så skönt att få lägga sig. — Om hon icke vore så barnslig ännu, tror jag att jag skulle haft lättare att tala med henne och icke bekymrat mig så mycket om henne själv. Jag kunde höra mitt eget hjärta bulta, när hon om igen tog upp det plågsamma ämnet, men med halv röst, sådan som man brukar om natten.

— Nå, vad sade hon?

— Du var ju också road av hans sällskap, sade hon, och håller av honom som en vän. Gör

du inte det för min skull, Elena? — Å, jag vet inte rätt, svarade jag. Han är oss så olik. Vi få hålla till godo med livet sådant det kommer oss till mötes och i nödfall sitta och förfärdiga blommor, men han frågar inte efter, hur livet är, utan besluter på förhand hur han vill ha det.

— Var det allt du hade att säga?

— Jag minns nu inte vad jag fann på, men eftersom jag inte genast, när jag steg in, haft mod att taga god natt, kom det för mig, att det nu skulle vara ännu omöjligare att uttala det ordet vänligt och naturligt som annars. Tyst för mig själv försökte jag att säga det med olika tonvikt, och då gick det nog lätt, men jag visste, att så snart jag verkligen komme att uttala det, skulle det höras på ett helt annat sätt. För att icke låta varann märka att vi voro vakna, lågo vi sedan alldeles stilla och orörliga, men jag förstod ganska väl, att hon låg och stirrade i mörkret som jag. Tänk du, om hon börjat misstänka något!

— Det vore kanske det bästa.

Då jag somnade, drömde jag, att jag satt mitt på golvet, men båda mina armar hängde förlamade i knät och Giggia låg lutad över sängkanten och såg på mig. Hon pekade mot taket, och där brunno blå glaslampor i en oändlig rad långt in i mörkret. Men de blevo allt mindre och mindre och krympte till små kulor, som, uppträdda på en snodd, drogos allt stramare och stramare om min hals. Då kände jag, att jag måste skrika, men mindes, att om jag gjorde det, skulle hon höra det och fråga, varför jag jämrade.

Nu måste jag vakna, tänkte jag, och gjorde det också, men fick sedan knappast en blund. — Jag ryser för den natt, som kommer.

Hon kramade näsduken häftigt mellan fingrarna, medan hon talade, och vad hon sade uppfattade han på samma sätt, som då en yrvaken hör någon berätta och låter hela meningar glida förbi utan att förstå dem, men dessemellan uppfångar ett enstaka ord, och tycker att intet i hela världen finns till utom detta ord, som tar form av bokstäver.

Hennes uppriktighet hade endast närmat dem än mer mot varann, och den känsla av samvetsagg, med vilken de mötts och som så länge ställt hennes väninnas bild mellan dem, bleknade i färgen. Då han reste sig från stolen, gick hon ovillkorligt ett par steg åt sidan, liksom rädd för honom och för sig själv och den ensamhet, i vilken de befunno sig.

— Fader Paviani har berättat, att du redan i morgon till fots tänker lämna vår stad, och jag har längtat gränslöst att få träffa dig i dag, men endast för att taga avsked.

— Om vi icke bekymra oss om de krav vi ställt på oss själva, kunna vi bli två lyckliga människor.

— Vi lyckliga! — Hon skrattade bittert och började gråta. — Tro du mig, du är icke ämnad att bli lycklig. Mellan oss står en farligare medtävlerska än min stackars väninna. — Du skulle aldrig känna dig hemma i ett hem.

— Du tänker på hänglampan, gungstolen och saffransbullen. Jag har gått och levat mig in i helt andra tider, det är sant. Du menar, att det förflutna står emellan oss.

— Ja, det menar jag. Du är en bergtagen.

Det sträva i hennes röst hade försvunnit. Hon sade detta med ömhet och såg upp på denne man, som stod framför henne i den vårdade, men illasittande klädseln, som icke tycktes passa honom. I handen höll han de hopfällda glasögonen, som han i detta ögonblick icke hade mod att bära.

— Så få vi dra olycka över oss båda. Det som började som lek och inbillning, har blivit något vida mer.

— Det skall aldrig ske, svarade hon bestämt.

Hennes tunna näsduk hade blivit våt, och hon stack den under knapparna i klänningslivet och vred och misshandlade en spinkig grön blomma av papper, som låg på bordet.

— Giv mig den, sade han kort och med en anstrykning av barnslighet.

— Det skulle jag först göra, om jag inte längre trodde, att du en gång framdeles likgiltigt skulle kasta den, upptagen av helt andra önskningar än i denna stund. — Men gå nu. När som helst kan någon komma.

De hade så ofta varit lämnade allena, att ingen heller i dag kunnat förvånas över att träffa dem så, men därför att de icke längre voro endast två vänner, fruktade de att överraskas. Han

fann det därför också helt naturligt, att han måste gå nu genast.

Det föreföll honom som hade alla de hennes solbruna systrar, vilka han råkat på gamla avbildningar eller i böcker och i sin inbillning, stått emellan honom och henne, som hade han under själva golvet hört deras bullrande instrument och röster. Vår är du! sjöngo de. Det lönar till ingenting, att du sträcker din hand efter en annan. Vår är du!

De hörde genom väggen Jason inöva en glödande kyrksång, ledsagad av glasharmonikan. Isynnerhet glasharmonikans spröda toner ströko över deras nerver och gav förökad värme åt deras inbillning, så att de ville visa sig starka och smula sönder plågan, då de nu i varandras minne fastristade sitt sista förtroliga samtal.

Han betraktade henne länge och stilla. Därefter gick han.

Då hon blev ensam, tände hon genast de båda ljusen på sin »verkstad» och satte sig i stolen med sitt halvfärdiga arbete i knät, men hon fann ej nålen, fast den låg alldeles framför henne på bordskanten. Hon hade råkat i så häftig gråt, att hon icke kunde stilla den, och då hon efter en stund hörde, att förstugudörren knarrade och Almerini kom hem, slet hon upp ett långt stycke av det redan sydda för att han skulle tro, att hon upptäckt en oriktig söm, som måste göras om.

Då han såg att det lyste i nyckelhålet, steg han in.

Han var klädd i frack, och skjortbröstet var

nedspillt. Han hade röda fläckar på den kalkbleka pannan, och det visade sig, att han bar peruk, ty håret satt snett. Det märkte han själv och försökte jämka det rätt igen och strök fram det vid båda tinningarna, men han makade alltsamman åt orätt sida, så att peruken kom ännu mer åt höger.

Han slog genast an en smeksam ton.

— Sitter lillan ännu så sent vid sin verkstad?

Elena nickade med en otålighet, som hon påtagligen bemödade sig om att göra så skönjbar som möjligt, och hon försökte vända sig så, att hon fick skugga över ansiktet. Under tiden slet hon häftigt upp ännu en brakande söm.

När han nu böjde sig ned för att taga henne under hakan, halkade han i stället förbi den med handen och knep med fingrarna i tomma luften. Hon förstod att han hade druckit för mycket.

Hon bullrade med saxen mot bordet, värjde sig och sprang upp från stolen.

Han gick några steg efter henne och vaggade en smula i kroppen för var gång han satte fram foten. Slutligen stannade han och lade armarna i kors med följande ord:

— Låt oss aldrig gå förbi ett dukat bord utan att taga för oss av de bästa rätterna, aldrig vila ut i en trädgård utan att bryta den präktigaste blomman. Ända in i medvetandets yttersta timme måste vi annars ångrande fråga oss: Varför bröt jag inte den blomman? Hon vissnade i alla fall efter några dagar, och i evighet skall aldrig

mer den blomman kunna plockas av en längtande hand.

— Allt det där har jag ju under det sista året fått höra var dag. Jag kan det utantill.

— Klockan där på spisen ger mig rätt att tala som jag gör. Jag kan aldrig förlika mig med högröstade ur, men Elisabetta ärvde klockan efter sin far. I pickandet hör jag tidens taktfasta gång, och jag vet, att verkets hjul vända sig under den vagn, på vilken jag själv rolöst drages framåt. Var morgon tänker jag: Måtte dagen gå fort! Och går den för långsamt, blir jag missbelåten. Om hösten längtar jag till våren och om våren till sommaren. Beständigt längtar jag framåt, men mot vad? Är det mot den dag, då jag sjunker hop till en motbjudande massa, då till och med mina närmaste bli rädda för mig, då jag skall bäras bort i en lår och grävas ned utanför staden på en plats, där ingen törs gå förbi sedan det blivit mörkt? Där skall jag sedan ligga till evig tid.

Fläckarna på hans kinder fingo djupare färg och han tog ett par steg framåt alltjämt med korsade armar.

— När den döde så har varit borta tio eller tjugu år, förlorar han hemskheten och blir helt enkelt något likgiltigt. Om några minnas honom och hans gammalmodiga kostym och sätt, tala de smågycklande om honom, när de sitta vid brasan, och han, den döde, som dock genomkämpat ett liv liksom de, blir föremål för munterhet och gyckel.

Almerini försökte taga fast i Elenas arm, men hon drog sig undan honom runt bordet.

— Kan jag aldrig få vara i fred?

— Livet är kort, mitt barn. Om ett par år är du trettio, och då är livet förbi. Hellre vara fullkomligt lycklig en afton, och sedan gå under, tigga, släpas till ett häkte, dö i trasor vid grannens port, än krypa i trettio grådisiga år, utan annan lycka än den lilla, som du snålar dig till vid lägenhet.

Först efter sedan han redan sagt detta, kom det med ens för honom, hur han, då hon nyss svarade, hade hört på hennes röst, att hon var förgråten. Han tappade helt och hållet tråden i sin tankegång och såg på henne.

— Har det varit någon här? frågade han.

— Nej! svarade hon.

— Då har du kanske suttit och tänkt på Jason, stackarn? Han slår oss alla ur brädet.

Almerini pekade mot väggen, genom vilken sången och glasharmonikans tunna ljud ännu hördes från Jasons kammare.

Hon insåg just då hon väl redan hade svarat, att hennes uppenbara osanning var det mest förrådande ord hon kunnat hitta. Därför skyndade hon genast att tillägga:

— Jo, Hans Alienus var här en stund.

Hennes båda motsägelser väckte hans misstro. Han blev eftertänksam och plockade med fingrarna på det framkammade håret vid tinningen.

— Det är märkvärdigt vad fruntimren äro dygdiga mot den ena, när de ha odygder för sig

med den andra. Nåja, jag börjar nu förstå ett och annat, och Jason, som under sista tiden haft förunderligt väl reda på allt, som sker här i huset, har nog låtit påskina ett och annat. Giggia har ju förtrott mig redan för länge sedan, att hon givit Hans Alienus en järnring eller hur det nu var, men han är självhärskare, en stat i staten, och kanske tillåter han tvekärlek i sin stat. Jag vill inte påstå, att jag förbjudit sådant i min. För övrigt är kanske felet mitt, efter jag brukat vägleda honom i hans sätt att tänka och se. Jag har hjälpt honom till en egen livsåskådning, varför skulle han inte också ha sin egen moral! Har du sett efter om portmonnän med hushållspengarna ligger kvar i ståpulpeten?

Elena gick hela tiden undan honom runt bordet, och slutligen satte han sig i stolen som hon lämnat. Han förlorade återigen tråden i sin tankegång och utbrast med rörelse:

— Jag har kanske varit svagare än det egentligen ligger i min karaktär att vara, fast jag inte låtit någon ana det och därför heller ingen tror det. Man brukar ju tala om min energi, och jag vet också, att vill jag, så kan jag bli en ny människa. Vad jag menar, får lillan först veta i morgon. Det blir en stor och oväntad överraskning för er alla. Men en sak tänkte jag tala med lillan om redan nu i afton.

Han satt med armbågarna stödda på karmen och händerna knäppta över bröstet, och allt emellanåt vände han ansiktet mot det närmsta ljuset och stirrade stelt i lågan.

— Du är fattig, och det är jag också, men när jag en gång får mitt arv, kan det bli annorlunda. Du bör tänka på att bli försörjd och komma ifrån din beroende ställning, och du vet, att jag alltid hållit av dig. Diavolo! Om jag hållit av dig! — Därför frågar jag dig, Elena, om jag inte kan få säga godnatt med det hoppet, att du en gång framdeles skall bli för mig, vad Elisabetta varit. Men du kommer att få vänta en tid, det förbereder jag dig på, för först och främst vill jag bli en ny människa. Nå, vad svarar du mig nu?

— Kanhända! sade hon utan ett ögonblicks betänkande, som om hon sedan långt tillbaka varit beredd att få denna fråga och redan vägt och prövat den och tvungit sig att besinna sin hjälplösa fattigdom, sin förödmjukande ställning i en annans hus. Tala bara inte mer om saken i dag. Inte i afton. Utan låt mig gå nu.

— Lillan har ännu Hans Alienus i huvudet, mumlade han. Men kan hon tänka sig en Hans Alienus som gammal? Det kan hon inte. Också bli Hans-Alienusar sällan gamla.

Då hon märkte, att han åter stirrade stelt i ljuslågan, gick hon raskt till dörren och lämnade honom. Men en lång stund stod hon i den mörka förstugan, innan hon kunde betvinga sig att lägga handen på låsvredet och stiga in i sovrummet, där hon visste att Giggia låg och väntade henne.

Almerini vände huvudet mot dörren, som hon drog igen efter sig, då hon gick. Så blåste han ut det ena ljuset, som brann i pipan, tog blyertspennan från bläckhornet och formerade den

och skrev ett brev på ett papper, som han framletade ur bröstfickan. Ibland sprang pennan med iver utefter raderna, men en annan stund lade han den åt sidan och grubblade. Till sist slöt han brevet med hjälp av gummiflaskan, som stod på Elenas »verkstad», och skrev utanskriften. När han var färdig, lyfte han en av de tunga karmstolarna mitt på golvet och lade brevet på sitsen med utanskriften uppåt. Därefter tog han det ännu brinnande ljuset och gick ur rummet.

VII.

Hans Alienus blir påvlig nuntius.

Först om morgonen, när tuppen gol på gården bakom grannens vinstuga och slipade sitt gula näbb, vaknade Hans Alienus.

Han steg upp och pådrog den pilgrimskåpa, som han burit den första löftesaftonen och som icke var av brunt utan av vitt kläde. En i rött tyg utskuren pion var fastsydd på kappkragens vänstra snibb. Medan han ännu klädde sig, öppnades husets port av någon, som ej gav sig tid att fatta klockströngen.

Det var Jason. Han sköt Giuseppe åt sidan och gick rätt in i sovrummet och pekade på Hans Alienus med orden:

— Du har skulden!

Jasons bleka ansikte var upphettat. Han andades häftigt, och det glänste i ögonens små svarta springor. Hans späda stämma var vass som ett falskt stråkdrag på en fiol.

— Till vad har jag skulden? frågade Hans Alienus och fortsatte att kläda sig.

— Till alltsamman. Almerini har rest. Hela huset är upp- och nedvänt.

— Har han rest? Vart har han rest?

— Han har lämnat ett brev till mig på en av stolarna i salongen, och i brevet står, att han reser till sin rika kusin i Australien. Men kusinen är en fattig skomakare. Den rikedomen är ett rent fantasifoster, det kan jag säga dig.

— Det misstänker jag också, men inbilla dig rik och du är det.

— I ett år har han lånat och lånat av mig. Det är jag som uppehållit hela familjen. Nu vill han resa dit ut och gottgöra skadan genom arbete och sedan gifta sig med Elena. Liksom om han kunde arbeta! I brevet slår han kring sig med stora ord om hederskänslan och sin kända energi, men jag känner honom. — Res upp i bergen och predika din glada lättja för getherdarna; för oss andra duger den inte. Den duger inte ens för dig själv.

En obesvärad röst hördes ute i arbetsrummet, och Jason lyddes förtretad.

— Det är Betty, flöjtade han. Jag såg henne på gatan, men gick om henne för att få tala med dig i fred. Hon är ju ett utmärkt fruntimmer och den enda av dem där hemma, som inte tappat huvudet, men vad har hon nu här att göra?

Hans Alienus skyndade att draga om sig kåpan och vira om repet kring livet och gick ut i det yttre rummet med Jason.

Betty halvsatt på bordskanten och ritade med

sitt parasoll på mattan. Därefter höjde hon pekfingret och långfingret sägande:

— Jag trodde det skulle sluta illa, men inte så illa.

Då Hans Alienus ingenting svarade, sänkte hon den höjda handen och fortfor:

— Elena smög sig ut ur Giggias rum tidigt i morgse och kom in till mig. Hon fick ett anfall av gråt och ligger nu på min soffa. Du måste följa mig dit upp så snart som möjligt. Jag dömer ingen, men kan jag vara någon av er till nytta, så önskar jag intet bättre. Jag vet inte, men mig förefaller det som lagade ni i ordning en storm för just ingenting.

Nu Hans Alienus:

— Det är just vad jag också tycker. Om någon kysste en italienska i en kyrka och så i morgon skulle råka att kyssa hennes kusin i en annan kyrka, behöver nu det tagas så högtidligt att alla tre bli olyckliga. Kunna de inte lika gärna sorglöst tala om alltsammans glada över sin ungdom och tacksamma mot livet. Tänk dig Sardanapals munterhet, om någon sagt honom, att han skulle känna sig olycklig, var gång han kysst ett nytt fruntimmer.

— Hans Alienus är så många hundra år äldre än Sardanapal, att han inte tål vid en slyngelaktig tvekärlek. Det ser du själv, efter det till sist i alla fall blev e n och inte två, som fångade dig. Men det lyster mig veta, om din kärlek för denna enda är den stora djupa, vilken kommer förhärjande som skredet.

Hans Alienus teg.

— Se där, fortsatte Betty. Det är därför jag menar, att ni röra upp mer skum än nödigt. Allt är ju smått och grått.

— Begär icke, att vi adertonhundratalets småmänniskor skola bära känslor, som i något avseende likna skredet. Men just därför att vårt liv flyter så blackt, ta vi vara på småsaker och utarbeta dem till stora sorger. De kroppsliga plågorna äro långt förfärligare än vi vilja tillstå, och därför täcka vi över dem, men överdriva i stället de andliga, som hjärtligt roa oss och medföra en känsla av lust. De äro en krydda, och därför särskilt eftersökta av raffinerade naturer. Vi löpa kapp om att få säga oss ha sörjt mest, och de begåvade hinna främst. I ett så förtroligt ögonblick som nu kunna vi ju i tysthet lyfta på slöjan och tillstå, att människorna till och med i våra dar äro långt gladare än de våga berätta. De flytta till och från sina sommarnöjen, de spika upp tavlor och gardiner, de ha sina banksedlar, sina roande sysslor. De sitta i dörrarna och smacka på sina tobakspipor. Men till det yttre bevara de gärna ett kvalfullt allvar, emedan det gör det hela mer retande, och det är ett farligt vågstycke utan like att se saken så uppriktigt som vi nu. Vilket nöje bereder det dem ej att göra sig gällande, att angripa varann i tidningar och från talarstolen, att brista i skratt och gråt, att uppträda i livets skådespel utan att kunna slå bort tanken på graven? Allt efter som förvecklingarna bli mer tragiska, förstoras också nöjet. Läs domstolsprotokollen vid Gustav III:s

mord, och du märker den nästan skolgosseaktiga äventyrslust, som drev Anckarström att smyga omkring med sin pistol, och det nöje, som den dramatiske snillekonungen erfor av att dö stort och förlåtande. Läs om Napoleons samtal med Las Cases, då de voro allena en av de första aftnarna på Sankt Helena. Det är ett aktstycke, som, omsatt i vers, borde upptecknas på pärmarna till livets historia. Lägg märke till, hur han erkänner, att människorna skola förstå honom bättre därför att han blivit tragisk, och med vilket halvdolt nöje han ser hän över sin egen undergångs stora linjer. Napoleon är kanske den människa, som i vårt århundrade roat sig mest. Du minns hur hans hisnande munterhet emellanåt flödade över i kvickheter. Nå, skall du inte motsäga ett så långt tal? Skall du inte påstå, att jag har orätt?

— Du har kanske rätt, svarade Betty, och jag har aldrig något emot att undersöka.

— Undersöka är ett ord pour les sages femmes och icke för karlar.

— Nu börjar du bli dig lik igen, Hans Alienus. Får du predika ännu en stund, går du visst genom krisen lättare än jag trodde. Men jag spår, att dina lyckligaste dagar äro räknade.

— Det spå alla med oförställd munterhet. Men hur mycken sorgstimulens för hela livet kunna icke Elena och jag pressa ur det, som nu skett! Vi ha fått en stor salongssorg att leva för, liksom fordom en gammal tant fördrev tiden med att hålla sin fontanell öppen. Bara vi inte under årens lopp

glömma oss ibland. Har du sett en martyr, när han spisar färsk gurka på smörgås?

Betty såg ned och ritade med parasollet streck och rundlar på stengolvet.

— Känner du aldrig någon längtan till ett hem, sade hon, och till att fortleva i släktet?

— Om jag komme att fortleva i släktet i form av till exempel en jäktad postmästare, skulle det vara en så stor lycka?

Han drog fram husets enda men vackert snidade stol för att erbjuda henne den, men då hon icke gjorde någon min av att ämna mottaga den, gled han själv ned på träsätet, tungt och ofrivilligt som tryckt av en stark arm. De sista dagarnas själsspänning övermannade honom med trötthet. Håret, som han ännu icke hunnit ordna, föll i pannan, och pilgrimsdräktens vida kappkrage, som han icke hunnit häkta, slog upp så att halsen blottades ända till nyckelbenet.

Betty betraktade honom och sade efter en stund:

— Jag har Hans Alienus så klar för mig som ett brutet brev. Liksom en sportsman för ro skull slår vad om att simma så eller så långt mot strömmen, slog du vad om att gå i motsatt riktning mot flertalet av din åldersklass. Det var ett lustigt puts, som i början stärkte och uppfriskade dig, och du övade dig att se allt nytt på avigsidan och allt gammalt på rätan. Men efter hand blev leken allvar, föresatsen blev övertygelse, blev ett rullande klippstycke, som rycker dig med sig, utan att du själv längre kan hejda det. Nu har du

varken rot eller fäste. Så kom nu detta med mina båda väninnor. Och likväl! Ingen hade det från början bättre förspänt än du. Om en enda människa kunde leva helt lycklig, måste denna enda vara du. Nej, vänta och låt mig tala till slut. Du vet med dig själv, att det är som jag säger, men vill i det längsta gömma dig bakom talesätt, som göra det till något smått och grått. Men det är inte smått och grått. Så länge det var det, gick du i ett modstulet kvalm, men allt som olyckan förstorades, fick du igen din spänstighet. Det är skredet, som kommit från alla sidor, vart du vänt dig, och just därför att det är skredet och inte något smått och grått, hittar du en vederkvickelse i själva motståndet.

Han sprang upp från stolen och började åter sin brådskande gång fram och tillbaka. Hennes ord hade satt hans inbillning i rörelse, och därmed gav också trötthetен åter vika. Motgången hade störtat över honom som ett brakande regn av stenar. Ena stunden sökte han att krama dem till intet och den andra att låta dem falla på hans huvud med hela sin tyngd. På samma gång såg han klart den egendomliga glädje, som låg på lur bakom allt detta tummel.

Han grep en bunt fullskrivna papper från bordet och knycklade den samman till en boll, som han kastade i spisen och satte eld på med några tändstickor.

— Det var mina anteckningar om förkristna musiken. Ser du något här på golvet, Betty?

Hans röst lät nästan upprymd.

I skenet från det brinnande papperet glittrade något på de rödbruna tegelplattorna.

— Det är skärvor efter mina glasögon, som jag kastade i golvet i natt. För att de skulle gå riktigt i stycken, satte jag klacken på dem. Bågarna kramade jag hop och lade i Giuseppes sophink. Låt oss nu gå upp till Almerinis, innan samlingen till minneståget skall begynna. Du följer väl med oss, Jason, gossen?

Jason såg på honom.

— Jag vill inte vara med om den uppgörelsen. Jag får ändå nog på min lott, för det blir i alla fall jag, som får underhålla hela familjen till dess Almerini med sin kända energi hittar rätt på sitt förnuft igen. Jag förstår dig inte, Hans Alienus, men det förstår jag, att du kommer att förlora två flammor på en dag. Tänk om Sardanapal råkat ut för en sådan malheur!

Jason tog hatten och gick mot dörren, men ju närmare han kom tröskeln, dess långsammare blevo stegen. Slutligen vände han sig tvekande.

— Du har ofta förtretat mig, Hans Alienus, men i alla fall... Vi se varandra kanske aldrig mer.

Han räckte honom sin vita och fylliga hand. Därefter gick han.

Hans Alienus knackade på blinddörren till köket och ropade på Giuseppe för att taga avsked. De omfamnade varann flera gånger, och Giuseppe ruskade honom häftigt samt slog sig för bröstet och skakade missmodigt på huvudet. Slutligen blev han lugnare och fick ett eftersinnande ansikte.

— Skall ni verkligen nu genast gå från alltsamman? frågade han. Skall ni inte taga något med er utan gå som en fattig sate? Och alla böckerna? Och ert linne då?

— Du får allt, som finns här, Giuseppe.

Giuseppe svarade icke något utan stod lika allvarlig och funderande. Hans Alienus iakttog honom noga, ty de hade levat nästan som två vänner, och han kände, att knappast något skulle gräma honom djupare, än att denne tjänare stod känslolös. Hade han varit en främling här som allestädes, och skulle ingen människa sakna honom, då han gick, ingen känna tomhet, när han var borta? Han trodde sig märka, att Giuseppe helt och hållet var upptagen av sina tankar på allt det, som han nu skulle få, pannorna, bordet, madrassen stolen, myggtältet och linnet — allt det för vars skull han ansåg det klokast att gifta sig.

Hans Alienus omfamnade honom ännu en gång, nästan med otålighet, som hade han velat väcka honom, och därefter gick han med Betty ur de rum, som han kallat ett hem.

Nedkommen på gatan vände han sig åter och åter, för att se på Giuseppe och nicka åt honom. Denne hade följt honom ända till gårdsporten och såg från trappstenen efter de bortgående. Han gjorde en missmodig och ogillande åtbörd med högra armen, mumlade något för sig själv och fortfor beständigt att skaka på huvudet. Så kom han ihåg något, troligen vattnet som stod på elden. Han knäppte med fingrarna och vände sig och drog igen porten bakom sin rygg.

Då Hans Alienus rörde vid låsvredet på Almerinis förstugdörr, öppnades denna ögonblickligen av Elena, som väntande stod innanför. Hon var alldeles förgråten och i häftig sinnesrörelse.

— Ni har dröjt, viskade hon. Här har jag stått i väl en halvtimmes tid, och var gång jag hört steg i trappan, har jag gläntat på dörren och trott, att det var någon av er som kom. Giggia har stigit upp i dag och sitter inne i salongen. Hon har frågat Giovanni efter mig, men jag ville inte gå in ensam. Jag ville, att ni skulle vara med båda.

— Låt oss ta ut steget med ens, innan vi hinna att besinna oss längre, svarade Betty och öppnade dörren till salongen.

Alla tre stego in.

Giggia satt på Elenas vanliga plats vid »verkstaden» i det svala grönaktiga ljus, som strömmade in mellan de slutna fönsterluckornas spjälor. De många kostymerna och flaggorna, som dagen förut givit rummet utseende av en handelsbod, voro redan avhämtade, och de tomma stolarna stodo utefter väggarna, stelt och ogästvänligt som fordom.

Giggia hade en gulrandad vit filt om fötterna och var ännu blek efter sin sjukdom. Men då hon nu vände sig åt sidan och såg Hans Alienus och Betty, färgades hennes ansikte av den mest oförställda glädje. Hon kastade filten och sprang upp, med ens frisk, och räckte dem sina knubbiga händer med de skrattande groparna vid knogarna.

— Vet ni vad, jollrade hon smeksamt, vi ha

varit bra enfaldiga i alla fall, som så länge låtsats att leka blindbock. Eller vad menar du själv, Hans Alienus? Du kan väl ändå tänka dig, att jag inte varit någon otillgänglig sparbössa för hemligheter.

Hon var så föga hemma i konsten att skyla sig bakom sitt ansikte, att de klart kunde läsa hennes tankar, och medan hon talade blev hon förvånad och undrande, då hon såg på Elena.

— Jag har förstått, fortfor hon, att Hans Alienus hållit på att omskapa sig till en arbetsmänniska i Bettys smak, och däråt har jag haft mycket roligt, om jag skall vara uppriktig. Men han ser nästan hemsk ut i sin svårmodiga pilgrimskåpa. Är det min fars avresa, som gjort er oroliga? Jag ser att något är på färde. Det har väl inte skett någon olycka?

— Olycka? Hur kom du på ett sådant ord? svarade han, men hans röst förrådde honom.

Betty hade stannat vid spisen, liten och rak, utan att ett ögonblick förlora sin säkerhet.

— Jo, här har skett en olycka, som ingen rår för, som omständigheterna framkallat, yttrade hon. Vi ha... Ja, vad skall jag egentligen säga? När jag börjar riva i härvan, finner jag ingen början.

Nu Hans Alienus:

— Det är egentligen ingenting som skett. Och ändå! Det är mer än det förefaller.

Han kunde icke reda sina tankar. Ett ögonblick lät hans inbillning åter allt synas smått och grått, men därefter svepte hon allt i ett förmör-

kande moln, där allt förstorades, och på nytt tyckte han sig höra under själva golvet, där han stod, urmodiga instrument och ett mummel av röster, som sjungande upprepade sitt: Vår är du.

Han gick några steg fram mot Giggia och drog ur fickan den gröna pappasken med järnringen, som hon i Gudsmodersbildens åsyn lämnat honom till ett vårdtecken. Hans egna tankar klädde sig tyst i dessa stränga och allvarliga ord, och det sköra band, som knutits mellan honom och detta barn, syntes honom så starkt, att det icke kunde slitas utan att lämna oläkliga ärr. Hade det nu varit för två tusen år sedan, tänkte han, då hade jag endast skickat Almerini en måttlig summa och därefter hämtat de båda flickorna på en vagn, förspänd med oxar, som hade förgyllda horn. Så hade jag småsjungande kört dem hem till mitt hus, och alla hade vi varit bekymmerslösa och glada. Och nu står jag här så ömtålig, att om en lekande hand snuddar vid mig, slår den djupa sår. Och om icke den, som slagit detta sår, den allena, just den, följer mig, är jag icke tröstad genom att få den andra eller många andra. Är detta endast ett infall, eller vad är det? Det finns hundra tusentals kvinnor ensamt i den stad, som ligger här omkring mig. Jag kan hit in höra deras steg på gatan. Många äro rikare utrustade än den enda, som jag nu tänker på, och jag kan inte tänka på någon utom denna enda.

Hans hand darrade lätt, så att ringen rasslade mot locket. Han räckte Giggia asken och sade sakta:

— Den vita handen gav ringen med förtroende åt den svarta handen, som bedrog. Nej, icke bedrog. Jag vet icke varför det ordet föll mig på läppen... Eller var det kanske det rätta? Jag har ingenting att säga dig, ingenting att berätta. Kan du förlåta oss, mig och Elena?

Det var icke så han hade ämnat att uttrycka sig, men han var icke längre herre över sitt ord.

Giggia stirrade honom stelt i ögonen utan att göra någon rörelse för att mottaga asken, och han kunde icke längre läsa hennes tankar som nyss. Han visste icke ens, om hon hade förstått, vad han sagt eller velat säga. Det tomma uttryck, som frös fast över hennes ansikte, redan då han började sin förklaring, dröjde oföränderligt på samma sätt som ett stannat urs visare, död och förlamad, utpekar ett redan förlidet klockslag.

Hon gick tillbaka till den lappade och urblekta karmstolen, som med sin rödnötta förgyllning liknade en drottningtron i fattigdomens rike. Där satte hon sig tungt, som hade hon blivit tjugu år äldre under de korta ögonblick, som förflutit sedan hon nyss reste sig.

En lång stund ruvade i rummet den tystnad, som träder över tröskeln, då människor, om vilka man tänkt högt, blotta sin osannhet och svaghet, sin obetydlighet. Som när en lampa plötsligt tänds i mörkret, såg hon med ens i full klarhet alla omkring sig.

— Räck mig din hand, Elena, sade hon kallt.

Elena, som alltjämt stod bortåtvänd vid fönstret, skakade nekande på huvudet.

— Varför vill du icke göra som jag ber dig, Elena?

Elena vände sig och gick fram till henne och gjorde som hon bad.

Då sade Giggia:

— Hans Alienus, räck mig också din hand, så att jag får lägga den i min bästa väns. Jag står ingen i vägen.

Elena drog häftigt tillbaka sin hand.

— Inte det! Om du först hade slagit mig i ansiktet, skulle jag kanske ha kunnat det, men inte heller då.

Han stod blek, med ett strängt drag över ögonen, och hans rörelse band hans tunga. Han nickade endast flera gånger åt dem alla. Men när han gick till dörren, var hans blick så skymd, att hans trevande hand icke fann låsvredet. Betty gick fram och öppnade.

— Jag fruktar, sade hon, och hennes röst var icke längre lika lugn, att liksom våra glada löften så snart föllo till intet, så kommer det att under hela ditt liv gå allt, som du vidrör.

Utför trappan gick han i början långsamt, men för vart steg som förde honom längre bort och allt bittrare lät honom känna saknad efter det, som han lämnat, gick han fortare och fortare, i trots utmanande livet. Han visste, att det fordom, som ställt sig mellan honom och de andra, beständigt skulle resa sig mellan honom och var människa, som han ville kalla en vän, var dörr, bakom vilken han sökte ett hem.

Runt omkring honom i trappan knuffades kostymerade, som klätt sig i vindsvåningen, och nu begåvo sig ned till torget, där minneståget ordnades. Det skulle sätta sig i rörelse redan om tio minuter.

Nedkommen på gatan hörde han en fönsterlucka rassla, och i detsamma föll, rätt framför honom på stenarna, den fula gröna pappersros, som han bett Elena om föregående afton. Han tog upp den och virade fast ståltrådsstjälken om det grova snöret mellan pilgrimshattens musslor. Men vilkens hand, som hade kastat den, det fick han aldrig veta.

Han uppsökte sin plats i högtidståget, och icke långt därefter gav en gäll hornstöt tecken till uppbrott.

Sedan det berömda dödståget i gamla tider hade aldrig ett karnevalsstreck så ihärdigt bultat på alla hus och så samvetslöst lockat de flitigaste från sina göromål, som i dag. På Corson voro de med kulörta tafter klädda altanerna överfyllda av åskådare, och i villervallan nere på gatan hade gendarmerna svårt att upprätthålla ordningen. Det påstods till och med, att den heliga fadern själv, hemligt civilklädd, höll med en kupé vid hörnet av Via San Giacomo, ehuru andra sagesmän funno troligt, att det endast var en av hans högre tjänstemän.

Så långt ögat såg böljade snart i solskenet Corson av dräkter, och blomsterkastningen stannade av. Främst bars det otrikoliska Zevshuvudet av gips samt den uppgrävda öppna kistan. Runt om-

kring gingo barn, som endast hade svarta hundfällar om livet och violkransar på håret, men för övrigt voro nakna. De slogo små förgyllda lyror, som endast hade en sträng, men alla instrumenten voro stämda i ackord, som taktfast och oföränderligt klingade, var gång de spelande småttingarna satte högra foten i marken. Så följde i skiftande vimmel historiens olika tidsåldrar, sådana skönhetsdriften, vars brusande flöde lyfte allt levande framåt, låtit dem uppträda med lutor eller svärd, pinjekäppar eller pilgrimsstavar och uppfyllda av vek innerlighet eller av jublande levnadsmod. Stadens äldsta ätter hade utlånat sina klädkamrars familjereliker, sina himlar med fjäderbuskar i hörnen, sina förfäders rustningar, bärstolar och tunga karosser. Det sjöng av glädje ur alla dessa syner.

Åtta vuxna män, som icke heller hade annan klädnad än en svartraggig hundfäll, höllo på seniga armar en bår med en rundkarmad vit stol. På denna satt med korsade fötter och händerna på karmen en tjugutvåårig bondkvinna, som endast bar en hundfäll om höfterna. Den räckte tätt upp under bröstet, men icke fullt ned till knät och sammanhölls om livet med en rem av guldläder. Det linfärgade raka håret hängde över de gulbruna kraftiga axlarna och armarna, och runt pannan och nacken hade hon en ring av stränga vita kamelior. En halmkärve låg som pall under hennes häl.

Till en början hördes några pryda rop av missnöje, och en gendarm med ful uppnäsa trodde

sig förpliktad att skrida in. Men han blev genast trängd tillbaka, och snart glömde åskådarna den ovilja, som de ansett sig böra hysa, men som i själva verket ingen kände. I stället bredde sig, var båren nalkades, en vördnadsfull, högtidlig stillhet, och en bildhuggare, som stod på en bänk invid husväggen, brast i tårar.

Bakom båren dansade, skylda med panterskinn, tolv negrinnor från Tunis, och deras skrällande tamburiner och gälla rop voro det enda, som på en lång stund bröt tystnaden.

Men alla de olika gestalterna hade strött aska på sina kransar eller sitt hår, och vid fötterna slamrade kedjor, som släpade med sig de kastade violer, som trampats till döds i gatans röda sandmylla. Högt bakom dem red på ett papplokomotiv han, som övermannat dem alla, triumfatorn, den moderna anden: ett helt och hållet svartklätt beläte av papp. Det hade glasögon, långbyxor, långrock, grova solida snörkängor och skorstenshatt. En blytung tröghet låg dum och förstockande över det trinda, blankfernissade ansiktet, och för var gång munnen öppnades av en mekanism, som doldes i den ofantliga buken, föllo aktiebrev, kemikalier, romanböcker och amerikanska uppfinningar över läpparna.

Just då pappdockan hann till hörnet av Via Giacomo, där den hemlighetsfulla täckvagnen höll bakom åskådarna, banade en ung student sig väg och steg fram pekande på den svarta dockan och ropade spefullt bugande och med hatten under armen:

— Kära-far hör till de andligen feta, som vilja sitta, där andra vilja dansa. Det har i alla tider funnits ett slags dumma genier, och ett sådant är kära-far. Kära-far är ett barn, som en undanlåst förklarare fått med sin praktiska hushållerska. Skall jag (studenten vände sig till åskådarna) i romerska folkets namn hälsa kära-far välkommen?

Den tyske lärde, som stod på altanen till höger, kunde icke längre behärska sig, då han hörde ord, som så ovarsamt snuddade vid honom själv. Det kom sig av att han var människa. Han satte händerna som en ropare framför sin mun och dundrade med övertygelsens vrede ett ljudande:

— Ja!

Skrattsalvornas laviner rullade från fönster och altaner, och i det lössläppta tumultet föllo violbuketter på ansikten och händer, svidande som snärtslag. Men den tyske lärde hade tappat huvudet och ville icke tystna.

— Vartill tjänar hela detta upptåg? frågade han.

Då studenten:

— Det är Cola di Rienzis rovfågelaktiga magerhet, som gör uppror mot samtidens embonpoint. Det är de långa benens kamp mot de små avstumpade korta.

— Vad är Zevs från Otricoli? Så eller så många skålpund gips i form av ett manshuvud!

— Vad är den påvlige sångaren Jason? Ett delvis hårbevuxet ryggradsdjur, som genom att ockra med sina röstmedel tillskansar sig födoämnen! Men kunde också svara: han är *I I*, $362+\frac{0}{12}$.

Det är ingen konst att giva förklaringar, som ingenting förklara.

— Det är Hans Alienus, som satt i gång ert upptåg, jag vet det nog. Men han är ingen modern människa.

— Volanger och pliséer.

— Han förstår oss inte. Vi ha kommit till en grym och tungsint världsförklaring.

— Ett gammalt märke på barbarer.

— Han är en annan tillhörig, en annans Hans.

— Jag tänker ni äro andras Hansar allesamman.

Den tyske lärde tog av den bruna filthatten och torkade het sin hjässa med näsduken, men studenten, en mager, skägglös man med djupt liggande oroliga ögon, långt hår och ytterrocken nött på armbågarna, var outtröttlig. Han trängde sig fram ännu närmare under balkongen och ropade:

— En person med min herres utseende bör egentligen icke yttra sig vid det här tillfället.

— Vad djä...

— Hur var det? Min herre är dagens civilklädda pulcinella.

— Jag ville bara säga...

— Var så god och säg ut!

— Det är ju det jag vill göra.

— Nå, men så gör det då.

Den tyske lärde vände på klacken och kastade glasdörrarna i lås bakom sig, men först när han, inkommen i rummet, åter satte hatten på huvudet, andades han ut och fullföljde meningen:

— Vad djäveln har mitt utseende med det andra att skaffa? Har jag, fysiologen, mina meriter i utseendet?

Han såg över glasögonen åt sidan och strök undan hakskägget med ovansidan av sin hand. Han förstod icke, att det just var hans självförvållade kroppsliga fulhet, som enligt studentens mening skönjbart ställde livet på huvudet.

Under detta bullersamma uppträde hade hela minneståget råkat i oordning, och nere vid gathörnet märktes under den hemlighetsfulla täckvagnens halvfällda gardin ett svartklätt bröst, som skakades av skratt, men på ett tecken vände kusken åkdonet, och det rullade bort brådskande. Mängden hade nämligen i vild oreda brutit sig fram bakom pappdockan och plundrade en lövklädd skrinda, som var rågad med pionflaggor. Några skägglösa ynglingar och män, som hade rakade fläckar i nacken och tycktes förklädda präster, voro de ivrigaste att utdela flaggorna åt alla sidor. Hans Alienus märkte, att alla de oräkneliga vita flaggorna, som viftande spredo sig över hela Corson, på avigsidan voro målade med en bild av den heliga jungfrun, och han förstod nu, att den kloke fader Paviani överlistat honom. Efter en stund vändes många av flaggorna, så att rätan bar den heliga jungfrun och avigan pionen.

— Till Vatikanen! ropade en röst.

— Hans helighet skall hyllas! svarade andra stämmor, och dessa blevo allt flera.

— Den moderna anden leve! åskade det från

andra sidor, och hela det upplösta minneståget trängdes ned i sidogatorna.

Det samlade sig dock åter, fast utan ordning, på den långa Ripettan och rörde sig framåt mot Vatikanen, följt av beständigt växande människomassor och med buller som av ett upplopp. Mitt inne i trängseln syntes alltjämt det högt lyfta gipshuvudet, och de fladdrande lärftsflaggorna voro så många, att gatan liknade en flod av skummande vitt. Flera käppslag hade redan fallit och från ett fönster nedkastades mitt i trängseln en stol.

På andra sidan bron vid Ängelsborgen visade sig emellertid oförmodat ett dubbelt led av beridna soldater. Sablarna blänkte vid de ljusblå uniformerna, och den hotande raden kom i långsamt skritt den annalkande skaran till mötes. Några åskådare kastade om i besinningslös flykt, och två av de förklädda prästerna ryckte till sig gipshuvudet. Alla de kostymerade trängdes mot ett öppet inkörsvalv och därifrån till en vid gård. De nästan fästningslika portarna gledo igen bakom dem som av sig själva.

Byggnaden, som skilde gården från gatan, var ett långt hus med många fönster och bebott av fattiga, som ännu voro den helige fadern tillgivna. De förklädda prästerna hade redan gått upp i deras boningsrum och talat till dem, och många av dem kommo ned på gården och samlades under häftiga rop kring de med Vår Frus bild prydda pionflaggorna.

Gården öppnade sig mot en trädgård, som på halvt rasade terrasser sträckte sig djupt in i

kvarteret. Mellan citronträden och de avlövade och skurna vinstockarna framskymtade redan en mängd av påvefientliga åskådare, som i yttersta upphetsning genskjutit de kostymerade. Stenar kastades redan från båda sidorna.

Bredvid Hans Alienus stod en liten torr man, som var helt och hållet gråklädd och mycket rak i ryggen. Han hade slug spetsig näsa och gråsprängda polisonger. Högra handen vanställdes av en stor brunaktig hudfläck, och han höll den därför gärna på ryggen.

— Nu ha vi råkat vackert ut, sade han till Hans Alienus. Jag har förr varit polisman och vet, hur sådana här saker kunna sluta.

— Låt oss, svarade han, bara icke känna oss som hjälplösa lydare, utan minnas, att människan framför allt annat är en inbillningsvarelse. Därav begagnade sig fordom den kloke. Vi ha ju några musikanter. Kan ni ej få dem att spela upp! Och där borta mellan hönshuset och lagerbusken står en vacker flicka med en korg violer. Hon måste också hjälpa oss.

Han var varm och ivrig, och ovädret drog sig allt tätare samman från alla sidor.

— Jag är svag i tron, men jag skall försöka, förklarade polismannen och gick från honom för några ögonblick.

Ett hårt slag på axeln tvang Hans Alienus att vända sig om, och till sin överraskning såg han Almerini stå tätt bredvid i lång rutig ulster och med stora manschetter.

— I elfte timmen vände jag på bangården, berättade han en smula förläget. Jag kunde inte bemästra min nyfikenhet att få se minneståget utan beslöt att skjuta upp resan till senare. Jag har ännu inte varit hemma, och i trängseln blev jag inknuffad hit med er andra. Det går illa, Hans Alienus. Det är slut med din tur. Alltihop blir ett: leve svartrockarna! Påskynda du din avfärd i afton. På det här äventyret komma arresteringar.

Tumultet på terrasserna tilltog.

— Ingen dagtingan! ropade Almerini med smattrande bas. Det bör finnas någon bakväg där uppe i trädgården, efter folket sluppit in, och på den vägen måste vi skaffa oss ut med heder. Våga livet är i alla fall ett av livets största nöjen.

Polismannen kom nu tillbaka med den vackra flickan och tre ryttarsablar, som han lånat av de kostymerade, och som sutto så hårt i baljan, att man måste hjälpas åt för att draga dem.

— Jag fruktar det värsta, sade polismannen och stapplade några steg baklänges med händerna knutna om den ena baljan, ur vilken klingan sprang loss.

Alla tre togo var sin sabel. Hans Alienus stod med vapnet under armen samt gav med långfingret av gammal vana en lätt stöt mellan ögonen för att trycka fast de glasögon, som han icke längre bar. Den flata pilgrimshattens breda brätten, som gungade då han vände huvudet, besvärade honom, och han sköt hatten i nacken. Han liknade en skollärare eller studiosus, som i

sin vita nattrock sprungit ur kammaren och tillgripit en sabel för att med den försvara sina meningar. Flera gånger förde han långfingret till pannan för att rätta de glasögon, som han ej längre bar.

Polismannen makade den vackra flickan framför sig. Hon var en torftigt klädd brunett, som aldrig hade deltagit i kostymtåget utan endast nyfiket kommit ned från det stora huset. Klänningen var kort, och det syntes, att hon icke hade strumpor i skorna. På armen höll hon sin vidjekorg.

Hans Alienus vek ned hennes yllekrage från halsen, så att den blev bar. Hon skrattade och värjde sig, men gav slutligen efter och lät honom lägga kragen som han ville.

– Du skall följa med oss, sade han, och så snart någon visar sig duktig, skall du giva honom en av dina violbuketter. Vi få sedan se, vem som kommer först.

Detta framlockade munterhet, och några musikanter i sjuttonhundratalets starka färger och med sminkade kinder spelade upp. Den eftersta höll handen inne i hornet på sin kornett för att sköta pistongen.

De, vilka nyss dragit sig undan utefter väggarna, kommo småningom fram en efter en, smittade av musiken, som bestod av några få beständigt återupprepade takter. En gammal kvinna, som bodde i huset, snyftade gång på gång: Vår Fru hjälpe de präktiga männen.

Då flög inbillningen ur sitt gömsle, och en

illa klädd, halvvuxen gosse med vidöppna bruna ögon sprang fram och svingade en yxa över huvudet. Han ställde sig bland de främsta, och alla satte sig sjungande i rörelse upp mot trädgården.

Det hade redan blivit sent, och den första aftonkylan steg uppfriskande. Himmelen ovan buskarna och träden, mellan vilka de påvefientliga motståndarna skockats, var molnbetäckt och blåsvart.

De hälsade till en början endast med några stenar de kostymerade, som begynte klättra uppför terrasserna, men inom några ögonblick voro båda flockarna varann in på livet. En gul flamma utstöttes ur ett av de översta törnsnåren, och knallen av ett skott rullade mellan murar och hus, medan en tapp av rök tungt hängde kvar över busken.

Almerini ryckte till samt vred mustascherna och knäppte sin ulster.

— Jag tror... Jag tänker det är bäst, att jag vänder och går tillbaka ned på gården för att... Kvinnorna bakom oss kunna bli skrämda.

Hans Alienus hörde icke på honom. En trädgren slog den otympliga sabeln ur hans oövade hand, och i ögonblicket förbryllade det honom så, att han, utan att veta det, åter tryckte tummen och långfingret mot tinningarna, för att jämka på de glasögon, som han icke hade. Det oaktat hade han, trots sin iver, aldrig varit så kallt överläggande som just nu, och han tänkte för sig själv: Jag vill säga dig, Hans Alienus, att till detta passar

du bättre än att sitta innelåst och läsa bokstäver.

I detsamma sprang den halvvuxne gossen med de vidöppna ögonen om honom, svängande sin yxa. Han hoppade vigt från sten till sten med huvudet neddraget mellan axlarna. Då han redan hade hunnit ett långt stycke framför de övriga, rullade ett andra skott, och han föll raklång på ryggen. Strax ovan vänstra nyckelbenet sprutade blodet stötvis från hans hals. Sången upphörde, kornetten, som blivit efter, tystnade, och i retad förtrytelse sprungo några män uppför terrassen och slogo med sina tillhyggen runt omkring i snåren. Två andra lyfte, med pannan lackande av svett, gossens livlösa kropp i guldstol och lade den i gräset bredvid den fyrkantigt uppmurade trädgårdsdammen.

Åt några av männen räckte nu genast den vackra flickan violer ur sin korg, och de sista strödde hon över västen på den fallne.

Alla lyfte hatten från huvudet, till och med den torre polismannen.

Avlägset klämtade en klocka, och aftonen sjönk sakta över det stilla vattnet, över vingårdarna och de vindlösa lövträden. Dämpade utrop och handklappningar hördes från de efterblivna, som ännu icke hunnit upp på terrasserna, och några av det sotiga och överbefolkade husets döttrar trängde sig, svepta i brokiga schalar, in i männens ring för att se och berömma den döde. Samma skröpliga gamla kvinna, som nyss hade anropat Vår Fru, kastade sig gråtande ned över honom. Hon

var hans faster, hans enda levande anförvant, snyftade hon. Nu hade han gjort henne heder, den ståtlige gossen.

Hans Alienus stod i kretsen bland de andra, och detta enda lik, vilket redan väntade sin mull och sin glömska, kvarhöll hans blickar, som hade det i sina trasor en stund överglänst alla de levandes lysande prakt. Han avundades den döde hans violer.

— Tiden är knapp, viskade polismannen. Packet tar redan till flykten genom en järngrind uppe mellan buskarna. Den vägen står oss öppen, om vi skynda oss.

De många hundra kostymerade begåvo sig nu vidare uppför terrasserna och kommo genom järngrinden till en stenlagd murkantad backe, men som den förde ned till gatan, där soldaterna väntade, intryckte de i stället en murken plankdörr, som ledde till vidsträckta vingårdar. Tätt ovan murlängorna sågo de hustak och Peterskyrkans väldiga stenmassor, och den brokiga skaran av dräkter från alla tidsåldrar fortsatte framåt i skymningen. Redan under första förvirringen utanför inkörsvalvet, hade den kringburna kistan blivit nedsatt på gatstenarna och även bärhimlarna hade lämnats i sticket, men de med frukter lastade faten, vaggade ännu på samma huvud som förr, och de halvnakna barnen sprungo runt omkring med sina lyror, huttrande i kvällskylan.

Ännu en träport stängde vägen, men som den icke var bommad eller låst, utan endast igenskjuten, gick den lätt att öppna. De vårdade gångarna,

bilderna och de omsorgsfullt tuktade myrtenhäckarna visade, att man nu beträtt själva den hemlighetsfulla påvliga trädgården. På avstånd brunno en rad av tjärbloss, och under dem sträckte sig i det oändliga de bord, vid vilka de fattiga bespisades, uppassade av munkar. Till höger stodo glasdörrarna på vid gavel till den långa jordvåning av salar och rum, där Vatikanens marmorfångar fått sin bostad och där den helige faderns högtidsmåltid redan väntade minnestågets deltagare.

Dessa spredo sig högljutt samtalande om det överståndna äventyret åt alla sidor i gallerierna, mottagna av de betjänande munkarna. En kapucinerbroder fattade Hans Alienus vid handen och ledde honom till sala da croce greca.

— Högsätet tillkommer dagens Mæcenas, sade han.

Salen var upplyst av hängande kyrklampor, genom vilkas bägare av rubinglas en röd dager breddes över Praxiteles' Venus och över den mörka porfyrsarkofag, där Konstantin den stores dotter vilat. På de långa borden brunno med matt låga några tjocka vaxljus, som tryckts fast på den spetsiga tenen i förgyllda höga altarstakar, och över dem hade till rummets hela längd uppspänts som ett slags himlar smala röda, med guldband kantade sidenvåder, som vid högtider eljes brukade kläda väggarna i något kapell. Våderna hängde i bukt genom sin egen tyngd, och repen, som från deras fyra hörn sträckts till taklisten, voro helt och hållet omvirade med myrtenslingor. Även bänkarna voro

hämtade ur ett kapell och högsätet var en kyrkstol av ek med en snidad vädur och två keruber. Ovan karmen syntes en jätteformad flodgudomlighet, och resens besynnerliga slagskugga steg högt upp på väggens grönaktiga kyrktapet, som föreställde »vilan i Egypten». På ena sidan höjde sig mellan sfinxer och pelare en trappa, men en matta av svart kläde var lagd över stegen och rullad ut över golvets mosaiker ända fram till Minervahuvudet i salens mitt. En armslängd från detta huvud stod, med en rund svartbetsad platta till fotställning, ett högt brunt kors med den törnkrönte frälsaren. Den hårt och kantigt utskurna kroppen hade människohudens färg, pannans och händernas blodsdroppar voro röda, håret hängde mörkt och styvt, och överst syntes tydligt bokstäverna I. N. R. I.

Hans Alienus satte sig i kyrkstolen och runt honom på bänkarna de andra gästerna. De sågo från sätena in i sala rotonda, och där stod på sin sockel det äkta otrikoliska marmorhuvudet — livets framtidsdröm in nuce. Att se det var som att på ett blått fält höra en avlägsen prästkör av basröster.

Mitt i denna runda sidosal, där tritoner och centaurer kråmade sig i golvets mosaiker, spelade femton musikanter i fornromerska dräkter på bruna träflöjter, ledsagade av ett klingande klockspel. Jason, den påvlige sångaren, anförde dem och stod i deras ring på en avlång grön pall, som hade en bleckskålla över sitt ena sönderstötta hörn.

Anrättningarna på borden bestodo huvudsak-

ligast av sötsaker, och vinet, som hälldes upp i tennbägare och icke i glas, var svagt och vattenblandat, men efter en stund märkte gästerna, att deras fötter stötte mot några hindrande föremål under borden.

Då de lyfte dukens fåll och undersökte mörkret, funno de en rad av korgar, fyllda med de yppersta och mest hetsiga viner, som den hesperiska halvön pressar ur sin druva. Flaskorna öppnades, och gengångarslottets instängt kalla salar, som under sorgens och förnedringens år så länge stått tysta, genljödo snart i den inbrytande vinternatten av röster och lössläppt munterhet, av världsliga och andliga sånger. De tolv svarta danserskorna från Tunis, som med korsade ben satt sig i en ring om Minervahuvudet, delade sinsemellan sötsaker, och vaggande åt sidorna klappade de i danstakt med händerna. Långt på avstånd i sala degli animali sutto vid sina nothäften en grupp nutida musikanter med grå filthattar, blanka kinder och stampande fötter. De höllo sina mässingshorn ut genom fönstret för att mildra ljudet, men alla yrvakna ekon rullade med tonerna skrällande genom gallerierna. De betjänande munkarnas sandaler smällde mot golvets rutor, träflöjterna gnisslade som vassa visslingar, och barnen, som tröttnat att sitta stilla, sprungo med sina lyror lekande och skrattande mellan statyerna. På några hade den raggiga hundfällen lossnat i knuten och släpade vid bältet efter dem, och helt och hållet nakna kunde de endast skiljas

från stenbilderna genom de trinda lemmarnas rosenfärg.

Från alla hänförda munnar steg den helige faderns lov mitt genom dryckeslagets stoj som en djup orgelton. Han hade varit det glimmande knäppet mellan det förflutna och det kommande, och om detta knäppe också burit form av ett kors, hade dock både Minerva och Venus ropats ur mullen för att häkta det samman. Han hade satt människosläktets skönhetsdrift som kula på sin stav, och en gång skulle marmorfångarna, som han räddat, känna blod bulta under sin hud och i glatt sorl levande gå ut att befolka jorden.

Medan gengångarfestens munterhet svallade allt högre och tjärblossen färgade himmelen, så att skenet syntes över staden och över Campagnan ända till havet, satt Hans Helighet i sina rum vid sin slutade måltid, som han alltid intog i ensamhet. Efter en stund och sedan han stående läst en bön, fattade han ringklockan, som stod på bordet, och tillkallade några personer, som befunno sig i ytterrummet. Det syntes dem, när de vördnadsfullt inträdde, att just i detta ögonblick en gloria av höghet dallrade över denne vithårige man, som med sina spelande ögon och sitt kloka ansikte stod lutad mot karmstolen i dagern från armstakarnas vaxljus. Det våglika bruset från den somnande staden och springvattnen djupt nere på Petersplatsen tycktes förunderligt avlägset.

Icke långt efter sedan Hans Helighet hälsat dem, bredde sig en oväntad tystnad utefter stenmuséernas långa festbord. Den fortplantades från

rum till rum som hade en kall fläkt av död strukit fram över alla upphetsade ansikten och fyllda tennbägare. När tystnaden slutligen närmade sig sala da croce greca, reste sig alla undrande från bänkarna och gnigo fram på golvet. Även Hans Alienus steg upp från kyrkstolen, och han stannade under den korsfäste frälsarens bild.

Uppe i trappan sågo de den helige fadern komma utför de med svart mattbelagda stegen. Han var helt och hållet vitklädd för att visa, att han kom privat och endast såsom sina gästers värd, men under det vattrade sidenskärpet hade han stuckit en röd hatt med hängande tofs. Inga andra följde honom än två gråhåriga klerker i violett soutane och fader Paviani, som vände sig åt alla sidor och med strålande ögon betraktade sitt verk. De betjänande munkarna ställde sig med sina dystra kåpor genast i led på båda sidor om trappan, och på mattans svarta våd blevo deras fötter dubbelt gulbleka.

Korgarna hade släpats fram. Krokanerna med sina olivblad i toppen och de små templen av marsipan stodo redan nedbrutna på borden, smörtårtorna voro smulade, dukarna fläckade, och kluvna frukter lågo mellan tennbägarna. Det drypande vaxet hängde stelnat kring stakarna, och ett ljus, som fallit, låg med ännu glödgad veke rykande på golvet.

En rödhårig och fräknig man i spansk medeltidsdräkt hade tagit sig för mycket till bästa och halkat ned vid sidan av bordsändan med ryggen mot bänken och ansiktet djupt mot de korslagda

armarna. Han satt sovande kvar, medan de andra knäböjde.

Den helige fadern stannade först på trappans nedersta steg.

— Jag ville icke underlåta att hälsa mina gäster och själv läsa bordsbönen, sade han sakta och stilla, men tystnaden var så fullständig, att om hans brutna stämma varit ännu sprödare, skulle den dock förnummits till salens bortersta vrår. Han blundade och knäppte sina händer.

— Århundradet lider mot sin afton, och vi stå i ängslig väntan som i en rannsakningssal, där klubban fallit och dom skall uppläsas. Var och en frågar sig, om hans namn skall bli en stjärna eller en grå punkt eller glömt drunkna i den vreda sjön. Livets önskningar ha ropat efter kropp i de stenbilder, som stå här omkring oss, och efter ande i den kyrka, som jag kallats att förvalta, men det är i natt min bordsbön, att även de tusen och åter tusen önskningar, som dött glömda, icke förgäves måtte ha förtärt de hjärtan, där de bränt. Och nu, mina bröder, uppmanar jag er att, innan var går till sitt, tömma en skål för allt detta glömda: de tankar, som aldrig blivit sagda, de önskningar, som ingen fått veta, den vilja, som aldrig fått verka. — Det är den första och den sista skål som drickes under mitt tak.

Han gav dem ett tecken att resa sig, och runt honom lyftes tennbägaren och tömdes.

Då klarnade hans ansikte, som varit allvarligare än eljes, och han drog den röda hatten ur skärpet och tillade:

— Jag vill samtidigt fånga det gunstiga tillfället, att i så mångas närvaro kunna belöna en av vår kyrkas mest hängivna tjänare med den kardinalshatt, som jag länge ämnat honom, ehuru han ännu icke beklätt något högre ämbete. Måtte den heliga jungfrun skänka honom kraft att hedra den!

Han vände sig åt sidan, och skuggan av hans huvud och hans utsträckta arm föll framför honom på Venusbildens höft.

Fader Paviani mottog hatten knäböjande och kysste upprepade gånger handen, som skänkte den, men under tiden gled den helige faderns öga mönstrande över gästernas rad, och då han upptäckte Hans Alienus, utbrast han med glättigt tonfall:

— Jag känner igen dig, och jag har icke glömt den lek, vid vilken jag ansåg det otillbörligt att fasthaka kyrkans namn. Men jag hade icke väntat att återse dig i en pilgrims allvarliga dräkt, om också min käre Paviani just nyss berättat mig om din avsikt att gå öster ut. Andra gå helst mot väster. — Jag hoppas, att min son först vilar ut vid den heliga graven.

— Det finns, svarade Hans Alienus, en helig grav som är så stor, att veckor och månader icke förslå, om jag vill gå runt den. I den gravens djupa öknar vill jag stiga in, och till Sardanapal, vars önskan icke dött i glömska, skall jag framföra hälsningar från Ers Helighet.

Påven småskrattade fryntligt med en skalk i vardera ögat.

— I så fall kan du alltid lita på mitt beskydd. Vi kunna ju taga saken så, att jag skickar dig som nuntius till Sardanapal i underjorden för att till honom överbringa min välsignelse. Du lovar naturligtvis att samvetsgrant fullgöra det uppdraget, icke sant?

Den helige fadern blev ganska överraskad, när Hans Alienus nu sträckte sin högra hand mot spiken i den korsfästes fot och svarade så högt och tydligt, att hans ord förnams ända in i de båda angränsande salarna:

— Jag lovar det!

Då den helige fadern:

— Om du också uppsöker det förflutna, skall lika fullt din samtids blod fylla ditt hjärta. Sångerna, som du sjöng på skolbänken, klockringningen, som väckte dig julmorgonen, minnet av dina första leksaker, de många tankar och förhoppningar, som sysselsatte din tid — allt ligger ändå kvar i ränseln, hur långt du går, och vart du kommer blir du en främling. Misstro till egen tid är det tyngsta öde en människa kan få att bära. Den som vantrivs hos det århundrade, i vilket han blivit född, går husvill till sin död.

De knäböjande reste sig, och piparna spelade upp, men utan att återvända till sin kyrkstol stod Hans Alienus kvar under krucifixet. Han tilltalade ingen och hörde icke längre träflöjterna eller Jasons retliga knackningar.

Då väckte bullret den rödhårige druckne. Han såg sig yrvaket kring åt alla sidor med en tofs av håret över ögonbrynen och fattade med båda

händerna om bänkens kant bakom sig och steg upp. Liksom om ruset öppnat hans blick, grep han i plötslig ingivelse en av tennbägarna från bordet och kastade den mot Hans Alienus. Den föll på golvet och rullade ett stycke över den svarta klädesmattan.

— Din skål dricker ingen! ropade han med djup och oklar stämma. Det är en gengångarnatt i gengångarslottets praktrum, men icke dagens levande liv. Det är icke tidsandens segrande: Jag är till! Tidsanden sitter i natt i en fabrikslokal och skriver ivrigt räknande en mängd siffror på ett pappersark. Du har icke givit oss vilja och önskan, icke ande, endast en tom rock, som en gång burits av något redan dött och förlidet.

Han vacklade tillbaka och satte sig på bänken med huvudet mot bröstet, och utan att vidare säga något, somnade han in lika tungt som nyss.

Hans Alienus stod hopsjunken med ena handen hårt knuten om korsets stam och pilgrimshatten i den andra. Synerna omkring honom skänkte honom icke den jublande tillfredsställelse, som han väntat i dygn och månader, och den drucknes ord förrådde honom och uttalade hans egen missräkning. Men just därför att han på alla håll såg sig kringskuren, fylldes han av den yra, som mitt i skeppsbrottet, bländad av förstörelsen och farans vidd, vill tillropa livet sin mest kärleksfulla och mest prisande hälsning. Den steg honom mer åt huvudet än de heta viner, som han nyss smakat vid den helige faderns bord, och han

motsåg längtande de nya öden, som hopats över hans morgondag.

Han tog handen från korset och gick utan avsked ur den upplysta jordvåningens rum. Han var nu mer ensam och mer fri än någonsin. Han hade intet fosterland, ingen överhet, ingen av samtiden erkänd livsåskådning, inga fiender och icke heller några vänner. Han hörde endast ljudet av sina egna steg och såg endast sin egen skugga.

Måltiden var slut och de vita marmorfångarna, antikens konstverk, stodo åter allena i Vatikanens jordvåning. De tryckte sina orörliga ansikten tätt till fönsterrutorna och spejade i mållös längtan, om icke det kristna korset slutligen skulle falla från Peterskyrkans kupol och Dianas måneskära på nytt glimta fram ur pinjeskogen på kullens krön.

Re'n hade vintermånen tänts och skänkte
sitt ljus åt Rom, vars vattenkonster blänkte
som blåvit eld. Ett skimmer flöt i kvällen
från forna konstnärslivets dryckesställen,
från »Palombella», »Greco» och »Artisti».
På grå palatset skylten var att se
som en förgylld butelj Lacrymæ Christi
i rockskörtsfickan på en styv abbé.

Men vid kafét, där fordom natten lång
gendarmen hörde skandinavisk sång
och där på rutans imma skuggan satt
av en artistiskt slokad Rembrandtshatt,

stod sysslolös med fallna servietter
camerieren. Hans lokal var tom.
Camerierna och prinsarna i Rom
de äro oavvänt varanns porträtter;
de äro färglöst svarta, färglöst vita
av nattvak på kafét och liquoristan.
Camerieren är ett stycke krita
i mitten av ett svart sefirgarnsnystan.

Två blonda kunder stego in till sist.
De valde soffan. Där var gott om rum.
Den ene var en gammaldags artist,
en äkta sådan där »romanus sum»
med sammetsrock i vardags som i gala
— en gubbe som far upp, förkvävd av gråt,
och trycker till sitt hjärta allt och alla
och sätter sig och snusar efteråt.

Den andre mannen var den tyske lärde;
hans jægerskjortas praktiskt brungrå väv
gled fram vid kragen, medan han begärde
en flaska öl. Hans huvud som ett ägg.
Två streck till ögon. Fyra streck till skägg.
Nu låt oss höra hur hans tanke blev,
i det han hällde upp sitt pilsnerbier
— han skydde vin, ett skaldeelixir
åt forna Flaccer och epikureer.
— Vem längtar ej, så talte han, att se er,
Italiens städer! Vem förnekar, vem,
att han besviken likväl vänder hem!

Italien är en skepparelegend.
Förmår en aldrig sopad gränd att stämma
vårt sinne högre än en sopad gränd,
så bort med kvastarna där hemma!

Venedigs stjärnehimmel såg jag glittra
en natt i vattnet bakom min gondol.
Battista, bad jag, hala fram din cittra
och sjung för mig din bästa barcarol!
Nog märkte jag, där jag i aktern satt,
vid babords reling många fula saker
som salladsblad och liket av en katt
och att Venedigs ljuvt besjungna natt
består i månskensfärder på kloaker.
Men då om natten var jag böjd att svira.
Gondolen ljudlöst på kanalen sam.
— Battista, ropte jag, du får en lira
och dubbelt opp, men först skall cittran fram.

Battista, gondoliären — jag såg maken
hos er där hemma på var pråm och skuta —
en blå kavaj, cigarr, och mitt på baken
en röd och sliten skinnlapp i en ruta —
han teg; han log. Så drog han fram — ett
handklaver!
Corinnas skönhetsland, du finns ej mer!

Och du, vårt Rom ... Lycksalig den som prisar!
Gud hjälpe mig, som säger vad jag ser!

Du Europas Barnum, fåfängt visar
du ditt museum, dina många under
och lockar käckt med karnevalen kunder
liksom en marknadskonstnär, vilken ställt
en mjölad pulcinella vid sitt tält.
Förgäves letar du i Ghetton fatt
din sista nötta calabreserhatt
och sätter den så snett som möjligt över
den siste tiggare, som än behöver
en hatt att tigga sina soldi i.
Vi tjusas ej. Vår tanke går som vi
din pulcinella och hans hatt förbi.

Artistens romarliv i sammetsrock,
det finns ej mer -- det lever som en skugga.
Och ingen härmare vill längre hugga
antiken om igen ur nya block.

Jag byter mejseln, penseln, sammetsjackan
mot första skiva vetebröd med smör.
Så talar tiden. Leve brackan,
som äter, sover, ger en son och dör!

Och dina konstnärspåvar! Samma måne,
som glänste i den Montefiascone,
som dracks vid deras gästabud i Rom,
sken ned på vanskött land och fattigdom.

Strö lagrar du för Deras Heligheter
och dem som formade i ler och vax;
den blir likväl den störste bland profeter,
som står i myten med en krans av ax
och med vid var sin tinning tu potäter.

Din håg för glitter den är överlevan
från släktets barndom. Den är vildens strävan
att bära pösande av övermod
scharlakansrock till grannens avundsjuka.
När ingen ser, är vatten lika gott,
om ur kristall, om ur en tegelkruka.
Förföljde djup beundran utan slut
den man, som hellre än att pekas ut,
beständigt åkte efter oxar, rede
en kung till kröningskyrkan på en stut
och vore stolt att bära billigt kläde.
Den nya människan vill skaffa tiden
med raska händer i ett enda klipp
en mollskinnsrock och ej en rock av siden.
Hon är plebej. Hon är Louis-Philippe:
vid vägens mål, dit allas blickar fly,
där vill hon stå i bomullsparaply. —

Kamraten sög ur pipan moln av rök
och nästan viskade i det han strök
från pannan raskt sitt långa vita hår:
— Det där i Rom, som stämmer våra sinnen,
är ej »i dag», förstår du, men »i går»,
är minnen, pojke, det är endast minnen.

När jag — fast sådant kan ej du begripa —
när jag som nu om kvällen får min pipa
och ensam sitter och ser bort i röken,
då ser jag syner, om du vill, säg spöken.
Där kommer just i dörren... jag hör stegen...
en undersätsig man, som halvt förlägen
tar plats i soffans hörn. Han lägger nu
sin ljusgrå hatt på bordets marmorflata...
Ja, se ej dit. Du ser ej honom du.
Men han är Thorwaldsen. — Fast varför prata!
Kom hit till tröskeln... hit, ja, här är bra.
Se Peterskyrkan där i månens sken
med påveloggian på sina knän,
en oerhörd, gigantisk pietà.
Förnekar du den konstens rikedom,
som glädjerysande likt barn, när moder
slår upp sitt skrin med glimmande klenoder,
vi häpna möta, var vi gå i Rom?
Förmår ej den, hur känslolöst, hur hård
du krossar lyran med en dissonans
på längst försvunna tiders släckta glans,
att öppna knutna handen till ackord?

Då log försmädligt, hemskt och segervisst
den lille pilsnermannen, log för två.
— Du talar väl. Det klär en grå artist.
Min salig farfar talte även så.
Är ej ditt huvud kanske bland de bästas,
är ej din konst den djärva men den trötta,

är ej din blick den fria, som är vår;
ditt gyllne hjärta vore värt att fästas
med gyllne spik på Petersbildens nötta
och kyssta fot att kyssas tusen år.

Men Peters balsalsglada dôm och allt,
som värmt ditt hjärta, ser min samtid kallt.
Apollo själv, den sköne imbecillen
i Vatikanens källarkalla hall,
får häpen räkna kring sin piedestal
allt färre tecknare, allt färre snillen,
fast Rom är fullt av främlingar vid jul.
En bildskön man, är han ej löjligt ful!

Nej, följ med dina vänner, när de gå
i månskensnätter mellan ett och två
till Peterskyrkans slutna gallergrindar,
där, enligt sägen, den som lyssnar hör
hur kyrkan suckar under nattens vindar.
Gå dit och lyssna! Det är Rom som dör. —

— Det är Rom som dör, upprepade marmorfångarna tyst inom sig och stirrade undrande med sina livlösa vidgade stenögon mot staden och kullarna. Nu skall äntligen korset falla från jätterotundan där bortom gårdarna. Men vem är segraren som störtar det? Hur ser han ut? I vår tid kom en segrare strålande, majestätisk och som Bacchus följd av glädjedruckna människor.

Men gamle påven, som i natt var vaken,
han stod i fönstret av sitt jätteslott,
och fiskarringen klang mot fönsterhaken,
och på hans huvud satt en vit kalott.
Han höll sitt ljus, men höll så snett i staken,
att medan han med djupt bekymrad min
såg över torgen och de grå palatsen,
så föllo stora droppar stearin
som marmortårar ned på Petersplatsen.

— Ni, vita fångar, ropte han och ställde
sitt ljus i fönstret, tog en duktig pris.
Och med en liten klatsch av handen fällde
han dosans lock igen på påvligt vis.
— Ni, marmorfångar, varför längta ni
till korsets fall? Vi förde ändå, vi,
ett hedniskt liv emellan bön och aven,
så visst som korset väckte er ur graven.
Och har i Rom jag inte skött er sak
och skänkt er parker, skänkt er stora stenhus
och bott med Venus under samma tak
och gjort min bostad till antikens benhus?

Står Pan ej här med lyftad marmorklöv
och dristigt naken, naken men med löv,
ty lövet kom med medeltidslyriken.
Det är ej längre någon hemlighet,
att lövet är i grund och botten det,
som skiljer nya tiden från antiken.

Ni, marmorfångar, varför trycka er
så tätt till rutan? Varför stirra ner
mot kullens kam, där skogens regnbestänkta
och svarta pinje susar allvarsam,
men ändå aldrig, hur ni se och längta,
Dianas måneskära glimtar fram.

Nej, må ni veta vem till sist det blir,
som långsamt kommer utan lustbarheter
och bryter kristna korset från Sankt Peter.
Jo, han där borta vid sitt pilsnerbier!
Han är min samtid. Han är stark och rådig.
Ej ensamt korset skall hans byte bli,
han vill ett annat — vare Gud oss nådig!
Och, vita marmorfångar, det blir ni.

Det blir den skönhetskult vars helgedom
det kristna korset murat upp i Rom.

*

Hans Alienus, dold i torgets pelargångar,
spratt upp vid påvens ord. — Jag ser vad
frågan gäller;
vem blir vår framtids herre, pilsnermannen eller
den skönhetsdröm, som bor i dessa marmorfångar?
Den skönhetslängtan, vilken sällan fick sin lön,
men rastlöst drev oss fram, hur våra krafter sveko,
skall den dö bort i tiden som en maktlös bön,
ett nödrop på det tomma havet utan eko?

Hallå, du pilsnerman! Vi måste skaka hand,
ty du är dagens sanning. Men du vet en lag,
att det blir lögn i morgon, som är sant i dag.
Du är en längtad åskbys regn på torkad sand,
men grönskan ej som blir, när åskbyn är förgången.
Du är det starka ök vi spänt vid tistelstången,
ej den som kör med stadig hand och stadig töm;
ty den som kör, det är vår vita framtidsdröm
som än i dessa marmorfångar sover fången,
— vår vita dröm om glada människor i vila
med djärvt av raska ungdomslekar rest statur
och med den forna världens hälsa och natur.
Förstöras marmorbilderna med eld och bila,
så falla flisorna som frön och skjuta brodd.
Där skall bli kött och ben av denna marmorsådd.

Vad vill jag marmorbilder, jag, som glömmer dem
för första människa, som möter på min väg?
Vad vill jag framtidsdrömmars tomma dikter, säg?
Och livet glömmer dem för första lugna hem,
där glatt familjen mötts kring samovarn som ångar.
En enda framtidsdröm är min, och det är den,
att en gång skall i oss, i kvinnor, barn och män
den glada vila och den kroppens skönhet gå igen,
som skrinlagd vart i Vatikanens marmorfångar.

*

Han vände sig. Han hörde trötta steg.
Ur skuggan, som hans egen kåpa lade
högt mot kolonnen, trädde i hans väg
Den Gamla Heliga, som log och sade:

— Vad båtar dig se Sardanapals länder
som stackars fattigman med tomma händer
och kalla någon livlös stenbild härlig?
Nej, broder, öppet talat, för en ärlig
Hans Alienus är din börs för tom.
I sömnen yrar du om rikedom,
om louisdorer, som likt trädens blom
i tusental på dina syner snöga.
Så fyll din börs! Var listig och hav mod!
Gör allt till ditt, som skönt bestack ditt öga.
Berusa dig uti ditt eget blod. —

Han lade hennes kalla hand i sin:

— Till botten av min själ du stirrat in.
Du ser min dröm om tempellika hus,
där runt en stilla nattvard utan rus
de bästa vänner öppna sina andar.
En måltidsstund, där tanken vinet blandar,
är lik fioln en prövosten för dumma
men i en skicklig hand ett kostligt don.
En måltid utan tankar är en trumma:
den bullrar oavvänt i samma ton.
Förnuft och snille fore knappast illa
att stiga ned ur pressens omnibus
och lägga bort en stund den lärdes brilla
och bli som förr de rikes græculus.
Den rike slöt ej fordomdags sin villa
för djärva skämt av en Horatius.
Där guldet satt, förnuftet bodde inne.
För mig vart helst du vill. Det finns ej tinne

så hög, att ej jag längtar högre upp.
Låt allt gå raskt och med en vildsint kupp.
Sak samma, om jag stupar och beskrattas!
Mod fattas ej, men tålamodet fattas.

Den Gamla Heliga mot månen vände
sin bittra blick, och talet hastigt kom
på hennes dagars kval och grå elände.
Men när till sist hon åter såg sig om
och såg, att nu han hunnit att beskåda
och lägga märke till en sådan sorg,
tog hon hans arm, och stumma gingo båda
till stadens port från gator och från torg.

*

Han gungade redan på skummig sjö,
när dagen steg som en lågande ö.
Hör stagens susande strängar!
Hör havets lustiga drängar,
där långt från hem och barn och viv
de vänta sjungande glada
den brune kaptenens svada,
och stundom i hamnen ett rus och en kniv!
Dit skyarna rulla, dit vinden styr,
de segla på soliga äventyr.

Var blånar kusten? Var lysa tjäll?
Från relingen Hans Alienus skådar.

Han älskar landets mejslade fjäll,
som ingen storm efter tycke knådar.
Han minns väl poetiska plikter,
men stiga sjöarna även som berg,
de bliva som stämningsdikter
en formlös skvalpande flod av färg.

På tredje kvällen vid matdags just,
när hans stewart bar in en muræna,
där skönjdes i timmen sena
en fjärran simmande lustgårdskust.
Då vred han skummet ur kåpa och hår.
Han såg de cedrar och palmer,
där högt Monte Carlos tempel står
och veka chopinska ljud
susa som söta psalmer
till Mammon, vår siste gud.

Där blommade myrten, där dallrade sol
kring skummet, som klipporna lögar.
Han steg till templet i pilgrimskjol,
där silver och guld låg i högar.
Men under själva roulettens bord
den Gamla satte sig bitter,
och böjd han viskade ord vid ord
om spelet och guldets glitter:

— Ni, mammonspräster, med hand så fin
som vävd av de ljuva rätter och vin

er kungliga mun förtärde,
ni, vackra prästinnor av smink och sot,
som sträcka små nakna armarna mot
louisdorn, en spelmarks värde;
nu bli ni mänskliga, också ni,
och bleka som väggarnas ögontomma
och grinande huvud i stuck.
Er viskning går som en suck,
när skenbart trygga som klosterfromma
och goda barn kring ett fat med glöd
ni sitta runt altarrouletten
i eldsrött glindrande tempelcellan,
där han bor, den fördömde jätten,
den gudomlige Mammon, källan
till levnadsglädje, kläder och bröd.

Väl tänkte jag guden en annan
med brinnande hår, med slantar om pannan
och vingar, som skyddande hugga
kring den av dagens magnater,
vars adelsbrev fått sigill av dukater.
Men hög som en mans förstorade skugga
han sitter vid salens bortersta vägg
— en furstlig portvakt med skuret skägg,
med sämskskinnshandskar och tio gula
polerade knappar, som blänka matt,
damasker, livrock och trekantig hatt.
I handen stav med försilvrad kula.
Han vaktar en tröskel, och kors och tvärs
bär dörren formler och dryckesvers

på tystnade språk, som knappt förstås.
Den tunga dörren har många lås.
Är helt av järn, av plåt vid plåt,
och brun av rost och vetter åt
en gård, där med blommor på nacken
en lustig skara dricker en skål
för de båda prinsarne Per och Pål.
Men bakom stampar i backen
en spelman med blåst i fracken,
och skalkande grupper sakta
sin dans en stund och betrakta
en bår, som snidad i breda sirat
lyfts in mellan gårdens stoder
med rikedomens klenoder,
med mattor, bilder och kopparfat.
De lyckliga vinka. Jag tränger mig ned.
Jag rödjer mig rum. Jag vill med.

Då reser sig Mammon och sänker
sin stav som en bom: — Biljett!
— Och priset? — Hans ögon glänta
på en furstlig portvakts trötta sätt.
— En halv million i ränta!

Min stackars börs, hur överdrivet
förkrympt med ens du vart.
Om jag satte på svart?
Jag vill köpa livet.

Du lilla écu, du livets ro,
du dukar vårt bord, du reser vårt bo,
du var soln, som sken in
i min barndoms hem till vaggan min.
Jag lägger tacksam kransar ner
för den min fars eller farfars far,
vars hand förgyllt mina dar.
Ni, multnade ben, jag tackar er.
Men i natt skall min slant få små,
skall ligga på spelet blankt och grant
och föda mig slant på slant
tills mitt liv för alltid drar guldskor på.

När får jag lyfta i dagens sken
de syner, som ligga och multna hän
i min själ som i gömda bingar?
Min första ungdom i brusande fart
re'n lyft till flykt sina vingar,
och tidens rått-tand gnager snart
kring ögat svarta ringar.
Jag lever i tankar och ej i gärningar.
Se, dagarna rulla som tärningar
i spel om allt och slå upp med förlust.
Jag stirrar mot porten. Den öppnas blott
av gyllne nycklar, som slumpen strött
på udda och jämnt, på svart och rött.
I drömm skall jag gå som jag hittills gått.
Jag är juden, som bakom växlarns skrank
ser rubeln blank,
men aldrig når den och aldrig kan
få trycka myntet till munnen.

Jag är resenären, som hunnen
en brunn, men utan rep och spann
får dö av törst över brunnen.
Men stilla, stilla, rouletten slår.
I ring den vinande kulan går.

*

Ett plötsligt skott belyser matt
det stora österländska fönstrets imma.
Gendarmen ropar genom parkens dimma
och lyser med sin lykta på en man,
som sträckt på bröstet vid sin sidenhatt
i gräset ligger över cederns rötter.
En kråka går ett stenkast från hans fötter
och rullar, när hon hoppar av och an,
små ögonlock som mögelgråa nötter.

Du stackars Namnlös, som bärs bort ur parken
och utan präst och klockor vilan får,
där fattigdomen sover på förspillda år
och kullen hastigt trampas jämn med marken!
Jag såg dig, Namnlös, när du steg från spelet,
där nyss din sista souvereign ströks ned.
Du blev en smula blek och strök och gned
din tinning liksom värmen varit felet.
Du såg på klockan och likt en, som vill
gå ut och spisa något bosch till natten,
du gick ur rummet, medan under hatten
ett litet elakt löje glänste till.

Det var åt oss, vi andra, som förkorta
vår motgångsdag med hopp om bättre stunder
Och något nå vi — sällan gå vi under:
vi nå en bruten andra rangens seger,
när den ej mer sin första sötma äger
och de vi älskat redan äro borta.

Du log åt mig, jag narr, och log åt tiden,
som ej på berget redan staplat vred
ett jättebål av sina skogars träd,
dit med en krans av strå om pannan vriden
och följd av barn och maka orkeslös
var man, som fötts, steg likt i hedenhös,
för stolt att leva som de torra viden,
när släktets sommarmånad är förliden.
Vad hulpe mig metaller eller siden,
i vilkas kalla veck jag död förfrös,
om skönhetsande där ej längre brunne
som lampans låga inom kupans klot,
om jag blott skålen men ej vattnet vunne?
Det är dock ande jag har famlat mot.
Du, gamla kvinna, du som ryggen kröker
i bordets skugga, rädda mitt förnuft
och för mig hän ur spelartemplets luft!
För guld jag ej kan köpa, vad jag söker.

Lyss! Elvaslaget. Mammons tjänst är slut.
Betjänter breda gröna täcken ut.

Jag väger guldet, vilket blev mig givet
av lyckan, som på slanten kom och sprang.
Jag ville köpa livet
och jag har vunnit — tjugu francs. — —

Nu steg från golvet utan fred och rast
Den Gamla, lutad under livets tyngsta
och värsta börda, årens gråa last:

— Ej mer som förr du håller lyckan fast,
ty tur och medgång stannar hos de yngsta.
Lev väl. Min stig skall möta din igen.
Din ungdoms stolta löften har jag krossat
och allt du vidrör skall jag smula än.
Du trott dig stark, när pannan hetast blossat,
var gång du simmat mot din samtids älv.
Nu skall du ensam brottas med dig själv. —

För ögat glödde än de mynt, som legat
på bordet strödda i sin hemska prakt.
Med ens förstod han, vad Den Gamla sagt,
men allra bäst vad hennes ord förtegat.
Han såg de nya snaror, som hon lagt.
En vild och dyster glädje stormigt höjde
hans bröst, ju skummare den åskby dröjde,
som hotfullt rest sin molnvägg runt hans dar,
och till Den Gamla gav han detta svar:

— Jag sagt farväl. Den nya människan,
hon är en gråklädd liten vänlig man,
och skulle lida, om ett mynt hon vann
och vid en blick till grannen genom rutan
hon såg den stackars brodern sitta utan.
Hon flyttar re'n i det förflutnas tankar
och packar upp sitt husgeråd och blankar
sitt seidellock liksom den värdshusvärd,
som i Venedig vid vår månskensfärd
vi se i slotten kring Canale Grande.
Men denna bår med rikedomens skatter,
med marmorbilder, kopparfat och mattor
kan intet öde lyfta ur min ande.

INNEHÅLL.

I. Löftet.

1. Hans Alienus bevistar mässan och åker till en bagarbod 33

2. En löftesafton under vilken ingen håller sitt löfte . . 64

3. Den moderna anden och den helige faderns nåd . . . 87

4. Hans Alienus blir åter enstöring 105

5. Ett fornfynd 133

6. Fader Paviani slår nya trådar i väven och bugar sig i stället för att uttala ett visst opassande ord . . . 156

7. Hans Alienus blir påvlig nuntius 182

LSwed
H4654
169423
Author Heidenstam, Verner von
Vol.7:
Title Samlade Skrifter; Hans Alienus, Part I.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 09 04 05 009 5